

1946. MÁJUS 1.

Irtta: Steinfeld Sándor

„Most úgy szeretnék buzgó áhítatot
forró baltársak tűzhelyére vinni.
Mikor a tűz már őrseget is kapott
S nehéz esztendőök lobja végre sünnet.”

(Ady: A tűz ünnepe)

1946. május elsején ötvenhetedszer ünnepli a világ munkásosztálya a maga ünnepét. Ezidő alatt nagyot fordult a világ kerekke és a régi május elsejei célkitűzések részben megvalósultak: a dolgozók helyzetében is változás állott be, és május elseje a nehéz esztendőök folyamán az egész világ szabadságszerető népeinek ünnepévé vált.

Mi volt május elseje?

Az osztályöntudatra ébredt dolgozók, az egész világ dolgozóiharcos összetartásának seregszemléje, a szocializmus hadseregének fölvonulása és hitet-tétele. Kitartásának bizonyítéka és elszántságának tanújele, hogy a kitűzött célokat, minden körülmények között keresztülviszi a maga javára és az egész emberiség boldogulására.

Milyen célokat tűzött ki akkor maga elé a világ forradalmi munkásmozgalma?

A nyolcórás munkaidőt, a munkásbiztosítás bevezetését, a szervezkedési szabadságot, az egyenjogúságot és az általános, átlagos választójogot.

És évről-évre nőtt azon országok száma, ahol törvényesen, vagy törvényellenesen, de megünnepezték az egyre jobban gyarapodó seregek ezt az ünnepet. Évről-évre egyre több izem szüntette be ezen a napon a munkát, amíg az első világháború forradalmi hullámainak eredményeként az piros betűs ünnep lett a naptárban. De még ebben az időben is nem egy főváros uccáit öntözte a vér május elsején és nem egy ország rendőrszárkái teltek meg a dolgozók élharcosaival és nem egy helyütt kínozták halálra a príbékek a proletáriátus legjobbjait.

A fasizmus híven népcsaló és ámitó eszméihez, megkísérelte hogy május elsejét a maga számára kiaknázza, hogy május elsejének hivatalos megünneplésével áldozza a munkás tömegek előtt a maga véres, szabadság- és munkásellenes, álnok múltját. De a könyvégetőknek, szellemgyalázóknak, tömeggyilkosoknak és hullarablóknak ámitása nem sikerült és b-ia a demokratikus erők összszefogásának, elsősorban a Vörös Hadseregnek ez a sötét kor szak végét ért.

A második világháború győzelmes befejezése után május elsejének régi szelleme új jelentőséget és tartalmat kapott. Május elseje ma a megmozdult és immár semmitajta cselvetéssel és erőszakkal meg nem állítható milliók új, szabad májusa; harcos ünnepe.

Május elsején az egész világon, ma a megvalósuló népi demokrácia, a szocializmus dolgozó és harcrakész serege kimegy az utcára, megmutatja mindenkinek, de elsősorban önmagának szervezett erejét és elszántságát. Ezen ünnepélyes seregszemlén a dolgozók hitet tesznek az összetartás és tanúságot a béke mellett és ünneplik a reakció, az áldozott fasizmus elleni kiméretlen harcot.

Ezen a vérrel öntözött szent napon az egész világ tüntető dolgozó lángoló üdvözlétüket küldik egymásnak; kimondhatatlan szeretetüket a béke és haladás legnagyobb vezérének Sztalinnak.

A Jeges tengertől le az Adriáig hazdjukat a romokból rohammunkával újjáépítő, demokratikus népek harcos tömbjének ércs szava száll szerte a világban. Új értelmet kap az eredményeiben csülogó, a világnak több, mint egyhatodán megvalósult, régi jelszó: »Világ proletárijai egyesüljetek!« Egyesüljetek ti, a világ összes népei, elnyomottak és már föl szabadultak, legyetek szétszakíthatatlan erővé és törhetetlen akarattá a béke, biztonság és haladásért való nehéz, de diadalmas küzdelemben!

És Moszkvában május elsején a Vörös Téren ünnepélyesen fölvonuló százvezrek tüntető menetének százmiliókat képviselő hangja eljut a világ minden részébe, mert a világ dolgozóinak győzhetetlen akarata menydörög ebben a hangban. Moszkva, a Vörös Tér ma a világ lelkiismerete, reménye, akarata, jelszava és harci lobogója!

Hazánk népei már akkor magukévé tették május elsejét, amikor ennek a dija börtön, kínzás és üldöztetés volt. Május elsejét a megingathatatlan szabadságszeretet ünnepeként tisztelték és tartották meg hazánk dolgozói. És ennek a minden akadályon át diadalmaskodó haza- és szabadságszeretethez tüzeiben, a szocializmus hazája iránt érzett odaadás jegyében fogant és született meg a Népiölzabadió Harc és annak dicsőséges hadserege.

Ma hazánk legeludogottabb zugában is megünneplik ezt a napot, de jelentőségében ez az ünnep túlmege az általános május elsejei célkitűzések keretén. Ma ünnepi zászlóinkon elsősorban a romok eltakarítása, az újjáépítés, a szocializmus felé vezető út építése magunk erejéből való véghezvitelének jelszavai ragyognak. És a május elsejei munkaverseny nálunk eddig még

sohasem észlelt harcok lendülete biztosíték arra, hogy ezen lezavakat mindenben és a legrövidebb időn belül meg is valósítjuk.

A május elsejei munkaverseny megmutatta a világnak és önmagunknak, hogy igenis képesek vagyunk leküzdeni a nehézségeket: hogy hazánk dolgozóinak áldozatkészsége, odaadása a példát vett szovjet munkást hűen követi és nem riadunk vissza a nehézségektől. A verseny folyamán föltedett hiányok és hibák — a tapasztalatok — helyes irányú kiaknázása lehetővé teszi a munka, a termelés eredményes fokozását és azt, hogy az újjépítést versenyunkkal diadalmasan befejezzük. Nem szabad felednünk, hogy ennek az óriási feladatnak, eddig csak alig tizedrészét végeztük el.

Kormányunk biztos abban, hogy Jugoszlávia népei a Népfrontba tömörült pártok, elsősorban a Kommunista Párt által kitűzött célokat és feladatokat elérik és végrehajtják és népeink másrészt bizonyosak abban, hogy a Népfront — a Kommunista Párt által irányított építőmunka békét, biztonságot, jólétet és boldogulást eredményez, hazánkat erőse és hatalmussá teszi.

Nekünk külön ünnepünk 1946 május elseje. Ez a nap a **HID** első szabad májusa. Most nem kell reszkelnünk a cenzorok vörösceruzájától és a népeellenes rendőrség önkényes elkobzásaitól. Most nem kell folyóiratunk munkatársainak a május elsejei ünnepnapot eldugott rejtékhelyeken tölteni. Ma szabadon írunk és szabadon tüntetünk május elseje csillagos lobogója alatt.

Jugoszlávia magyarságának május elseje a szabadság ünnepe. Szűz testvéreinkkel együtt ünnepelve mi a magunk ünnepét is üljük.

Szabadok vagyunk, kétszeresen szabadok, mert kétszeres elnyomástól szabadultunk meg. Kezeinkről lehullottak az osztály és nemzeti elnyomás súlyos láncai. Ma Jugoszlávia többi népeivel közösen birtokoljuk a gyárakat és — akik harcoltak érte — a földet és háborítatlanul élvezzük az elképzelhető legnagyobb nemzeti és emberi szabadságot. Ez a haza a mienk és hazánk többi népeivel együtt mi építjük újjá a romokból. Együtt és magunknak is.

Annak tudatában, hogy a világ egyetlen népe sem lehet mindaddig igazán szabad, amíg a földön valahol is az elnyomás áll terdén: hogy a világ békéjét és biztonságát az elnyomáshoz szükséges fegyveres erő mindaddig veszélyezteteli, amíg valahol is népekre szolgádság nehezedik — harcolnunk kell, a még föl nem szabadult népek szabadságáért és jogaiért.

Harcolva sorainkon belül az átkos testvérgyűlöletet keltő revizionista mékony ellen, a demokratikus gondolat diadaláért. Köz-

lenünk kell, hogy a Magyarországon élő kisebbségnek ugyanolyan jogai legyenek és ugyanolyan szabadságot élvezzenek, mint mi itt. Nem nyughatunk addig míg ezt a célunkat el nem értük. Ez a küzdelem egyúttal harc a demokráciáért a reakció ellen sorainkban, Magyarországon és az egész világon. Harc a testvériség — egység jelszavának teljes megvalósulásáért.

Az újjáépítésbeni főfeladat mellett ez népi és demokratikus kötelességünk és ugyanilyen eberen kell figyelnünk és telepleznünk az egész világon a reakció áskálódásait, cselszövéseit, erőszakosságait és mesterkedéseit.

Végezetül tudnunk kell, hogy kinek köszönhetjük szabadságunkat, békénket, biztonságunkat és viszonylagos, de egyre emelkedő jólétünket. Mindennek alapját a Szovjetunió népének óriási áldozatait, a Népfelszabadító harc véres és keserves küzdelmeit, végezetiül az egész világ demokratikus erőinek kitarító és állhatatos harca képezi.

GÁL LÁSZLÓ:

VÖRÖS MÁJUS

Megremeg a föld, ha mi kilépünk:
millió májusi szabad dolgozók...
Vörös a csillagunk és pezseg a vérünk,
s ma meghallgatják, ha kimondjuk a szót:
mi a nép vagyunk és egész Hazánk a bérünk!

Dalos május! Ma előzölünk!
Munkás május! Ma felköszöntünk!
Békés május! Két kezünk kérted?
Harcos május! Vérünk hullt érted...

Te mámoros május! Te májusi nap!
Népünk erős és épít és szabad!

Ezt a hidat, lásd: mi vertük föl neked.
szűz ölelésként, hogy átfogja Dunánkat...
Csikorgó fagy, zúzos, jeges szelek
nem csitíthatták lázadó danánkat, —
mert henned voltunk akkor is és veled!

Balos május: ma előzölünk;
munkás május, ma Mi köszöntünk!
Békés május — két kezünk kérted?
Harcos május! Vértünk hullt érted!

Te mámorosan vörös májusi nap:
népiünk erős, és hites és szabad!

Nézd földünket és ömlj velünk, —
már kikukucsát a jövő kenyér...
Mi egyre nagyobb falatokat eszünk
s kamránk, hűtőnk és életünk kövér, —
te vagy, májusi jó napunk velünk!

Balos május! Ma előzölünk!
Munkás május! Ma mi köszöntünk!
Békés május — két kezünk kérted?
Harcos május! Vértünk hullt érted!

Sohase hullj ki, Vörös Májusi Nap,
amíg a néped erős, hites, szabad!

Zúgjon Európa minden szörnye átkot, —
füstöl kéményiünk s két kezünk serény...
Mi átöleljük az egész világot,
mi: munkásjövő és parasztremény, —
mi: munkás, büszke, harcoss proletárok!

Balos május: ma előzölünk!
Munkás Moszkva! Ma felköszöntünk!
Békés Moszkva... szívünket kérted?
Harcos Moszkva! Vértünk hullt érted!

S érted mosolygó, boldog és szabad —
teremtő Májusi Vörös virradat!

M Á J U S 1.

(részlet »Az anyából«)

Írta: Gorkij Maxim

Amikor az anya az utcára kilépett és az emberek ünnepélyes zúgását, a nyugtalan várakozásteljes suttogását hallotta: az ablakokban és a kapukban ácsorgó csoportokat meglátta, akik fiát és Andrejt kíváncsi pillantásokkal kísérték, szemei előtt ködképp jelent meg, amely ide-oda táncolt, színeit változtatta, majd átlátszó zöld, majd sötét szürke volt.

Köszöntötték őket és ebben a köszöntésben valami különös volt. Fülei odavetett, félhalk megjegyzéseket fogtak föl:

— Itt vannak a vezérek . . .

— Nem tudhatjuk, kik a vezetők . . .

— De hiszen nem mondok én rosszat! . . .

Másutt az udvarról kiáltotta valaki izgatott hangon:

— Elfogja őket a rendőrség . . . vesztükbe mennek!

— Már volt abban is részük . . .

Egy rikácsoló női hang ijedten kiabálta:

— Legyen eszed, nem vagy te nőtlen ember! Azok mind nőtlenek, azoknak mindegy . . .

Amikor Szomov háza elé értek, aki nyomorék volt és a gyártól kapott havonta kis segélyt, az ablakon kihajolva kiabálta:

— Vlaszov! meglátod kitekerik a nyakadat, te szemét, majd meglátod!

Az anya ijedten összerázkódott és megállott. Ez a kiáltás dühbe kergette. A nyomorék fölpuffadt arcába nézett, aki szitkozódva az ablakból utánuk tekintett. Majd meggyorsította a lépéseit és elérve a fiúkat, szorosan mellettük ment tovább.

Fia és Andrej láthatólag nem hallottak semmit sem és a kiabálót észre sem vették. Nyugodtan haladtak tovább és hangosan beszélgettek egyszerű, mindennapi dolgokról. Egyszerre szembe jött velük Mirnov, idős, okos munkás, akit szelíd, becsületes magaviseletéért mindenki tisztelt.

— Te sem dolgozol, Ivanovics Danilo? — kérdezte tőle Pável.

— A feleségem minden percben lehetegedhet . . . Nos és ez a nap . . . hát nyugtalan. Majd erősen a fiúkra szögezve tekintetét, halkán kérdezte:

— Gyerekek, az igazgatónak bait akartok csinálni, be akarjátok a fejét verni?

— Nem vagyunk mi részegek! — mondotta Pável.

— Mi egyszerűen zászlóval végigmenyünk az utcán és énekelünk! — mondotta a kisorosz. — Hallgassátok meg a dalainkat — azokban van a mi vallásunk.

— Ismerem jól a vallástokat! — szólt Mironov gondolkozva. — Olvastam írásaitokat... Na, Nilovna — szólt azután az anyához fordulva — te is velünk tartasz?

— Mielőtt meghalunk, az igazsággal kell együtt járnunk!

— Ohó, — mondta Mironov. — Hát igaz volna, amit terólad beszéltek, hogy az írásokat te hordod a gyárba.

— Ki mondja azt? — kérdezte Pável.

— Kik? Hát az emberek! De hát megáldjon az Isten... Jól viseljétek magatokat!...

— Az anya csöndesen nevetett, örült, hogy így beszélnek róla. Pável feléje fordult:

— Té biztosan a börtönbe kerülsz, anyám!

— Nem bánom! — felelte rá.

A nap egyre magasabbra látott és csak úgy öntötte melegét az erős, friss tavaszi légbe. A felhők lassan húzódtak tova, árnyékuk ritkább lett... Lágyan elvonultak az utcák, az emberek fölött és megtisztították a várost: lemosták a piszkot és a port a tetőkről és az unalmat az arcokból. Vidámabb lett az utca, hangosabbak lettek az emberek és túlkiabálták a gépek távolodó zaiát és a gyár sóhajtásait.

Újra hallatszottak mindenfelől, az ablakokból, az udvarokból az anya füleinek kellemetlen, nyugtalan, majd vidám szavak. De most úgy érezte, hogy azokra felelnie kellene, megköszönni azokat, hogy a nap szokatlan tarka életébe kellene belevegyülnie.

Egyik utca sarkánál, mintegy száz főből álló tömeg gyűlt össze és középüti harsogott Vjeszovcsikov hangja:

— Kiszívják vérünket! — mondta a hang.

— Úgy van válaszoltak rá többen kórusban.

— A gyerek, úgy látszik, munkában van! — szólt a kisorosz. — Na, majd én segítek neki!...

Előrehajolt mint a csík, úgy furakodott át a tömegen és mielőtt még Pável visszatarthatta volna, már zúgott is éneklő hangja:

— Elvtársak! Azt mondták, hogy a földön különböző emberek élnek: zsidók, németek, angolok és tatárok. Én ezt nem hiszem! Az emberek különféleképpen öltözködnek, másként beszélnek, de nézzétek csak meg, hogy a gazdag franciák meg németek hogyan bánnak el a munkásokkal: úgy azt látjátok, hogy valamennyien egyformán a munkások — ellenségei. Mindnyájoknak kötelet kívánnak a nyakára.

A tömegből nevetés hallatszott.

— Ha pedig a dolgot más oldalról nézzük, látni fogjuk, hogy a francia és török munkásoknak élete éppen olyan komisz, mint a miénk.

Az utcákról több és több ember sereglett e hely köré, s mindnyájan feszült figyelemmel hallgatták a beszélőt.

Andrej hangosabban kezdett szónokolni:

— A külföldi munkások már megértették ezt az igazságot és ma, a szép május elsején...

— Rendőrök! — kiáltotta valaki.

Az egyik utcáról korbácsukat suhogtató rendőrök jöttek és egyenesen a tömegnek lovagotva kiabáltak:

— Ki mer itt beszélni... oszolni! Hamar!...

Az emberek arca elsötétült és kelletlenül állottak félre a lovak útjából. Néhányan a kerítésre másztak föl. Mások gúnyosan fölkiabáltak:

— Halljátok a lovas disznókat! Ezek aztán a hősök!

A kisorosz egyedül megállott az utca közepén. Két rendőr feléje tartott. Félre állott a lovak elöl és az anyja magához rántva, dörmögve szól:

— Megigérted, hogy Pávellal leszel mindig és tessék, most magad mégysz neki, eszeveszetten!...

— Bozsáss meg, — szól a kisorosz Pávélhez fordulva. — Hej, mennyi piszok rendőr van a világon!

— Jól van már, no! — zsörtölődött az anyja.

Kétségbeesett, leverő fáradtság vett erőt rajta, egész benseje, majd feje elhueszedett és szívében öröm és bánat váltakozott. Az egyetlen óhaja volt, hogy bárcsak már delet jelzett volna a gyár kürtje.

Elértek nemcsakára a templomtérre. A templom körül sűrű néptömeg állott, voltak legalább is ötszázan. Vidám ifjak és gondterhelt asszonyok. A tömeg ide-oda mozgott, az emberek nyugtalanul emelték föl fejeiket és kíváncsian néztek körül. Emelkedett hangulathat volt mindenki. Némelyek értelmetlenül bámészkodtak, másoknak tekintetében bizonyos bizalom tükröződött vissza. Halk, női hangok hallatszottak, a férfiak bosszúsan fordultak el tőlük. Olykor-olykor félhalk szitkozódások hangzottak. Elhatározottság és bizalom keltek mására a tanácsstalansággal és félelemmel. Tompa zúgás vette körül a tömeget.

— Mitia! — reszketett egy fiatal női hang — legyen magadhoz való eszed.

— Hagyj engem békén! — volt a válasz.

A higgadt Sziszov beszélő nyugodt és meggyőző hangján:

— Nem, nem szabad cserben hagynunk a fiatalokat! Azoknak több eszük van, mint nekünk. Azok bátrabb életet élnek! Ki mentett meg bennünket a mecsárgarasoktól? Ők! Ezt nem szabad elfe-

fejtenünk. A börtönbe vetették őket ezért. De valamennyiünknek haszna lett belőle...

Most fölzugott a gőzsíp és sötét hangjába beleveszetti az emberek zaja. A tömeg reszketett, a földön ülők fölkerekedtek, egy pillanatig mereven, várakozásteliesen állottak és sokaknak arca elhalványodott.

— Elvtársak! — hangott föl Pável csengő, szilárd hangja.

Száraz, forró köd égette az anya szeméit és erőre kapott testének egyetlen hirtelen mozdulatával a fia háta mögé állott. Mindenki Pável felé fordult és körülvették őt, mint a mágmeses patkót az arról vasdarabkák.

— Testvérek! Ítőti az óra, amikor a mi sötétséggel, szomorúsággal és gonoszsággal teli életünkől, ettől a reánk erőszakolt, nem emberek számára való élettől megszabadulhatunk!

Elhallgatott és valamennyien hallgatva, közelebb és közelebb térkóztak hozzá. Az anya a fia arcába nézett és csak a szeméit, a büszkeség és hátorság tűzében égő szeméit látta...

— Elvtársak! Elhatároztuk, hogy a mai napon kimondjuk nyíltan, kik vagyunk. Kibontjuk zászlónkat, az ész, az igazság és a szabadság zászlaját.

Hosszú fehér zászlónnyél villant meg a levegőben. Meghajolt, szétozva a tömeget, eltűnt benne, egy pillanat múlva a munkászászló széles lobogója, mint vörös madár emelkedett föl a magashajló arcok fölött... Pável fölemelte kezét, a zászlónnyél jobbra-balra hajolt. Ekkor egy csomó kéz nyúl a síma fa után és a kezek között volt az anya keze is.

— Éljen a munkásnép! — kiáltotta.

Ezernyi hang ismételte tompa kiáltással.

— Éljen a szociáldemokrata párt!

A tömeg fölindult: akik a zászló jelentőségét megértették, hozzá siettek. Pável mellett álltak: Masin, Szamoljov, a két Guszev, Nikoláj és még több, az anya előtt ismeretlen fiatal, csillogó szemű munkás...

— Éljenek a világ minden munkásai! — kiáltotta Pável. És gyönyörteljes ezer hangú visszhang válaszolt, melynek dörgése megrendítette az emberek lelkét. Az anya megragadta Nikolájnak és még valakinek a kezét és görcsösen, könnytelenül zokogott. Lábai reszkettek és remegő ajkakkal szólott:

— Testvérek... ez az igazság...

Nikoláj himlőhelyes arcán széles mosoly játszott, kezét mozgatta és valamit bögött. Majd hirtelen az anya nyakába borult, megcsókolta és eszeveszetten nevetni kezdett.

— Elvtársak! — szólott most a kis orosz énekező hangjával, mely

azonban tulharsogta a tömeg lármáját. — Az új istenek, a világgosság, igazság, az ész és a jószág istenének nevében szállottunk síkra. Elvtársak! Nehéz út előtt állunk. Távol messzeségben van a cél, amelyet elérni akarunk és utunk odáig nehéz, fájdalmas. Aki nem hisz az igazság erejében, akinek nincsen bátorsága hogy mindhalálig harcoljon érte; aki nem bízik benne és fél a szenvedéstől — az távozzék tőlünk. Mi azokhoz szólunk, akik hisznek a mi győzelmiünkben; azok azonban akik a mi célunkat nem értik meg, azok ne jöjjenek velünk, mert rájuk csak bánat és gond vár. Föl az útra, elvtársak! Éljen a szabad emberek ünnepe — május elseje!

A tömeg szorosan egybe csapódott, Pável meglobogtatta a zászlót, mely szélesen úszott a levegőben és a ragyogó napsugártól körülvéve, vörösen, mosolyogva indult előre...

— Lemondunk az óvilágról... — hallatszott Fedja Masin csengő hangja és százan énekelték utána a dalt.

Az anya benső mosollyal az ajkán, Masin mögött lépdelt és csak a fiát és a zászlót nézte. Körötte örömtől ragyogó orcák és csillogó szemeket látott. Legelől mentek a fia és Andrej. Hallotta hangjukat. Andrej puha, nedves hangja egybeolvadt a fia mély basszusával:

»Föl dalra társak, zengje ajkunk
A munka bús, de szent dalát...«

A nép a vörös zászlóval szembe találkozáva, örömkialtással csatlakozott az előre haladó tömeghez. Kiáltásuk elhalt a dal zúgásában. Hallották e dalt már sokan, amint az ifjak odahaza csöndben, titokban énekelgették, de most az utcán más volt e dal, valami irtóztató erő rejlett benne. Vas férfierő csendült ki belőle és fölhívta az embereket, induljanak el a jövő messzi útjára és becsülettel megmondta e dal, mily nehéz, mennyi akadállyal van teli az út. A dal nagy, nyugodt lángjában elégték a múlt foszlányai és eltűntek a mindennapi érzelmek és elégett hamuvá az új, az ismeretlen elől való átkos félelem...

»Éhség, nyomor velünk,
De mind, mind fölkelünk...«

zúgott tovább a dal.

Ismeretlen, ijedt és vidám arc jelent meg az anya mellett és reszkető hangon sikoltott:

— Mitja! Hová akarsz menni?

— Engedd, hadd menjen... Ne búsulj semmit. Én is félttem eleinte... Az enyém meg legelől, az, aki a zászlót viszi — az az én fiam. Látod?

— Rablók! Mit akartok? Katonák állnak ottan!

Hirtelen a magas, sovány asszony megragadta az anya kezét és kiáltotta:

— Ah, drágám... hogy énekelnek és az én Mitjám is velük énekel...

— Ne félj semmit! — mormogta az anya. — Szent munka ez... Gondold meg. Nem volna Krisztus, ha az emberek miatta nem haltak volna meg...

Ez a gondolat hirtelen lángolt föl agyában és egyszerű, világos igazsága megkapta őt. Az asszony arcába tekintett, megszorította a kezét és csodálkozva, mosolyogva ismételte:

— Nem volna Krisztus, ha az emberek miatta, Isten miatt meg nem haltak volna.

Mellette megjelent Sziszov. Levette sapkáját és a dal ütemeire lóbázta és így szólt:

— Látod, anyuska, hogy mennek az emberek az utcán? És hogy dalolnak. Nem félnek semmitől a fickók — mondotta Sziszov. — És az én fiam a sírban nyugszik... A gyár tette tönkre... Igen, a gyár.

Az anya szíve erősen dobogott, meg kellett állnia. Félrelőkérek az útból és a sűrű emberáradat elvonult előtte. Láta, milyen sokan vannak és örült a szíve.

„Föl dalra társak, zengje ajkunk...”

Minttha óriási trombita zúgott volna a levegőben, amely fölbresztette az embereket; egyeseknek keblében harci készséget, a másikéban bizonytalan örömet, valami új és lángoló, ismeretlen sejtelmet keltett. Ott szomorú reményt ébresztett, itt éveken át összegyűlt dühnek nyitott utat. Mindnyájan előre néztek, oda, ahol a levegőben a vörös zászló lengett.

— Hogy haladnak és hogy énekelnek! — ordította egy lelkesült hang. — Bravó, gyerekek!

És ekkor az ember, akiben láthatólag valami nagy érzés támadt, amit közönséges szavakkal ki nem fejezhetett, jóízű káromkodásban tört ki. És a düh, vak sötét rabszolga düh hatolt át fogain és sziszegve, mint kígyó, csunya szavakban tört ki.

— Éretnekek — kiáltotta valaki egy ablakból és az öklével hadonászott. És az anya fülébe jutott az utálatos szóáradat.

— A császár ellen, a császár ő felsége ellen lázadtok föl?...

Csúnya orcák siettek el az anya előtt. Férfiak és nők ugrálva tovasiettek. A nép mint sötét láva ömlött előre. A dal, amelynek erős zúgása láthatólag mindent leverte és az utat megtisztította, magával ragadott mindenkit. És az anya keblében föltámadt a hatalmas vágy, hogy odakiáltsa az embereknek:

— Ti kedves testvéreim!...

Miközben messziről a vörös zászlót nézte, látta, anélkül, hogy előtte állt volna, fia arcát, erős homlokát és tűzben égő szemeit.

Hanem most a tömeg utolsó soraiban, azok között találta magát, akik lassan mentek előre a hámulók hideg kíváncsiságával, akik előre tudják, mi lesz a színdarab vége. Akik közömbösen néztek maguk elé. Nyugodtan mentek előre, öntudatosan beszélgettek egymással:

— Egy század áll az iskolánál, egy másik a gyárnál...

— A kormányzó megérkezett...

— Igazán?

— Saját szememmel láttam.

Valaki megelégedetten szitkozódott és szolt:

— Most legalább félnek tőlünk, ugy-e... Katonaság és kormányzó...

— Testvérek! ... zúgott az anya keblében.

Hanem a szó holtan és hidegen hatott ebben a környezetben. Meggyorsította lépteit, hogy megszabaduljon ezektől az emberektől és csakhamar el is érte a lassan előrehaladókat. És újra lesüllyedt a tömör hangfullám és visszaáradt. A hangok egymásután jöttek ki az útemből, szakgatott fölkiáltások hangzottak, megkísérelték a dalt újra az előbbi magasságra emelni és meggyorsítani:

„Föl dalra társak, zengje aink.”

A munka hírs, de szent dalát...

Hanem a dalban most már nem volt összefüggés és nem volt hízalom: nyugtalanság reszketett már benne.

Mit sem látva, mit sem tudva, ami elől történt, csak sejtve azt, igyekezett az anya keresztül a tömegben, előre. Hanem már jöttek az emberek vele szemben: némelyek lehajtott fejjel és összeráncolt szemöldökkel; mások ismét gúnyosan fütyörészve. Az anya aggódva szemlélte orcáikat és szemek kértek, könnyörögtek és hallgatva beszéltek...

— Elvtársak! ... hangzott föl Pável hangja. A katonák éppen olyan emberek, mint mi vagyunk. Nem fognak báratni bennünket! Miért is tennék? Talán azért, mert mi az igazságot hozzuk, melyre mindenkinek szüksége van? A mi igazságunk kell nekik is. Talán most még nem értik ezt meg, de közel az idő, amikor velünk jönnek ők is, amikor már többé nem a rablás és gyilkolás jelében haladnak, hanem a mi zászlóink, a szabadság és ióság zászlaja alá sorakoznak. És hogy ők megérthessék a mi igazságunkat, nekünk kell előre haladni. Előre elvtársak! Múdig csak... előre!

Pável hangja szilárdan csendült. Szavai világosan és kimár-
ten hangzottak a levegőben, de a tömeg már megtört: az emberek

egymásután mentek jobbra és balra, a házak elé és a kerítésekhez támaszkodtak. A tömegnek most baltaformája volt: az élén volt Pável, akinek feje fölött ott lengett a munkások vörös zászlaja. Hasonló volt a tömeg egy fekete madárhoz is, amely szárnyait szétterjesztve várt, készen az alkalomra, hogy fölemelkedve tovább szálljon és Pável volt a madár csőre...

VÁRNAI ZSENI:

M Á J U S

Csak súgom a nevét: madársereg dalolja.
Sóhajtom a nevét: virág is illatozza.
Csak mondom a nevét: a szél világgá lengi
s méhetetlen mélyből a föld kórus zengi:
Május!

Május: piros reménység,
május: orgonaillat,
tűzes sugár az égen,
május: hajnalesíllag,
Friss nedvek pezsdülése,
erők felhorkanása,
május: mi ájult lelünk

emberré torpanása,
Május: szívünk zenéje,
május: hitünk a létben,
május: hitünk a jóban,
szépségben, enyhülésben,
Hitünk a barna rögben,
hitünk a zöld vetésben,
Hitünk a dúz kalászbán.

mindnyájunk kenyerében,
Május: nagy gerjedelmek,
új lendület a karba,
Május a gyötrött ember
acélos viadalja.
Május: erő a szívben,
május: szárnyaló ének,
Május: szemevilágló,
szép, piros szövétnek.
Május.

Csak sűgom a nevét és zeng tőle az élet.
 Sőhajtom a nevét és zűglák a messzeségek,
 Ha zengem a nevét, a visszhang visszadűrgi
 s mozdulő milliók moraja eldűbűrgi:
 Május!

UJ SZAKSZERVEZETI KÁDERT

Irta: Malusev Cvetkő

Az új Jugoszlávia Egységes Szakszervezete életének második esztendejébe lépett. Az első év a dolgozók széles rétegei beszervezésének jegyében zajlott le, a második év a háromnegyed millió szervezett munkást szorosabb szervezeti formába köti. Ez a feladat sokkal nehezebb a múlt évinél és a szakszervezetek minden tagjától a legnagyobb erőfeszítéseket követeli. A kérdés lényege nem a dolgozó tömegek beszervezése, hanem hogy azokat osztályöntudatra és államépítő felelősségérzetre neveljük. Hazánk dolgozói az idén szakszervezeteik belső — szervezeti — megszilárdítását tűzik ki feladatukul. Magától értetődik, hogy a magyar dolgozók sorsa ezen feladat sikeres megoldásától ugyanúgy függ, mint a többi nemzetiségű dolgozóké. Elsőrendű kötelességünk tehát, a magunk részéről mindent megtenni, hogy szakszervezeteink ezt a feladatot meg is oldják.

Mit jelent a belső szervezeti megerősödés?

A mai szakszervezetek taglétszáma a háborúelőttinek tízszeresére duzzadt. Minden egyes régi tagra kilenc új jut. Az Egységes Szakszervezetek elnevezése mögött az összes dolgozók megbont-hatatlan egysége áll: nincs különbség szakma, szakképzettség, nem, nemzetiség, vallás, vagy bármely más fokozat között. A szakszervezetek politikai vonala ma olyan és mindinkább olyanná kell válnia, hogy benne minden igazán becsületes és igaz szándékú dolgozó mindenkor otthon érezze magát.

A szervezeti megerősödés alatt tehát azt értjük, hogy a dolgozók mindegyike személyenként is szervesen bekapcsolódik a maga szervezetébe, hogy annak semmiképp sem legyen csak fizető tagja, hanem építő, emelkedő, fejlődő és odaadó munkatársa és elvtársa. Idetartozik az is, hogy az ilyen egyénekre alapított szervezetek: szakcsoportok, helyi szakszervezetek, szaktanácsok, kulturális bizottságok, sport és bármely más munkás-szervezetek és egyesületek belső együttműködése, a közös nagy cél felé vezető úton való előrehaladása zavartalan legyen.

Az ilyen célok is csak részlet célkitűzések, mert a munkásosztály nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is — itt és most — történelmi feladatot hajt végre. Ezen feladatokkal ebben az írásban bővebben nem foglalkozunk, mert a szervezeti megerősödést első feladatnak tartjuk, amelynek megoldása nélkül a másodikat — a nagyobbikat — meg sem közelíthetjük.

Hogy az első cél felé a helyes utat megtalálhassuk néhány részletet kell tisztáznunk.

2.

Vajdaság munkássága az első világháború előtt a magyar munkásmozgalmában nyerte el az első szakszervezeti kiképzést. Az akkori magyar szakszervezetek a német szociáldemokrácia megalkuvó — oportunistá — világnézetét vallották és ennek hatása alatt nevezték a vajdasági munkásságot is. A forrongó földmunkásság a századfordulón ezen szakszervezetekben nem találta meg a benne rejlő forradalmi szikra lángralobbantóját. Tisza István kaskastollas legényei az arató-sztrájkok sorait fojtották vérbe. A II. Internationale gyászos emlékü bukása, a magyar szociáldemokráciának a két világháború között való sovíniszta magatartása által előidézett kiábrándulás azt eredményezte, hogy Vajdaság dolgozói a régi Jugoszláviában a Kommunista Párt irányítása alatt álló u. n. Független Szakszervezeteket vallották magukénak. Ezek betiltása és erőszakos elfojtása után pedig mindaddig távol tartották magukat a szociáldemokraták Egyesült Szakszervezetétől, (URSS), amíg a Kommunista Párt nem adta meg a jelszót a belépésre. Ezekben a szakszervezetekben mindig érezhető volt a jobb és baloldal harca, de a magyar munkásság mindig és mindenkor és minden kétséget kizáróan teljes tömegével a balszárnyhoz csatlakozott, a Kommunista Pártot ismerte el vezetőjének és irányítójának.

Ezen tények ellenére sem állítható azonban, hogy a régi Jugoszlávia szakszervezeteinek magyar övezetén teljesen kihalt volna az opportunizmus. Az opportunizmus a munkásmozgalmat egész történelmi útján végigkíséri. Ezt nem szabad elfelednünk. Ez az opportunizmus, ez a megalkuvásra való hajlam volt az oka annak, hogy a vajdasági magyar munkásság a fasiszta megszállás idején — ha csak rövid időre is, de — elvesztette tájékozódását. Ennek a lappangó megalkuvásnak köszönhetjük, még ma is a szakszervezeteinkre nehezedő lomhaságot, nemtörődömséget és rendszertelenséget. A helyzeten nem változtat semmit, hogy opportunistáink ma — a kor szellemének megfelelően — »forradalmi« jelszavakat használnak.

Gyengeségeink pontos felismerése szakszervezeteinknek erőt kölcsönöz. Ha idejében szabadulunk meg előrehaladásunk kerék-

kötőtől, az opportunistáktól, a magunk elé tűzött célt könnyebben érjük el.

De kik ezek a megalkuvók, az opportunisták?

Azok, akik még ma is feltve őrzik a szakszervezeti harcok régi, a mai időkkel egyáltalán nem számoló hagyományos formáit. Akik a dolgozók államépítő gondolai mellett minden céljukat a »munkaadó« elleni harcban látják. Akik a szakszervezet minden feladatát abban látják, hogy a fizetések minél magasabbak legyenek és a munkaidő minél rövidebb és nem tekintenek arra, hogy ennek következtében az árak is emelkednének. Akiknek minden bölcsességük a régi harcmódor alkalmazása és nem vesznek tudomást arról, hogy hazánk munkássága az új államban új viszonyok közé került és új körülmények között él, szenved és harcol, és építi a maga boldogabb jövőjét.

Magyarország példája másodszor áll előttünk. A mai pénzhígítás (infláció) méreteiben felülmúlja az 1920-as éveket. Bérért a dolgozó sem akkor, sem most nem képes elég **kenyeret** vásárolni. Az állam vezetéséből ki nem közösített tőkések és polgárok félre tudták billenteni az államháztartás mérlegét. A birtokukban levő termelőeszközök segítségével maguk szabják meg az árak árát. Még mindig tőlük függ, hogy a munkás szombat esti fizetéséért mit vehet. A magasabb fizetést könnyen megadhatják, mert tudják, hogy az árak felemelésével az így kifizetett többletet játszva pótolhatják. Fizetés-**javításról** a bér emelése ellenére sem beszélhetünk. Az öntudatos munkásság tudja, a történelmi tapasztalatok ezt mutatják, hogy a fizetésjavítás nem a pénzbeli névérték emelésében, hanem az árak alacsony színvonalában és azok lenyomásában van. Ezt mutatják a történelmi tapasztalatok, de éppen erről nem akar tudomást venni a szociáldemokrata emlékün nevelkedett szakszervezeti bonc.

Jugoszláviában is csak a Népiölszabadító harc tudta a fasisz-mussal, a reakcióval egy húron pendülő fekete bőrzét az őt megillető egérlyukba riasztani. A dolgozók éberségétől függ, vajon nem bujlik-e onnan újra elő, hogy sötét üzelmeivel a dolgozók rovására lízzon, gazdagodjon. Amikor az opportunisták »a dolgozók érdekében« magasabb munkabéreket követelnek, a sötétben bujkáló üzérek magyarországi szaktársaikra gondolnak. Szívesen mennének bele az ilyen »fizetésjavításba«, mert akkor itt is ilymódon félrebillenhetne az államháztartás mérlege, nálunk is az inflációs anarhia, a nyílt és törvényesített feketézés rájuk nézve oly áldásos korszaka következne be. Az árak az égisz szökkennének és a munkabérek soha sem érheinek el azok színvonalát. Mi tehát az Egységes Szakszervezetek mai feladatai?

Mindenekelőtt éberem kell őrködnie az óriási erőfeszítések árán elért gazdasági egyensúly felett. Kiméletlenül kell harcolnia mindazok ellen, akik az államháztartás egyensúlyának felborításán serénykednek. Röviden: az öntudatos munkás az **alacsonyabb árakért** küzd!

Az alacsonyabb árakat azonban csak a több és gyorsabb termeléssel és a feketepiac elleni kiméletlen harccal érhetjük el. Két szóba foglalta: többtermelés és harc a feketézés ellen. Tehát harc, vagyis az a bizonyos valami, amit az opportunisták legjobban utálnak és amitől a gyáva megalkuvók félnek.

3.

De térjünk vissza a szervezeti megerősödés kérdéséhez, amely nélkül, — mint mondtuk, — a soron levő következő kérdések sem oldhatók meg.

Az világos, hogy az említett megalkuvó társaságra nem bízhatjuk a munkástömegek nevelését. Legkevésbé, most, amikor a tagság megtízszereződése folytán óriási mértékben megnövekedett a szakszervezeti nevelésre szorult félig öntudatos, vagy nagyobbára még mindig öntudatlan dolgozók tömege. Ugyanakkor a háború során áldozatul esett elvtársak és a néphatóságba bevont öntudatos régi harcosok hiánya is igen nagy mértékben érezteti hatását.

Ilymódon csak egyetlen kiútunk van: új szakszervezeti kádert kell nevelni. Egy olyan szakszervezeti vezető réteget, amely a mai feladatokat nemcsak alaposan ismeri, hanem teljes egészében magáénak vallja és küzd is értük.

Az emberanyag megvan. A dolgozók lelke mélyén, még akkor is, ha nem voltak állandó tagjai, mindig nagy bizalom él az osztályszervezeteik iránt. A szakszervezeti iskolákkal szemben tanúsított tömegérdeklődés, a bennük megnyilvánuló kitartás, a tanulási szorgalom bebizonyította, hogy az újdonsült szakszervezeti tagok jobban megértik és átérzik a dolgozók mai feladatait, mint a sok harmincéves szakszervezeti multtal rendelkező »veterán«. Már ezen a példán okulva a vajdasági szervezett munkásság elsőrangú feladata mindenek előtt: új káderek nevelése.

A szakszervezetek feladatairól beszélve Lenin azt mondta, hogy: »A szakszervezet nem államszervezet, sem kényszerszervezet, hanem tömeggyűjtő nevelőszervezet, az igazgatás és a gazdaság irányításának iskolája, a kommunizmus iskolája.«

Tehát nevelőszervezet, amely nevelés céljából magaköré gyűjti az igazgatásra és az államgazdaság irányítására hivatott dolgozókat. A népi állam érdekei megkövetelik, hogy üzemeinkben az ellenőrző szerepét munkások töltsék be. Nagy **akciókra**

van szükség, hogy a korszerű ellenőrzés munkáját az igazgatásban, az árszabályozásban és a számvitelben megismertessék a munkásokkal. A szakszervezetek és a bizalmiak ne hanyagolják el a fiatal elvtársak szakszervezeti tanfolyamokra és iskolákba való irányítását. Ha a munkás az értelmiségiek által ismert tudományokat elsajátítja, tudása azokénál nagyobb lesz, mert ő maga gyakorlati tapasztalatiból tudja és ismeri a termelés folyamát, az anyag tulajdonságait, társai szorgalmát és munkakészségét. Ha a munkás megismeri az iroda technikáját is, egy-kettőre felfedi az összes hibákat, visszaéléseket, szabálytalanságokat. Társait is nevelné és jóindulatúan figyelmeztetné az általuk elkövetett hibákra, amelyek a többtermelést akadályozzák. Az ő szavának hite minden dolgozó, ha a termeléshez szükséges munkaidő rövidítésére oktatná ki őket. Az anyagmegtakarítás és a szabályos ármegállapítás, a pontos raktárkönyv és sok egyéb kellék nem volna előtte többé ismeretlen. A termelés szervezője és anyag szakembere abbahagyná a henye szabotálást és kénytelenkedést a dolgozó tömegek érdekében helyesen tevékenykedne. Így válnak a munkásokból valódi gyárigazgatók és gazdasági irányítók.

Ezért játszanak nagy szerepet a szakszervezeti tanfolyamok, esti iskolák és tudományos előadások. Minden új ismeret, amelyet a munkás a szakszervezetben elsajátít, közelebb viszi őt és közelebb viszi dolgozóinkat a többet és jobban termeléshez, a többtermeléshez. Ezen tanfolyamok elsősorban a szakszervezetek mai légkörében kell, hogy neveljék a dolgozókat, de ezután mindjárt, időt nem veszítve a szakmai kiképzés fokozásának kell, hogy szenteljék magukat. Ezrével van szükségünk raktárnokokra, bérlistavezetőkre, művezetőkre, igazgatókra, könyvelőkre és ármegállapítókra.

A szakszervezetek központi szervei, már készítik az ilyen iskolák tanterveit. A helyi szaktanácsokon áll majd a feladat, hogy megszervezzék a tanfolyamokat és további utasításokat kérjenek és azokat kidolgozzák.

Az ilyen kiképzésben részesült munkások más szemmel néznek a szakszervezetek belső életét is. Látásukat nem zavarná a kikopott világnézetek tévtana.

Új emberekre van szükség!

DELI PÉTER ROHAMMUNKÁS

Írta: Gellér Lajos

— Na, ez is házaselet, amit Deli Péterék élnek. Az ember oda van vidéken, az asszony meg bejár a községházára és a titkárral paktál. Az este kilenc órakor megyek haza, a községházának minden ablaka kivilágítva és az egyik asztalnál ki más ül, mint Julis meg a titkár. Összebújnak és írnak valamit.

— Én meg azt hallottam, hogy a Julis valami női együletet alapít és a titkár segédkezik neki. A faluban kidobolták, hogy vasárnap délután minden asszony menjen a községházára. A titkár és a Julis beszélnek.

— Az lesz még csak valami. Kár hogy Deli Péter nincs itthon, majd belefojtaná ebbe a megtévedt asszonyba a szót.

— Hát biz ez megtévedt. Nem törődik ő már semmivel. A gyerekeit elküldte kukoricát törni, mert azt mondja, hogy így kell építeni az országot. Na, az is egy ország lesz, amit Julis épít fel meg a gyerekei.

— Beszéltem vele. Azt mondja, hogy a nők is kapnak jogokat, meg hogy részt vesznek a választásokon is. A titkár közbeszólt, hogy nekünk asszonyoknak össze kell fogni, hogy megvédjük a jogainkat.

— Hát ez meg már mirevaló. Mikor volt az, hogy az asszonyok politizálnak, meg szavaznak? Bizzuk mi ezt az emberekre, mi meg maradunk a főzőkanálnál.

Deli Péter cigarettát sodort és rágyújtott. Most fogyasztotta el az ebédjét, s lement a Dunapartúra, hogy agyonülse valamivel az ebédszünetet. Elnézte a folyót és a benne ágaskodó hidlábakat. A németek robbantották fel ezt is. Valamikor pőfűgő vonatok futottak keresztül rajta és most: német hadifegyverek cselezgetik ki a vízből. Hogy megváltozott az idő!

Ő is itt dolgozik a hídon. Otthagyta faluját, hogy részt vegyen az ujjaépítésben és hogy kenyeret vigyen haza. Igen. Otthon a család, az éhes gyerekek, s ő eljött ide, hogy dolgozzon értük. Mert nemcsak a kenyér — ez a híd is az övéké lesz. Az ő fiai is utaznak majd erre és odaszólnak egymásnak:

— Ezt a hidat apáék építették. Lehet, hogy azt a csavart, amit ott látsz, éppen apa helyezte bele a vasba. Vagy ő hordta fel ezeket a sineket, amelyeken a vonat fut a felső part felé.

Deli Péter elgondolkodott. ... Ebben a pereben szilárd meggyőződése volt, hogy fiai úgy fogják szeretni őt, ahogyan ő szerette az édesapját, akinek becsülte, tisztelte minden mozdulatát, minden szavát. S amikor ő már nem lesz, milyen áhítattal fogják nézni ezt a hidat, amelyben benne van az ő kezemunkája is.

Száréna jelezte a munka kezdetét. Mindentelől összeverődtek a munkások, s gyülekeztek a lerombolt hídőnél. Deli Péter is lőztük volt. Valami ismeretlen láz fogta el. Társainak odaszólt, hogy ma különösen jól esik neki a munka, mert rájött, hogy ki-nek épül a híd. A munkások meglepetten néztek rá, ő még oda-szólt nekik valamit és indultak fel az állványokra. S amit mon-dott, mintha magával ragadta volna társait is: fokozott iramban kezdődött a munka. Deli Péter elképzelte, hogy itt a ronok he-lyén mi szép, hatalmas híd emelkedik s eztők közös munkával építik fel. A sokszáz munkáskor egy-egy lendületében van valami ami egy, ami közös.

Mintha minden kar mozdulatát ugyanaz a titokzatos gép irá-nyítaná. Azt azonban nem tudta, hogy mi ez a gép, mi ez a moz-gató erő. Érezte, hogy mindjobban belemerül a munkába és tudta, hogy most valami hatalmasat, valami nagyszerűt alkot.

Hosszú unalmas utazás után végre kiszállt a vonatból s eléje tárult faháznak jólismert képe. Deli Péter szabadságra jött haza. Vállára kanyarította a zsákot, amibe holniját pakolta és indult be-felé a faluba. Örült. Bármennyire is kifárasztotta az utazás, meg-gyorsította lépkeit. Estelegett. Az emberek kiút iltek a padon, ép-pen úgy mint amikor elment (talán fel sem keltek azóta). Deli Pé-ter elmesolygott ezen a mellékgondolaton, mert úgy tűnt, mintha ezek az emberek örök térlenségre ítélték volna magukat.

Ahogy befordult a kövesútra, egy éneklő csoportra lett figyel-mes, amely az út közepén közeledett feléje. Sokan lehettek, mert nem látta a csoport végét. Deli Pétert elfogta a kíváncsiság és szerényen megállt az egyik akácia alatti, hogy bevárja a közeledő tömeget. S jöttek a fiatalok, vidám dalukban a munkát dicsőítet-ték. Mintha egy győztes hadsereg hazatérését szemlélne, annyi tisztelettel és lelkesedéssel figyelte az előtte elvonuló ifjú hadat. S egyszeresak két ifjú lép ki a csoportból és Deli Péter felé fut. Megismeri és boldogan öleli magához gyermekeit. Egymás mel-letti haladnak, s nem kérdezi őket, hogy hol voltak. Tudja. Roham-munkán. Sokat hallott ő arról, hogy az ifjúság önkéntes roham-munkában vesz részt s boldog volt, hogy a ifjai sem vonják ki magukat alóla.

Belépnek a kiskapun és eltűnnek a konyha ajtaja mögött. Az egyik ifjú lámpát gyújt, a másik szalonát tesz az asztalra s jó étvágygal ülnek a vacsorához. A gyerekek élményeiket mesélik és Deli Péter nem veszi le róluk meleg tekintetét.

Nem sok idő mulik el azután és Julius lép be az ajtón

— Csak ha már kendet is hazatekerte az ördög — kiáltja vidáman és ő is az asztalhoz ül. Elmondja, hogy merre járt. Hogy bent volt a női szervezetben. Összeölegetett tartottak és megbeszélték az új feladatokat, az ország ujjaépítését. Szó volt a nép kötelességeiről és jogairól. Mert most már a nép uralkodik...

Most Deli Péter mesél magáról, a munkásokról s az épülő hídról. A munkásokat névszerint emlegeti. Julis nem ismeri őket, de figyelmesen hallgatja és folyton bólogat. Tudja, hogy valamennyi jóra való, derék ember, olyan mint Deli Péter.

Amikor lefeküsznek, az ember sehogysem tud elaludni. Jölesik az otthon melege, a család közelsége. Büszke a gyerekeire, a feleségére s ennek a büszkeségnek a szédületében fekszik és lelkében régi emlékek ébrednek.

Öt kezdte az emlékezést, amikor Julist elvette. Határozottan állt elébe és azt mondta neki:

— Nézd Julis, mi mindketten szegények vagyunk, én azonban nem félek az ételtől. Van két munkás karom és betereintek mindent ami kell. Téged pedig azért veszek el, mert szeretlek s mert tudom, hogy dolgoz vagy. Tudom, hogy ha kell kész vagy velem együtt dolgozni. — Julis nem szólt egy szót sem, mélyen a szemébe nézett és nyílt tekintete azt mondta, hogy igen.

Később Julis gyerekeket szült, dolgozni azonban neki is kellett. Péter bármennyire iparkodott nem tudott annyit betereinteni hogy el tudta volna tartani a családot. Együtt dolgoztak a kendergyárban: együtt nyelték a port.

A kendergyár leégett, az ország pedig felszabadult. A gyárat azóta rohammunkával ujjaépítették. Pétert azonban máshova szólították a kötelesség — hidat épített.

Elkészült a híd... Ünnepelesen adták át a forgalomnak. A hídfőnél nagy tömeg gyűlt össze zászlókkal, feliratokkal. Külön csoportban álltak a munkások, akik a hidat építették, legelől a rohammunkások. Köztük volt Deli Péter is. Jöleső öröm töltötte be a lelkét. Szemeivel a feleségét keresi a tömegben s bosszankodik, hogy nem lehet mellette. Aztán jött az ünnepélyes aktus. Megnyitják a hidat és elindul rajta az első vonat. Péternek harsódnak a háta a gyönyörűségtől. A nép élteti a munkásságot — a híd építői — és a rohammunkásokat. Deli Péter szédül s csak zavarosan látja az eseményeket. A vonat ekkor itt el előtte. A mozdonyt és a kocsikat virágokkal díszítették fel. A vagonokban gyógyszer, ruha, élelem és szerszám érkezik az ország más részeiből. Ine, ezt ők építették. Tudta ő, hogy hatalmas alkotás, hogy nagy mű.

A vonat elmegy. Most egy miniszter beszél, majd a munkásokhoz lép, megdicséri őket és kiosztja a nép ajándékait. Neki is a kezébe nyom egy csomagot, megköszöni és boldogan tartja a kezében. Ekkor veszi észre feleségét, aki egy munkás küldöttség élén hatalmas vörös zászlót tart. A szél lengeti a zászlót és Julis kipirult arccal szorítja magához....

MÁRCIUSI NÉPMOZGALMAK

Írta: Kongó Tibor

*»Oh szabadság hadd nézünk szemedbe
Oly sokáig vártunk rád epedve,
Annyi éjen álltal, mint kísértet,
Bolygott lelkünk a világban érted.«*

(Petőfi Sándor)

Március az új élet kezdete, március a szabadság hava, a múlt temetője. Március népeink legszentebb vágyainak kinyilatkoztatása és népmozgalmainak jelentőségét ily rövid írás formájában kimeríteni nem lehet. De új, szabad hazánkban, az egyenjogú népek demokratikus Jugoszláv Népköztársaságában a márciusi népmozgalmakról megemlékezni, nekünk magyaroknak nem csak történelmi hagyományunk parancsa, de időszerű eleven program.

A Jugoszláv Népköztársaság ragyogó emlékü napja, a fasiszta parancsuralmi rendszer megbuktatása, a náci-Németországgal kötött szegyenveljes paktum felborítása is március havára: 1941 március 27-re esett. Forradalmi megmozdulás volt ez, a nép akaratának megnyilatkozása, mely inkább a harcot, a nélkülözést, a szenvedést választotta, mint a megszállást, a bilincseket. Ez a forradalmi megmozdulás volt a gyújtó, lángbetűs programadója a négyéves diadalmas népfelszabadító harcnak. A harc győzelme és vívmányai pedig lehetővé teszik a Jugoszláviában élő magyar népnek azt, hogy megünnepelje és helyesen értékelje történelmének két legnagyobb napját: 1848 március 15.-ét és 1919 március 21.-ét.

A jugoszláv nép márciusa és a magyar március eseményei csodálatosan kiegészítik egymást és oly nagy jelentőségűek, hogy az akkori mozgalmas és történelmi eseményekben igazán gazdag időkben is, világraszóló eseményekké nőttek.

Mik voltak az 1848-as sorozatos európai forradalmak indítókai? Milyen gazdasági körülmények készítették a jobbágyparasztságot, a munkásságot és a fejlődő polgári középosztályt arra, hogy erő-

szakos, forradalmi megmozdulásokkal vívja ki emberi szabadságát, gazdasági jogait és egyenjogúságát?

Mint tudjuk, 1848-ban Európaszerte megerősödött a harmadik rend: a polgári középosztály. Ez a feltörekvő, művelt és fejlődőképés népréteg rávetette magát nem csak a tudományra és irodalomra, hanem a gazdasági élet minden ágára, különösképp a kézműves és gyáriparra, kereskedelemre. Ezen új termelési ágak és közvetítői vonalak kiépítésével, az idők folyamán komoly tőkét gyűjtött, mint fejlődő újkapitalista réteg betört a feudalizmus gazdasági rendjébe és rohamos gyarapodásával szétfeszíteni igyekezett a feudális és céhrendszerű gazdasági formákat. Egyes országokban a feszítő erőt jelentő társadalmi ellentétek, az egyenlőtlen történelmi fejlődés folytán különbözőek voltak ugyan, de a hajtóerő: a dolgozó népek siralmas élete, keserves vádjúdása, minden országban megszülette fiait, az új eszmék harcosait, akikről vágyaik megvalósítását, a megváltást várták.

Magyarországon a múlt század negyvenes éveiben a jobbágyság elnyomtatása, a kétékezők munkájából élő dolgozók kiszármányolása és az ily módon felerősített társadalmi ellentétek már birtokatlanná váltak. A parasztság, a munkásság és a polgárság legjobbiai már érezték, hogy a feudalizmus bilincseibe verve nem élhet tovább az ország. És tízmillió jobbágy húsába vágtak ezek a bilincsek. Az ország óriási többségével szemben élt és dőzsölt félmillió nemesség.

Milyen sora is volt a jobbágyságnak? Az adót ő fizette, a nemesség nem adózott. Természetnek 1/5-ét, a földesúri kilencet és papi tized formájában az úri rendnek adta. A dézmán kívül a jobbágy »robottal« tartozott urának: évi 104 napon gyalogszármot (vagy évi 52 nap székérrobotot) kellett dolgoznia az úr földjén. A mezeti közmunkákat (kulukot) a jobbágy végezte, az úrnocokat az ő fiaiból szedték össze. Földesura volt vádlója és ítélő bírója. Vadászni és halászni nem volt szabad, mert ennek élvezete és minden jövedelme az uraknak tartatott fenn.

A nagybirtokosok állandóan emelkedő jövedelmüket birtokaik nagyobbá-tételére, kikerekítésére használták fel. A nagybirtokok közé szorult, kevés szabad parasztbirtokokon a termelés mind nehezebbé vált. A jobbágyságnak óriási többsége pedig földtelen volt. 600.000 teljes jobbágy mellett egymillióra rúgott a zselén-családok száma. A jobbágyság az úrbéri terhek megszüntetését kívánta, szabad földet akart, melyen magának dolgozik, tehát gyökeres földreformot akart. A jobbágyságnak helyzetét, a munkásságnak nehéz gazdasági viszonyait használta fel a feltörekvő polgárság, a feudális nemesség és a nagybirtokos osztály ellen. **Előkön a fiatal forradalmi értelmiséggel, a polgárság és a sze-**

génynemesség fiai, hangot adtak a nép vágyainak, akaratának és lelkesen követelik az új idők eszméinek megvalósítását.

A felkelés 1848 január 6-án tör ki Messinában, 12-én már Palermóban van, 27-én Nápolyban, azután mint a meggyújtott kanóc végigszaladva az olasz félszigeten, Párist és Lisszabont érinti, majd Berlin, Bécs és Budapesten keresztül, útjában úgy veti szét a zsarnökság, a hűbéri rendszer régi, aláaknázott fellegvárait, hogy a felszabaduló nép örömébe a szabadság zászlajával együtt belepirul, a királyok és főpapok palástja alá húzódó főnemesség pedig belesápadt rémületébe.

A forradalom a vázolt politikai és gazdasági ionákságok folytán Magyarországon, nem csak Budapesten, de az egész magyar népben, nagyon jó talajra talált. Hogy hosszabb ideig lángolt és hadászati szempontokból nagyobb sikereket ért el, mint más tőle sokkal nagyobb népeknél, ez azért volt, mert a feudalizmus elleni gazdasági természetű harc, összefonódott az idegen abszolutizmus nemzettipró, gyarmatosító és kizsákmányoló bécsi rendszer elleni harccal: a nemzet függetlenségéért.

A párizsi februári forradalom azonnal mozgásba hozza a Pülvax kávéházban tanyázó radikális magyar ifjúságot, melynek vezére a költő Petőfi Sándor volt. Ez az ifjúság március 12-én az Ellenzéki Körben nagygyűlést tartott. Itt az összegyűlt tömeg előtt olvassák fel a 12 pontot, melyet mint nagyszerű dokumentumot ide iktatok:

Mit kíván a magyar nemzet? Legyen béke, szabadság és egyetértés.

1. Kívánjuk a sajtószabadságot, cenzura eltörlését.
2. Felelős magyar minisztériumot.
3. Évenkénti országgyűlést Pesten.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrséget.
6. Közös teherviselést.
7. Az úrbéri terhek megszüntetését.
8. Esküdtszéket, képviselőt és egyenlőség alapján.
9. Nemzeti bankot.
10. A katonaság esküdjék fel az alkotmányra, magyar katonákat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk.
11. A politikai státuszfoglalók hűcsáfjassanak szabadon.
12. Kívánjuk az uniót Erdéllyel.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

Március 14-én megjött a bécsi forradalom híre. Másnap Petőfi Sándor és Jékai Mór a pesti nép hatalmas utcai tüntetése élén, megdöntik a gyűlölt cenzura rendszert, kinyomatiák a 12 pontot és a Nemzeti dal. Kiszabadítják Táncsics Mihályt. A pesti forra-

dalom tüze átsap az egész országra. Megalakul az első felelős magyar minisztérium, Batthyány vezetése alatt. A megrémült bécsi udvar és a császár hozzájárul azonnal a forradalom vívmányaihoz, de közben alattomosan szervezni kezdi az ellenforradalmat. A birodalom nemzetiségeinek a horvátoknak, szerbeknek, cseheknek, oláhoknak szabadság mozgalmát, ügyes sakkhúzással saját uralmának erősítésére és a magyar nép szabadságharca ellen használja fel. Mikor a császár érzi a forradalom gazdasági vívmányaitól, az úrbéri terhek eltörlésétől, a földreformtól rettegő magyar főurak és magnások támogatását, báró Josika, István főherceg-nádor, Szögyény, báró Lédererék, Hrabovszkyak és a többiek árulását, azonnal visszavonja szavát és innepélyesen tett ígértét. Magyarország élére pedig a horvát ellenforradalom vezérért Jelachichot diktátorrá nevezi ki. Jellachich hadseregével átlépi a határt és mint királyi megbízott a pesti »lázadók« ellen indul. Szeptember 26-án a császár Magyarország katonai diktátorává nevezi ki Lamberg altábornagyot, akit a feldühödött pesti nép, a fővárosba érkezésekor meggyilkol. Petőfi verséből ömlik a harag a király ellen, midőn ezt az eseményt megénekelte:

»Lamberg szívében kés, Latour nyakán
Kötél, s utánok több is jó talán,
Hatalmas kezdesz lenni végre, nép!
De még, ezzel nem tettetek sokat —
Akasszátok föl a királyokat!»

Nem csak Jelachich, de az Olaszországban tanyázó Radecky győztes seregei is megindulnak Magyarország szíve felé.

Mint minden forradalmat, a mi 48-as forradalmunkat is elérte a népellenes réteg. A burzsoázia árulása után, minden 1848-as forradalom jobbra tolódik. A parasztságot és a munkásságot elárulja és leveri a polgári középosztály. Párizs, Berlin és Bécs forradalmát már rég elnémitották, az egész vonalon győzött az ellenforradalom. A magyar forradalom azonban az árulásra, Bécs erélyes katonai beavatkozására nem retten meg és nem jobbra, hanem balra tolódik. És mikor már »Európa csendes, újra csendes — Lánccz csörg minden kézen, csupán Magyar kezében cseng a kard.« — és most lángol csak fel igazán a magyar szabadságharc tüze. Egész Európa leverte demokráciája Magyarországra tekint. Lengyel és osztrák szabadsápatos légiók szöknek át Magyarországra. A kormány megszökik Pestről. Eötvös és Széchenyi elmene-kül, de Kossuth Lajos ellenállás szervezésének élére áll és bátor egyetisége és alakja itt mutatkozik meg igazi valódiában. Elhangzik a jelszó »Veszélyben a hazánk!« Mivel az országnak sem hadserege, sem pénze nincs, Kossuth elrendeli a partizánharcot. »Hátba támadni a németet, a közlekedési vonalakat felrobbantani,

élelmiszereket erőszakkal elvenni. — fegyvergyándít lándzsa, kasza, lejsze használandó!» És a szabadságért küzdő magyarok partizánharcra megindult. Minden épkézláb férfi fegyvert ragadott, sorakozott és tódult Kossuth Lajos zászlaja alá. Semmiből teremtek az országból a betolakodó ellenséget, de diadalmas csaták után elérték a gyűlölt rabtartók fészke Bécs alá. A császári udvar megremült és a magyarokkal alkudozik — közben mindent megtesz, hogy az orosz cár — az akkori idők második legreakciósabb hatalma, sürgős, de nagyon sürgős segítséget adjon.

Mikor a hatalmas orosz hadsereg megindult, a magyar szabadságharcnak leverésére, az osztrák császár felbátorodott és hogy a »közös ügy« érdekét igazolja a világ előtt, kiáltvánnyal fordult a világhoz:

»Magyarországon néhány hónap alatt oly kiterjedést nyert és jelen fázisában oly határozottan viseli jellemét az európai felforgatási párt minden ereje egyesülésének, hogy valamennyi álladalomnak közös érdekében áll gyámolítani a császári kormányt azon harcában, amelyet ott a társadalmi rendnek terjedező feloszlása ellen visel.«

A két reakciós főhatalom már akkor is a »rendet, a »civilizációt« védte, a szabadságukért harcoló népeket pedig elkeresztelte »felforgatási pártnak«.

A lelkes fiatal magyar honvédhadsereg még néhány sorozat győzelmet vívott ki, de a nemzetiségi hadseregek ellen és ugyanakkor az osztrák és orosz kolosszus ellen, sikeresen nem vehette fel a harcot és Világosnál letette a fegyvert.

A fegyverletétel után szörnyű megtorlás következett. Nem csak a hős 13 aradi vértanú, de a népszabadság megszállottjainak ezrei és ezrei pusztultak el az akasztófán. Pusztítással, gyilkolással és börtönbe zárással fojtották vérbe a németek a magyar szabadságharcot.

A magyar népet elnémitették, de nem fojtották vérbe a magyar szabadság nagy népi tömegmozgalom képviselőinek: Dózsa Györgynek, Táncsics Mihálynak, Esze Tamásnak, Rákóczi Ferencnek, Petőfinek és Kossuth Lajosnak lángoló szellemét. A magyar nép Kossuth Lajost siratta és Kossuth Lajost várta vissza. Mert *»ha még egyszer azt üzeni, mindnyájunknak el kell menni...«* És 1894-ben, mikor Kossuth haló porait hazahozták, gyászolt és sírt az egész magyar nép. Gyászoltak ősünk is, egyesületünk megalapítói, a szabadkai Ellenzéki Kossuth Kör tagjai. — A hivatalos Magyarország élen első Wekerle kormány minisztereivel pedig tüntetően távolmaradt a temetéstől. A magyar reakció akkor sem érzett a néppel, nem vett részt gyászában!

Ez a reakció — mely gyűlölte és ma is gyűlöli a népszabadság szellemét, destruktív elemmé nyilvánította Kossuth Lajost is. A kiegyezés után teljesen csatlakozott az osztrák-német hatalmi csoportosuláshoz. Hiába volt Kossuth lángelméjének minden intelve, hiába hirdette a német ellen a szomszéd kisépekkel való barátságot. A magyar népben hiába élt a kizsákmányoló németek gyűlölete, ez a bűnös reakció, az első világháborúban a német imperialista érdekekért vitte harcba a magyar nép fiait és zúdította reá az első világháború elvesztésének minden következményeit.

Az 1848-as forradalom és az első világháború időszaka között nem sokban változott meg a magyar élet. A feudális nagybirtokrendszerhez most még az iparosodás folytán mindegyestől több tőkés kizsákmányolás rendszere is járul. Marx és Engelsz tanai, a dolgozók társadalmának kizsákmányolása ellen folytatott harc, mind mélyebb gyökerekből táplálkozott. A nagybirtokosok uralkodtak az országon, nem adtak szervezkedési szabadságot, nem adtak választójogot a parasztságnak és munkásságnak és így a nép nem szólhatott bele sorsának irányításába. A lehető legelső alkalomkor, az elvesztett első világháború után, a magyar nép ismét bebizonyította azt, hogy a haladásért, a demokráciáért, Petőfi világszabadságáért küzdő népek között, még mindig vezető szerepet játszik és első helyen van. Dózsa, Petőfi, Tancsics és Kossuth szelleme ismét lánggra lobbant! 1919 március 21-én — a magyar nép történelmének második ragyogóan fénylő márciusi napján a győztes forradalom kikiáltja a »Magyar Népköztársaság«-ot.

Végre megvalósult 48 igazi szelleme! Valósággá vált az egyenlőség, szabadság és testvériség: megindult a szocializálás, az ezer éve áhított, megváltó és igazságos földreform! Elkészült a messzire tekintő, ma is időszerű és megvalósulásra váró terv: osztály nélküli társadalmi, népi szocialista állam, melynek gazdasági alapja a közösségi termelési rendszer.

A reakciós Európára ismét veszélyes, új Magyar Népköztársaságot a győztes antant-imperialista csoport kiteljesedni nem hagyta. A magyar munkásság érezte a veszélyt és öntudatára jellemző, hogy pár nap alatt, önkéntes jelentkezéssel, menetkész munkássáslóaljakat teremtett. A munkás szindikátusok aktivitásából és a július 20-án kihirdetett általános mozgósítás után, már négy hadtestre elegendő hadsereggel rendelkezett a népkormány.

A forradalom vezetői felvették az érintkezést az oroszországi népek forradalmának vezéreivel Leninnel és Sztálinnal. Tőlük segítséget azonban nem kaphattak. Mikor az Antant elhatározta az intervenciót, az orosz forradalom letörésére, Clemen-

ceau megindította a kisantant csapatait a Magyar Népköztársaság ellen és Horthy ellenforradalmát segítve, mindent megtehet, hogy Európa szívében a dolgozó nép új, szabad köztársasága meg ne vesse lábát.

A fiatal magyar néphadsereg felvette a harcot a románokkal, a csehekkel és az ellenforradalmárokkal szemben is vitézül harcolt. A hátrakelt sereg 8 hadosztályból és néhány önálló dandárból állott, melynek vasmunkás, fa munkás, bányász és földműves proletár katonái, a volt császári és királyi ármádiát megszégyenítő vitézséggel védték a forradalom vívmányait. A kimerült ország azonban nem bírta a nép árnlóival szemben és a hatalmas és győztes kapitalista világ imperialista blokkja ellen is komoly ellenállást kifejeíteni.

Megbukott tehát az 1919-es kísérlet is a 48-as forradalom vágyainak: a népszabadságnak, az egyenlőségnek, a népek szolidaritása új szellemének és az új, igazságos gazdasági rendnek megvalósítására.

Jött ismét az ellenforradalom, még nagyobb dühllel a fehér terror, a szabadság helyett, a várva várt földosztás helyett, a régi béklyó: a nagybirtok, a tőkés kizsákmányolás és a kevély, úri magyarság. És jött ismét a régi ellenség, jött ismét a német barátság. Hogy ennek a terrornak milyen következménye volt, tapasztaltuk már mi is, a második imperialista világháború folyamán, azokból az eseményekből, melyeknek inár mi is nem csak szemtanúi, de részesei is voltunk.

Közben a haladás és a szabadság eszméjét a szláv népek vették át, és vitték győzedelmesen a megvalósulás felé.

A jugoszláv népek március 27.-je valósította meg azokat az egyetemes néptörekvéseket, melyekért a magyar is évszázadokon keresztül harcolt, mely néki egész a második világháború befejezéséig nem sikerült.

A jugoszláv nép márciusának jelentőségét ma még teljes horderejében felmérni alig tudjuk. Látjuk és tudjuk azonban, hogy ezen a napon ismét felragyogott a csillag, március csillaga s a népek hajnalcsillagaként világít mind fényesebben.

Kis nép volt a magyar 1848-ban és 1919-ben, de a nagy népek demokratikus harcainak élén állt. »Emelje fel lelkeinket, hogy mi vagyunk a lámpafény« írta Petőfi 1844-ben. Nem csak az akkori társadalom nagy tudósai és tanítómesterei Marx és Engelsz, de Európa minden szabadságszerető népe, a magyar nép győzelmét áhította. Az első misztifikáló világháború után pedig 1919-ben, a hatalmas orosz nép után, a magyar volt az egyetlen európai nem-

ezt, aki a népszabadságnak és a világszabadságnak szent ügyéért kardot ránt és utat mutat.

Kis nép volt a jugoszláv nép is 1941-ben, de március 27.-én, mikor szembeszállt az európai népeket sorba leigázó náci-fasiszmus hétéfejű sárkányával, nagy, hatalmas és a világot bámulatba ejtő néppé nőtte ki magát. 1941-ben és az ezt követő négyéves szabadságharc folyamán, egész Európa leigázott népeinek demokráciája a jugoszláv népre tekintett, annak emberfeletti harcát és hőstetteit csodálta, tőle vett erőt és bátorítást saját szabadságának kivívására.

Büszkék vagyunk tehát márciusra, melynek forradalmi népmozgalmaiban a két testvérnép a világszabadságért küzdött és végre egymásra talált.

Kötelességünk tehát őrizni és ápolni, fejleszteni március emlékét. Harcolnunk kell, hogy az ezeréves elnyomatás által kitermelt ellentéteket örök időkre eloszlassuk. Harcolnunk kell, hogy most, amikor megvalósul a nép vágya, az örök március életre keltett vívmányait mindkét nép háboríthatatlanul élvezni tudja! Harcolnunk kell Petőfi szellemében, míg be nem teljesedik a leg-szentebb vágy:

»Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Lágyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálhunk.»

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

KORUNK SZINHÁZKULTÚRÁJA

Irta: Lévy Endre

Az emberi kultúra nem a kiváltságosok, hanem a legszélesebb néprétegek tulajdona (Lenin). E meghatározás kiindulási pontunk szilárd alapja, mert megjelöli a szemléletet és a feladatot. Ez a szemlélet azt tanítja, hogy a társadalom helyes fejlődése mondhatni, elsősorban a jól irányított kultur-politikai munka eredményeitől függ, mert éppen ez a munka az, amely tudatosítja a munkásosztály nagy történelmi szerepét a gazdasági, társadalmi fejlődésben. Ez viszi közelebb a dolgozókat saját problémáik megismeréséhez és rámutat azokra a nagy lehetőségekre, amelyek a demokratikus fejlődés során előtérbe állnak.

A haladó világszemlélet álláspontja az, hogy az iskola, a tudomány mindenki számára nyitott könyv legyen és természetes, hogy nem veti el az előbbi korok kultúrszerzeményeit. Minden kispolgári okoskodással és főképp tájékozatlansággal ellentétben a demokratikus világszemlélet nagy becsben tartja a múlt szellemi alkotásait. Mindazt, ami az emberi kultúra és gondolat fejlődésében értéket jelent, átértékeli és úgy tanítja, viszi tovább az új, fiatal nemzedék számára.

Mit jelent ez az átértékelés?

A kultúra, a szellem java hosszú évtizedeken, évszázadokon keresztül a dolgozó nép fölött élő uralkodó rétegek hatalmában volt. A gazdasági eszközök birtoklásával egyidejűleg az emberi kultúra javait, jótéteményeit is kisajátították: övéké volt az iskola, az egyetem, a színház, a napisajtó és a könyvkiadás roppant nagy lehetőségei. Tudva azt, hogy a szellem fegyvere az egyik legerősebb fegyver és a kulturális megerősödés egyben politikai megerősödést is jelent, a hatalom birtokosai a dolgozókat ebben mindig elmarasztalták. A kulturális téren kiéptített embereket, még ha a népből jöttek is, igyekeztek meghódítani és kisajátítani oly módon, hogy azok és alkotásaik *kizárólag* az ő érdekeiket szolgálják. És ahol, vagy amikor ez nem járt sikerrel (Petőfi nem hódolt meg a rendiségnek és nem állt a hatalom birtokosainak szolgálatába) meghamisították a költő alkotásait s ha érdekeik úgy kívánta, a katedrán, a kaszárnyán és a szőszéken keresztül romantikus nemzeti dalnokot faragtak a forradalmi költőből. Ennek következtében a halhatatlan kulturális értékek, alkotások már megcsontoltak, vagy meghamisítva kerültek át a köztudatba, az idők során újabb és újabb nemzedékek így ismerték meg és így fogadták el valódinak, sokan nem is gondolva arra, hogy Csokonai, Katona József és Petőfi vagy Puskin, Gogoly és Tolsztoj valójában más mondanivalót rejt magában, — a néphez szól, a népet tanítja s nem pedig azokat, akik kisajátították.

Az átértékelés eszerint megadja a dolgok *igazi* értelmét, a kulturális értékek helyes szemléletét és módot nyújt arra, hogy a népi kultúra művelői egyenes úton járjanak és helyes szemlélettel készülődjenek, amikor a széles tömegek kulturális színvonalának fölemelésére vállalkoznak.

I.

A színház minden időben mélyen össze volt kapcsolva a népközösséggel; nagy korok példái tökéletesen igazolják ezt a tételt. A görög színházban hatalmas tömegek nézték végig Sophokles tragédiáit és Aristophanes vígjátékait; a római birodalomban Plautus vígjátékainak előadásain is ott volt a nép, de

még hatalmasabb tömeg verődött össze az arénákban, ahol a római imperializmus vandál játékait követelték a rabszolgák felelthetetlen jelszavával: »panem et circenses« (kenyeret és cirkuszt). Az angol színpadon Shakespeare drámáit nemcsak az udvarnokok, hanem a nép is élvezte és így volt ez minden korban, amikor a színház valóban megfelelt földadatának.

A színház, helyesebben a színjátszás, ha szoros kapcsolatot tart fenn a néppel és ha a népek játszik, akkor szinte főműrhetetlen szerepe van a népi kulturmunka terjesztésében. A helyesen értelmezett színházat éppen ezért nem szabad elválasztanunk a multtól, — de igenis el kell választanunk a közelmulttól, amikor a színház neve és szerepe egészen más fogalmat takart. A polgári színjátszásnak az a formája, amelyet mi ismertünk és láttunk nem azért jött létre, hogy kultúrát terjesszen. A színház a legridegebb és a legszámítóbóbb üzleti vállalkozás volt: a pénzszerezési vágy volt mozgató ereje s nemcsak szervezetét, hanem irányát, programját és szellemét is ez határozta meg. Olyan műsort adni, amely búsás jövedelmet hoz és olyan közönségnek, amely azt megfizeti.

Könnyű, szórakoztató műsor, amely olcsó hatáskeltéssel dolgozik, pillanatnyi hangulatot, élvezetet nyújt a jöpenzü közönségnek. Operettekre és kétes értelmű vígjátékokra, boházatokra volt szükség, ahol mezitelenység, a szoknyaemelgetés és a kéjes ömlengés csiklandozza a közönséget. A tartalom, a mondanivaló nem fontos: elég egy házassági háromszög is, hogy az izgalomra éhes kispolgár érdeklődését fölkeltsé és képzeletét fölkorbácsolja egészen a »grand-gignoli« örfülgésekig. A mind kisebb körre zsugorodó színházi közönség ezt követelte: könnyű, szórakoztató műsort s a színháznak is ez volt a legkifizetöbb. Így a színházpolitika kényszerítő hatása az írói is magával rántotta a züllésbe. Az írónak, a darabszerzőnek hiába volt olyan mondanivalója, ami tanít, nevel és a néphez szól, eltemethette mondanivalóját, mert a színházi »inyenceknek« olcsó humor, gyönyör és élvezet kellett a társadalomban vajúdo mély problémák föltárása helyett. Operett, amelyben széplábú szubrettek táncolnak, a primadonna szívrepesztő dalokat énekel és a táncoskoinkusz számáron belovagol a színpa.

Ez a szellem megfertözte a színműirodalmat és a színészvilágot is. A színjátszás és a színműirodalom züllése, hanyatlása mellett hasonló tünetek jelentkeztek a színészvilágban is. Amíg száz esztendővel ezelött, a magyar színjátszás fénykorában Petöfi és Arany János franciául és angolul tanult hogy segédszínész lehessen a komoly felkészültségű társulatoknál, addig századunk polgári színházában az üresfejű jampecsek, kalandorok és

testüket eladni kényszerülő, városi urilányok nyüzsgöttek a színházakban a fehérholló számban menő igazi tehetségek mellett. Hiszen ez a romlott, nagyvárosi hóbotos szellem nem is nevelhetett valóban nagy művészeket: a társadalom színházkulturája sem nyújtott lehetőséget erre, hanem kitermelte azt a sztárszellemet, amely a vidéken tündöklő színtársulatoknál már-már megközelítette a prostifúciót.

Ez a színház s ennek írója, színésze vajmi keveset tudott arról, hogy a »drámai munka olyan alkotás, melynek külső korhozkööttsége a mindennap, a társadalom, a közgazdasági problémák elemeitől függ.« Nem ismerte, de összetételénél fogva nem is ismerhette jól a színház szerepét a népi kulturmunka terjesztésében, mert mi sem állt távolabb tőle, mint *maga a nép*. Programja szórakoztatás, pillanatnyi hangulatkeltés volt, útja, fennmaradása sem lehetett hosszabb életű, mert nem volt gyökere a népben. Lehet, hogy még ma is itt-ott föltűnik, elmosódó hatása jelentkezik korunk színházi életében is, hiszen tudjuk jól, hogy korokat nem lehet határozott vonallal elválasztani egymástól, de az új színházkultúra már kibontakozóban van, a »szabad színpadok«, »népszínpadok« és »népszínházak« lépésről-lépésre elfoglalták a régi helyet és a népre támaszkodva, mint valami hatalmas kohók, magukba olvasztják a letűnt kor színjátszásának emlékeit.

2.

Kultúrunkban nem jutottunk túl a kezdet kezdetén: ezért a fölvetett kérdés nagyon is időszerű s megvitatása, ha nem többet, legalább egy lépést jelenthet előre a megkezdett úton.

A Vajdasági Magyar Népszínház azzal a föladattal alakult, hogy szubotícai székhellyel az egész tartomány magyar színházkultúrájának művelője legyen. Már a neve is szerepet jelöl meg: népszínház és nem kamaraszínház, amely a polgári kultúra elvont finomságait adja azoknak a kiváltságosoknak, akiknek a színház nem tanulást, nem fejlődést és nem erősödést jelent, hanem csupán csak élvezetet egy idejémmulta kiélési forrásban. Nem is Művész Színház, mert a népi kultúra még nagyon fiatal hajtású s ezekből a fiatal hajtásokból még nem telik egy ilyen nagy és gazdag kulturintézményre. A nép felől jövőnk és alulról kell kezdenünk, ha fölfelé tartunk. Ez a munka meghatározója: alapköve maga a nép és nem a légtüres tér. A Népszínház föladata, hogy a színházi kultúra segítségével emelje a vajdasági magyar nép kultúrszínvonalát, bővítse ismereteit és fölszínre hozza, tudatossá tegye azokat az értékeket, amelyek lent a mélyben, a népben szunnyadnak. Cél: korunk új színházkultúrájának terjesztésével mozgásba hozni minden községi, falusi, tanyai csoportot,

hogy a Népszínház útmutatásai nyomán mindenütt meginduljon a fejlődés folyamata.

Kiindulási pontnak kétségtelen a magyarság számát és elhelyezkedését kell vennünk. A vajdasági magyarság túlnyomó többsége, — hetven százaléka — a vidéken él, falu és tanyalakó: csak harminc százaléka él városban. Igaz, a multban a színház illetve a színjátszás az utóbbiaknak szólt, mert ezek voltak a polgárosodottabbak és az üzleti vállalkozásnak ez jobban megfelelt: a néppel nem törődtek, hagyták kezdetleges műkedvelésében vergődni. Ma a színház nem üzleti vállalkozás s éppen ezért annak kell hogy nyújtsa kultúrértékeit, aki a legjobban rászorult. A színház székhelye város, játszik a városi közönségnek, de a hangsúly a falun kell hogy legyen, mert — a kultúrintézet nem a városé. Hanem az egész Vajdaságé.

A művész színvonal túlhangsúlyozása — művész-színházi értelemben — nem elsőrendű követelmény. A hangsúly a fölkelészsúltságon és nem a művészi színvonal sürgetésén van, mert a művészeti szempont valójában a külsőségekben és nem a belső tartalomban jelentkezik. Ezért — mint már fennebb említettük — Művész Színházról illetve művészeti szempontról csak akkor lehet szó, ha már a belső kiépítés előrehaladt, megteremtette az új színházkultúra levegőjét és nagyjából elvégezte a kezdetleges föladatát. Az ismeretek hiányát a színésznevelés, helyesebben a színiiskola hivatott pótolni oly módon, hogy az ideológiai, irodalmi és művészeti oktatás útján az átértékelés alapján fedje föl a dolgok igazi értelmét s mi több ez a nevelés teremtsen meg a tiszta realista játéksílust is. A realista játéksílus, amelyet itt igyekszünk meghonosítani, elsősorban az egyszerűséget, az értelmiséget és természetességet követeli: új játéksílust a régi helyére. Föladat tehát a műkedvelés és a régi színjátszás hatása alatt jelentkező színtárszellem föl számolása, ehelyett a kiváradó szellem meghonosítása a színpadon, amely szigorúan az egyszerűség mellett állapul és nagy teret nyit a fejlődésnek.

A fejlődést a színházi munka teljes egészében szolgálja, de elsősorban szolgálják — a jelen föladat mellett — az egyfelvonásos színdarabok, a rövid művek, kulturesték, műsoros estek rendezése a vidéken, a község és a falu színpada számára. A nehéz drámák követelményeinek földolgozása helyett az az, ami a maga egyszerűségében tökéletesen megközelíti népeket. Számot kell vetnünk azzal, hogy a falu és a tanyavilág népe még ma is a régi műkedvelés himnuszában vergődik, nem talál kiutat sem a műkedvelés formájából sem abból a tartalomból, amelyet az ál-népszínművek, opo-

rettek, a letűnt világ undorító bohózatai és kétértelmű színművei, vagy színjátékai teremtetek meg. Az első pillanatra ellentmondásnak tetszik, — de a rövid darab földolgozása nehezebb feladat, mint a három-négyfelvonásos műveké, mert az alakító művésznek kevesebb anyagból kell kihozni mindazt tizenöt—husz perc alatt, amihez a »nagy darabokban« három, négy felvonáson keresztül sokkal több ideje marad. Éppen ezért szükséges rövid darabokban gyakorlottság erőik szerepeltetése is.

A népszínház vándorelőadásai ilyen programmal a vidék színházkultúrájának élénkítését és színvonalának emelését szolgálják. A színház kiutazása a falura kettős célt szolgál: egyrészt a vidéki műkedvelés támogatását, helyesirányba terelését, másrészt vidéki erők fölfedezését illetve bevonását a népszínház munkájába. Mert a társulat ma nemcsak a városi és nem elsősorban a városi jelentkezőkből kapja utánpótlását, hanem a kisvárosokból, a falvakból, ahonnan valóban a nép föltörő tehetsége űzi őket a színház felé s nem a város aszfaltján, a színház közelségében jelentkező üres szereplési vágy, vagy mint már sok esetben láthattuk, — a kispolgári céltalanság.

A kulturátság kielégítése, mely napjainkban mutatkozik, csak ezen az úton lehetséges. Ebben a munkában nem a művészi, vagy nem művészi szórakoztatás elve érvényesül, hanem a tanítás a művelés elve, amely tartalmában a kultur-politika elemeivel telítődik meg és formájában legkifejezőbb agitátora lesz a haladó eszméknek.

Színházkultúránk fejlesztésének nem egyetlen, hanem csak irányító szerve a népszínház. Művelője minden kultúrszervezet, minden műkedvelő, minden műkedvelő csoport a falun és a kultúrközpontoktól legtávolabb eső tanyavilágban, ahol csak színi-játszásról tudnak.

A népi kultúrmunka mérlegét figyelve fölmerül előttünk a kérdés, hogy a műkedvelés tulajdonképpen cél vagy csak eszköz? E döntő jelentőségű kérdésre a műkedvelés két korának megjelölése ad feleletet s ezek határozzák meg a mai műkedvelés irányvonalát is.

A múltban, amikor a műkedvelő színjátszásnak úgyszólván semmi értékes anyagot nem kölcsönzött az a program, amely életre hívta, a műkedvelés a legtöbb faluban — sőt sokszor a városban is — az együttes egyedüli célja volt. Alig több a pusztán szereplési vágy kielézési formájánál: színházati játszani csak azért, hogy játszunk. A kultúrmunkának a legjobb esetben sem rendezhető időtöltés pedig falusi primadonnákat, bonvivánokat és sok esetben kulákfiúkból kiurасodott paraszt-jampeceket termelt. Ilyen felemás kultúrája emberek voltak összetevői a műkedvelő színját-

szásnak s nem hogy tanították volna, vagy legalább meghagyták volna a szellemi fertőtől még érintetlen népet a maga kezdetleges, népi kultúrájában, hanem ráerőszakolták mindazt, amit a városokban rosszul ellestek s amit a »Színházi Élet« és a megrontott polgári színjátszásnak egyéb bacillushordozói terjesztettek és szétszórta a falvakban. A műkedvelés így nem nevelhetett és nem is nevelt egészséges színházi közönséget maga köré.

A jelenben — az eddigi eredményekből úgy látjuk — a műkedvelés nem cél, hanem eszköz. Eszköz arra hogy benépesítse az elnéptelenedett egyesületeket; eszköz arra, hogy »tábláz házat« hozzon és eszköz arra, hogy jóvedelmet hajtson az egyesület, jobb esetben antifasiszta szervezet számára. És mert csupán csak eszköz, irányítói nem sokat gondoltak arra, hogy ez a műkedvelés a régi műkedvelés nyomdokain halad s ma is ugyanazt adja (ritka kivétellel) a népek, amit a közelmúltban adtak a műkedvelő színjátszás felkészületlen, naiv vagy egyenesen romboló szellemű vezetői.

De a helyesen fölfogott műkedvelés cél és eszköz is. Mind a kettő egyszerre. A műkedvelő színjátszásnak az a célja, hogy minél több új, fiatal erőt bevonjon a színpadi munkába, mert ez az a hely, ahol könnyű alkalom nyílik az ismeretek bővítésére, a nyilvános szereplés, a szabatos beszéd és az egyszerű tanítás elsajátítására. Eszköz azért, mert a falusi színpad fölhasználásával közelebb hozzuk a népet a kultúrához, könnyen tanítjuk és neveljük. Ezek az okok úgyszólván nélkülözhetetlenné teszik a műkedvelő színjátszást, de ha már nélkülözhetetlen kultúrszervezről beszélünk, akkor elsőrendű feladat azt a demokratikus szellemnek megfelelő tartalommal megtölteni.

E feladat mellett a színházi anyag nem idézheti a letűnt kor bomlasztó emlékeit azzal a jelszóval, hogy a népszínmű, vagy a színjáték ártatlan mondanivalókat takar. Az anyagnak a mában kell gyökerezni: előbb ismerjük meg korunk szellemét, problémáit és követelményeit s csak azután forduljunk majd a régi felé, hogy átértékelve a színpadon is bemutassuk az emberi társadalom és kultúra fejlődésének lépcsőit.

»A politikában az emberek mindaddig a csalás és önmegtámaszkodás áldozatai voltak és maradnak, amíg nem tanulják meg bármelyik erkölcs, vallásos, politikai vagy társadalmi szót, ígéret és ígéret héja mögött kihamozni ennek, vagy annak az osztálynak az érdekeit.« (Lenin)

KÉT OROSZ VERS

Duda Kálmán átköltésében

Ljermontov Mihail Jurjevics, (1814—1841), orosz költő, az orosz Byron. Híres prózai munkája: a Korunk hőse. Puskin Anyeginének prózáj fordítása.

FOHÁSZ

Ha tép a kétely, s csüggedek,
s a szív vigaszra rest,
magányom öble réveteg
bűvös fohászba kezd.

Van, él a esendülő szavam
olén csodás erő —
tűnő fitek nyomán takad
a szent varázs elő.

A fájdalom, a béna gond
lehull, akár a súly,
s hívón, zokogva, két karom
kitárom szárnyakul.

Ayekraszov Nikolaj Alekszejevics, (1821—1878), a hatvanas évek kiváló orosz költője. Híres éposza: Ki él boldogan Oroszországban?

HA DÚL A HÁBORÚ

Ha dúl a háború, s a harc
hafált vakot halomra, gőzben —
nem, szánsalomra nem fakaszt
se jóbarát, se nő — a hős sem.

O, lel vigaszt a hitves és
barátot hűbb barát feledtet.
de van, kit sirlig könny emészt:
a bánat-elfegyező lelket.

Az álnok és ocsmány világ
lenak csodáim eltűnődve,
csak egyszer láttam, s látni íájt,
egyszer találtam szent-hű könnyre —

a gyászoló anyák szemén.
Hol hős fiúk emléke él
szívükbe hullva mindhalálig —;
az árváiüz se bontja ágát,
a bánatát az ég felé.

ÖTVEN CSOKOR VIRÁG

Irtta: Nagy István

A negyedik osztály még egészen fiatal tanítónője a tanterembe hordott sok virágtól s a rekkenő melegtől, főként pedig első vizsgáztatásának izgalmaival szinte reszketve támolygott az udvarra. Itt az ünneplőbe öltözött szülők fogták körül, s mindegyik kezei fogott vele. Nyirkos, kemény ujjuk erősfogású volt, az aszszonyoké éppen úgy, mint a férfiaké. Hátalkodtak és dicsérték, amért egy gyerek se bukott meg a keze alatt, s azután szétszéledtek a külvárosi poros utcák közeli és távoli házai között. Ő meg ottmaradt köréjeseregő tanítványával. Fiú mindahány, köztülök nem is egy meztőláb, a vizsga alkalmából éppen hogy tisztábbra mosakodtak, mint máskor. Kérlelték, engedné meg, hogy hazaherdják a lakására a virágokat. Az iskolaszolga már rakta is kiélő azokat a tanteremből, hogy a délután vizsgázó ötödikesek számára kitakarítson. Szép sorjába rakta a csokrokat a tornác könyöklőjén. Pontosán ötven csokor volt, minden tanítványa hozott egyet, ki szegényes patkoneát, ki mezei bokréfár s egyik-másik eserepes virágot, rózsacsokrot.

A kis tanítókisasszony, ahogy a fiúk nevezték, tiedt gyönyörűséggel nézett végig a töméntelen sok virágon. E pillanatban eszébe sem ötlött, hogy mit kezd ennyi virággal, hova helyezi azokat. Szegényes szobáskában lakott a szomszéd utcában. Fizetéséből alig-alig tengődött, s most egyszerre ennyi virág zúdul rája, akáresak kollégáira, akik szintén sok gonddal vesződnék. Az egyiknek szüksége volna egypár cipőre, a másíknak meg egy öltöny nyári ruhára s neki magának egy sereg apró dologra, amire sohasem futja a fizetéséből. Az elmúlt iskolai év alatt a tízperces szünetekben örökké rongyos harisnyáit stoppolta. Önkéntelenül is arra gondolt, hogy jó lenne pénzre tenni ezeket a csokrokat, legalább harisnyaszükségletét kielégíthetné az árukból. Az ötlet annyira megtetszett neki, hogy az irodából kilépő idős kolléganő elé sietett, s tréfás modorba rellve, közölte Erzsí néniyel praktikus észrevételét. Erzsí néni hosszúsán intette le. Ne is gondoljon erre. Úgy járna, mint a Mariánni apácák, akik a mult évben piacra vitték valamennyi növendékük vizsgai virágát, vagy kétszáz csokornyit. A kofák azonban valósággal fellázadtak ájtatos konkurenciájuk miatt. Megtudták a dolgot a növendékek szülei is, s felháborodva tiltakoztak virágos üszleteknélváltásuk pénzérváltása ellen.

Vitesse haza őket, lányom — legyintett Erzsí néni megvetően —, azután majd holnap szemétre löki valamennyit. Harminc éve tanítok, s képzelheti, hogy ezalatt sokszor két osztályt is tanítottam, házat vehettem volna a vizsgai virágok árából....

A kis tanítókisasszony elszégyelte magát, s intett a rája várakozó fiúknak, vigyék haza a virágokat. Azok lelkesedve nyalábolták fel, s nagy seregben követték. Otthon zavartan tekintett körül, hová is rakassa. Hogy is képzelik ezek a jámbor szülők a dolgot, azt hiszik talán, hogy húszablakos lakása van a tanítóknak? Legalább is ennyire volna szüksége, hogy ezt a virágözönt szépségükhöz méltó helyre rakhassa. Egyetlen ablakába azonban éppen hogy csak a három cserepes virág fért el, a többi kénytelen volt odatétetni, ahová lehetett. Az ágy, a szekrény teteje, kicsike kis ósdi íróasztala, két széke s a falak töve, köröskörül a szoba lent és fent csupa virágba borult. Tanítványai várakozóan lábatlankodtak körülötte, saját csokraikat szorongatták markukban, s ellenségesen nézték az ablakba került cserepes virágokat. A magukét szerették volna azok helyébe, iruló-piruló, izgatott viselkedésük elárulta ezt a vágyukat. A tanítónő idegesen vette elő egyetlen vázáját, s nem tudta, hogy a sok tarka szépség közül melyiket állítsa belé. Egy szép rózsacsokrot szeretett volna megmenteni a korai elhervadástól, de a fiúk konokul álltak a maguk szegényes patkoneáival. Szemmeláthatólag a magukét kívánták a vázába, ha már az ablakban nem jutott hely. A tanítónő ingerülten szólt rájuk, köszöni kedvességüket, menjenek szépen haza, majd elrendezi egyedül az egészet.

A fiúk vonakodva engedelmeskedtek, de a kapu előtt ismét megállapodtak, s tanakodni kezdtek. Idebent a tanítónő fáradtan sepepte le az egyik székről a csokrokat, s leült. Csüggedezve találgatta, vajon miért fontos ezeknek a fiúknak, hogy kinek a virága kerül a vázába vagy az ablakba? A tegnap vizsgázó harmadikosok még arra sem gondoltak, hogy legalább hazahordják tanítójuk virágját. Hogy is nem jutott eszébe eddig egy kollégájának sem, hogy valami módon a szülők tudtára hozzák, adják össze a virágra szánt pénzt, s vegyenek valami értékes holmit emlékül? Ezek a külvárosiak még azt sem mondhatják, hogy a virágokat saját kertjükből hozzák, mint falun. De vajon beleegyeznenek ezek a munkásemberek ebbe? Talán, ha megüzenné fiaikkal, megértenék a dolgot. Miért ne kezdené ő ezt az újítást. Felpillantva, meglátta a kapu előtt ácsorgó fiúkat. Mit akarnak ezek? Majd még visszafünnék, és számonkérik virágaikat. Ezek a kurtanadrágos kis emberkék évközben is sokszor meghökkenették. Kétértelmű huncutsággal henegetek vele az ötödikes fiúknak, mondván, hogy az ő tanítónőjük még kisasszony, nincs neki ura, mint az igazgatónének. Többször meg azon kapta őket rajta, hogy a stoppolásra magával hozott harisnyáit kézbekaparintották, ha szünetben bennfelede az asztalon, és simogatták, te-

regették, belédugták karjukat, s borzongva nevetgéltek a síkos női holmi érintésétől.

Akkoriban semmiféle jelentőséget sem tulajdonított e kamaszos gonoszkodásnak, most azonban belépirulva ötlött eszébe, látha mégis valami mélyebb értelme lehetett különös viselkedésüknek. Nem jutott ideje átgondolni ezt az ötletét, mert a fák tanakodása odakünt, a kapu előtt hangosabbá vált, megdöbbenésére Furu Márton, a leggyöngébb tanulók egyike, hangosan ezt mondta:

— Én az ő kedvéért szívesen megbuktam volna....

— Hiába buktál volna — ismert rá Csiki Pali szomorkás hangjára. — Ő nem szereti a rossz tanulókat. Meglásd, most is a jók virágját fogja vízbe tenni.

— Mi? — kiáltott fel Furu Márton nyersen. — Annak a piszeorrú, pocskék Tóth Jancsinak a virágja talán különb? Nincs annak egy csepp békája se a karjában. Aztán Gábor Pista nem jó tanuló, mégis az ablakba tette az övét a cseréppel, mert művezető az apja. Itt is ez számít, nem a béka, mondta ezt apám elégszer....

A kis tanítónő felháborodva pattant fel, hogy kirohanjon, s megpofozza a fiúkat. De hirtelen lelankadt, s borzadva gondolta: vajon a külvárosi gyermeklélek romlottságát, avagy a gyerekestbe nyomorított férfivágy korai mohóságát gyanítsa a fiúk szavaiban. Azután meg mit higgyen e gyanúsítgatásról? Ezeknek már a művezető fia is urfiúnak számít? Hagyhatja, hogy ezek ebben a hitben éljenek? Hogy ő a művezetőkhöz húz? Ó húzna, a szegény paraszt szülők lánya?....

Ingerülten tekintett az ablakba helyezett cserepes violára. Azután meg a szekrényhez lépett, s elővette hónapok óta zsugorogatott kis pénzét, amit elsején készült kiegészíteni fizetéséből, hogy egy rendesebb kalapot vegyen rajta. Keserű eltökéltséggel vette magához, a tükör előtt megigazította haját, s azután a szerkesztét rakott virágokra zárta az ajtót. Az ucán utolérte Furu Mártonékat:

— Megállj, te! — szólt rá indulatosan. — Ebédután jertek hozzám, és segítetek elrendezni a virágokat.

Ezzel ott is hagyta a megszeppent fiúkat. A legközelebbi porcelánkereskedésbe sietett. Kiválasztott egy jókora nagy vázát. A kalap negyedára ráment, de csak az üzletből kilépve eszmélt rá, hogy talán most ostobán cselekedett. Még ő veri magát költségbe a vizsgai virágok miatt, a helyett, hogy neki lenne haszna belőle. Kollégái esetleg ki is nevetik.

De már ez sem riasztotta vissza szándékától. Nem is lehetett

volna azt megmásmítani. Délután Furu Mártonék hűségesen beállítottak. Egyenként kézbeadatta velük a csokrokat, s mindegyikből kiválasztotta a legszebb szálát, a cserepes violákról is leolózta a legszebbeket, s valamennyit a közös, új vázába helyezte, kitette az ablakba. Mikor ezzel elkészült, ráparancsolt a fiúkra:

— A többit vigyétek haza. Nincs hova rakjam valamennyit. Mondjátok meg szüleiteknek, hogy jövőre ne verjék magukat költségbe, aki akar, hozzon csak egy szál virágot, az belékerül az osztály vázájába. A többi virág árát gyűjtsék össze, s vegyennek ebből könyveket a legszegényebb tanulónak.

Igy történt aztán, hogy a következő iskolai év vizsgáján a tanítónőkisszony kezébe tényleg szép kis összegecskét tettek le a szülők virágcsokor helyett, s együtt beszéltek meg, hogy ki is az osztály legszegényebb tanulója a sok szegény között. Az asszonyok maguk között azon tanakodtak, honnan keríthetnének az ő kicsi tanítónőjüknek egy hozzávaló rendes férfit, aki el ne rontsa, s el ne vigye az ő külvárosukból.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

AZ USZAOJ ALAPSZABÁLYTERVEZETE ES A MAGYAR IFJUSÁG

Irtta: Nagy Ferenc

Az USZAOJ Központi Bizottságának III. Plenáris ülésén elfogadták ifjúsági szervezetünk alapszabálytervezetét, majd a legalsóbb szervezetek elé terjesztették megvitatás és véleményezés végett. Maga az a tény, hogy az alapszabályokat véglegesen csak akkor fogadják el, miután azt alaposan áttanulmányozták és megvitatják a széles ifjúsági tömegek, bizonyítéka a szervezet demokratikus voltának. A vita keretén belül az alapszabálytervezet eljutott a magyar ifjúsághoz is, tanulmányozták, megvitatják és állástfoglaltak vele szemben, épügy mint a más nemzetiségű ifjúság.

Bár az új alapszabály nem jelent lényegében semmi újat ifjúsági szervezetünk életében, hanem csak a már meg'evő viszonyokat rögzíti le, illetve dolgozza fel részleteiben, mégis alkalmat nyújt arra, hogy még egyszer rávilágítsunk az USZAOJ céljaira, irányelveire és a magyar ifjúság viszonyára vele szemben.

Az alapszabálytervezetből azonnal szembetűnik a szervezet nevének a megváltoztatása. Az eddigi »Jugoszlávia Antifasiszta Ifjúságának Egyesült Szövetsége« (USZAOJ) helyett »Jugoszlávia Népi Ifjúsága« nevet

kapja a szervezet. A régi nevet meg kellett változtatni, mert az már nemcsak antifasiszta ifjúsági szervezet, hanem ennél sokkal szélesebb, mélyebb valami — népi ifjúsági szervezet, amely részt vesz az általános népi problémák megoldásában. Továbbá nem felel meg a szervezetben uralkodó viszonyoknak a »Szövetség« elnevezés sem. Az összes ifjúsági szervezetek, amelyek a régi Jugoszláviában vagy a megszállás alatt léteztek, vagy feloszlottak, vagy pedig a megszállókkal együttműködve feleplezték népellenes munkájukat és így az ifjúság tömegei előtt elvesztették hitelüket, további működésük lehetetlenné vált. Az ifjúság tömegei pedig az USZAOJ köré csoportosulva egy egységes egészet képeznek. A névváltozás tehát egyrészt az új szélesebb feladatok, másrészt pedig az ifjúság között kialakult szervezeti és politikai egység következménye.

A népielszabadító háborúban kiharcolt demokratikus vívmányok kiépítése és továbbfejlesztése, Jugoszlávia gazdasági újjáépítése és így egy gazdaságilag és politikailag erős és független ország megteremtése, valamint szociális és kulturális téren az összes adott lehetőségek kihasználása, azok az irányelvek, amelyek alapján »Jugoszlávia Népi Ifjúsága« fog dolgozni. Egyeznek-e ezek az irányelvek a magyar ifjúság céljaival és érdekeivel? A magyar és más nemzetiségű ifjúság és általában a magyar és más népek dolgozóinak közös érdekeiről beszélni ma, amikor már ezt a tények számtalanszor bebizonyították, egyet jelentene a nyitott kapu döntésével. Semmilyen téren nem lehet a magyar ifjúság útját elválasztani Jugoszlávia más nemzetiségű ifjúságának útjától. A közös problémákat megoldani, a közös célokat elérni egyedül csak szoros együttműködve lehet. Ez egyben azt is jelenti, hogy minden törekvés, ami az ifjúság szétválasztását, a magyar ifjúság elszigetelődését előzmény, nyílt támadást jelentene a magyar ifjúság életérdekei ellen.

Minden magyar ifjú és leány, aki valóban dolgozni kíván a magyar és Jugoszlávia valamennyi testvéri népének jobb életéért, megtalálja helyét »Jugoszlávia Népi Ifjúságában«. Mindenki, aki nem ellensége Népköztársaságunknak, vagyis népeinknek, helyet foglal a Népi Ifjúság soraiban és dolgozik céljai és feladatai megvalósításán.

»Eltérünk mindazon törekvésektől, amelyek a különböző fasiszta, fasiszta-barát, vagy klerofasiszta jellegű szervezetek újjáépítésére irányulnak, hogy ilyen módon megbontsák az ifjúság egységét és erejét, mert ebben látjuk a legnagyobb veszélyt népeink és ifjúságunk számára ma, az ország újjáépítésének az időszakában«.

írja többek között határozatában Szubotica VI. körü magyar ifjúsága. Vagy vegyünk a sztáramoravicai ifjúság határozatából egy részt:

»Nekünk sztáramoravicai magyar ifjúságnak is legszentebb feladatunk aktívan dolgozni a kiharcolt demokratikus vívmányok megőrzésén és továbbfejlesztésén, Jugoszlávia Népi Ifjúsága és a Népfront keretén belül együttműködve minden becsületes hazafival«.

Ezekből és a többi határozatokból világosan látszik a magyar ifjúság állásfoglalása a Népi Ifjúsággal szemben. Felületes elbírálásnak az eredménye lenne azonban abban a hiszemben élni, hogy ez az egész magyar ifjúságnak a nézete. Tény az, hogy még ma is, habár sokkal kisebb számban mint azelőtt, a magyar ifjúság egyrésze a különböző reakciós elemek közvetlen, vagy közvetett befolyása alatt áll, vagyis a magyar ifjúság egyrésze még ma is olyan levitézlett emberek által hagyja magát vezetetni, akik majdnem minden esetben hű kiszolgálói voltak a fasiszmusnak. Ezek a reakciós elemek kihasználva a mai zavaros magyarországi politikai helyzetet, onnan merítik érvelésük nagyrésztét, valamint az ifjúság esetleges politikai tájékozatlanságát, következetesen folytatják a fasiszta propagandájukat. A többi nemzetiségű ifjúsághoz viszonyítva a magyar ifjúság, éppen ebből a legfőbb okból kifolyólag, lényegesen kisebb számban veszi ki részét az építő munkából az ifjúsági szervezetünk keretein belül. A kellő számu vezető káderek hiánya, a megszállás alatti fasiszta nevelés következményei, mind-mind olyan okok, amelyek nagyban megnehezítik a magyar ifjúság teljes aktivizálását.

Az alapszabálytervezetről folytatott vitának fel kell ölelni az egész magyar ifjúságot. Ezen vita keretein belül még a passzív magatartásunknak is meg kell ismerkedniök a Népi Ifjúság irányelveivel és céljaival. Ezáltal kétségteljesen sikerül nagy mértékben kiszélesíteni a Népi Ifjúság sorait különösen a magyar ifjúság között és fokozzuk annak építő munkáját.

A szervezet alkotát illetőleg az alapszabályokban ugyancsak a már kialakult, kiforrott formákat rögzítették le, — a legalsóbb szervezeti formáktól — a társköröktől kezdve a Központi Tanácsig. Jugoszlávia Népi Ifjúsága üzemi és területi elven épül fel, vagyis az alapszervezetek gyárakban, iskolákban, falvakban, utcákban, vagy háztömbökben alakulnak. Az alapszervezetek tehát ott létesülnek, ahol az ifjúság dolgozik, lakik, vagy tanul. Ez a szervezeti forma egyben azt is jelenti, hogy a szervezet nemzetiségek szerint nem lesz felosztva, hanem felölel minden nemzetiségű ifjúságot egy meghatározott helyen és egységes egészet képez. Természetesen ez a szervezeti egység sem pusztán az agy szüleménye, hanem egy lassu fejlődési folyamat eredménye. Egy évvel ezelőtt például még egészen mások voltak a viszonyok. Akkor még szükség volt majdnem minden helyen az USZAOJ keretein belül a különböző nemzetiségű ifjúságnak külön szervezeteket létesíteni. Így alakult a Magyar Népi Ifjúság, Szerb Népi Ifjúság, stb. Ez a szervezeti forma abban az időben be is töltötte szerepét és nagy jelentősége volt a különböző nemzetiségű ifjúság aktivizálásában. Azonban a mai fejlődési viszonyok között ilyen szervezeti forma már nem szolgálná a további fejlődést, hanem ellenkezőleg gátolná azt. Erre bizonyították az, hogy ezek a nemzetiségi szervezetek nagyon sok helyen önmaguktól fel is oszlottak, hogy átadják a he-

lyüket a területi vagy üzemi elven felépült, minden tekintetben egységes szervezeteknek.

Az alapszervezetek elnevezéseit a nemzetiségi kisebbségek ifjúsága saját anyanyelvén is használhatja. Nagy hiba volna azonban azt gondolni, hogy ezzel a formasággal már meg is oldódott a nemzeti kérdés a Népi Ifjúságban. Nem az elnevezés a fontos, hanem a munka tartalma. Saját anyanyelvét kell, hogy használja a magyar ifjúság, saját nyelvén kell fejlődnie kulturális téren, azonban ennek a kultúrnevelő munkának az új Jugoszlávia demokratikus elveivel teljes összhangban kell lennie. »A nemzeti kisebbségek ifjúsága — mondta Tito marsal — saját nyelvén kell, hogy tanulja a mi mai valóságunkat, saját történelméből pedig azt, ami pozitív, haladószerű, nem pedig azt, ami a sovínizmust szítaná.«

Jugoszlávia Népi Ifjúsága úgy irányelveit, mint céljait és szervezeti felépítését nézve, mélyen népi, demokratikus szervezet. Nagyon természetes tehát, hogy soraiban helyet foglalhat minden ifjú, nemzetiségre, vallásra, vagy fajra való tekintet nélkül és irányelveihez híven a Népi Ifjúság mindig élharcos lesz a nemzeti, vallási, vagy faji gyűlöletet szítók elleni harcban. Ma már mindenki előtt világos hova vezette népeinket a nemzeti, vagy más különbségekből eredő gyűlölet. Ennek a gyűlöletnek a szítása elsődrendű érdeke volt az uralkodó rétegnek, amely csak így tudta biztosítani uralmát a nép felett. Különböző szervezeti formák szolgáltak ezen célnak az elérésére és az ifjúság között: vallási, nemzeti, vagy más alapokon nyugvó ifjúsági szervezetek, vagy egyesületek, amelyek ilyen módon eszközzé váltak a reakciós társadalmi rétegek vagy egyének kezében, a nép elleni harcban. Vegyük például a megszállás alatt nálunk is létező, mindenkire rákényszerített »Levente« szervezetet. Ebben a szervezetben kellett volna felnevelődni egy új nemzedéknek, amely vakon teljesítette volna a népeellenes uralkodó rendszer érdekeit szolgáló parancsokat. A fasiszta Magyarország urainak érdeke pedig mindig ellentétes volt és az is maradt, a magyar dolgozók érdekeivel. A »Levente« szervezete, felülről lefelé kiépített, fasiszta bérencekből összeállított vezetések irányították, akik gondoskodtak arról, hogy kiöljenek az ifjúságból minden emberi érzést. Szítva az ifjúság sora között a nemzetiségi gyűlöletet már előre el akarták vetni annak a gyűlöletnek a magját, ami később továbbra is biztosította volna a népek leigázását a reakció részéről. A magyar ifjúság ezáltal fegyver volt a reakció kezében a saját és más nemzetek ellen vívott harcban.

Jugoszlávia Népi Ifjúságában az ifjúság saját érdekeiért küzd, nem egy népeellenes rezsim, hanem a Néphatóságok támasza, nem fasiszta bérencek irányították munkáját, hanem saját soraiból kikerült legjobb és haladószerű ifjak, nem nemzetiségi gyűlölet, hanem az egység és testvériség jelszava vezérli munkáját.

A különböző, régi reakciós ifjúsági egyesületek, vagy szervezetek tulajdonképpen le lettek leplezve ebben a nagy felszabadító háborúban, azonban ez korántsem jelenti azt, hogy el is múlt a veszély ezeknek az ifjúságszervezését illetőleg. Találkozhatunk még ma is ideiglenes sikereket elérő, vagy sikertelen kísérletekkel, amelyeknek célja őket ittni az ifjúság sorai közé, új formában, de régi szellemben működő „demokratikus” vagy „semleges” felszavakat használó csoportok újraélesztésével. Megbontani az ifjúság egységét, visszatartani a létkérdés, a gazdasági újraépítés megoldásában való részvételtől, ezek a céljai ma a nép ellenségeinek. Ezek a kísérletek azonban mind sorra megbuknak, mert nem találjuk többé termő talajra az ifjúság sorai között.

Jugoszlávia Népi Ifjúságának céljai annyira világosak és érthetők mindenki számára, annyira egyeznek az ifjúság érdekeivel, hogy minden becsületeseen gondolkodó ifjúnak be kell látnia, hogy a helye egyedül csak ott lehet. „Jugoszlávia Népi Ifjúságán kívülálló ifjúsághoz tartozni ... mondotta Tito marsall a III. Plénum kiküldötteinek ... annyit jelent, mint azokhoz tartozni, akik az új Jugoszlávia ellen vannak, mert nekünk a Népi Ifjúságban egy meghatározott, összes népeink számára közös célunk, közös programunk van, amiben nincs semmi, ami összeütközne a munkásság, parasztság és a becsületes értelmiség érdekeivel.”

TALÁLKOZÁS

Irta: Lénárd László

Megjelent a HID márciusi száma, olvasom a Magyar Szóban. Ez a hír egy érdekes történetet juttat az eszembe.

Valamikor, 1936 körül még a HID ifjúsága idején fiatal hévvel már buzgó olvasója voltam. Egy barátomtól jöttem, akinél többen rendszeresen összejöttünk és a HID-at, vagy egyéb haladó szellemű írásokat olvastunk.

Korátavaszi vasárnap délután volt, a hó rég elolvadt, a járda száraz volt. Ilyenkor vasárnap délután csak kevesen jártak erre, azok is olyan magamfajta, üreszebb munkanélküliek, akiket a korzó és a korzó szépei nem igen érdekeltek.

Felértem a délutáni viták kavarogtak, gondolataimat rendez-

gettem és összeüggést próbáltam teremteni az elhangzott szavak kusza össze-visszaságában. Zsebenben a HID legujabb száma volt. Egyszerre valaki megszólított:

— Fiatalember, maga is olvassa a Hidat.

Meglepve néztem rá, talán csak nem gondolatolvasó.

— Zsebéből kilátszik a Hid. Máskor fordítva tegye zsebre, hogy a fej befelé nézzen, mert nemcsak barátot szerezhet magának — mondotta mosolyogva.

Rokonszenves fiatalember volt annak ellenére, hogy magamla éhenkórász volt, amit kopott ruhája is elárult.

Barátságosan nyújtotta kezét. Örömmel szorítottam meg, ez a kézszorítás őszinte és meleg volt.

— Nagy János — mondotta, pedig alacsony ember volt, akár csak én.

Behívott a közeli házba, ahol házmester volt. Itt tudtam meg, hogy nős ember és családos. Zenta környékéről való, most itt dolgozik a Vojvogyanszka lyvnicában, ahonnan én mint szervezett munkás pár hónappal azelőtt röpültem ki, mert részt vettem a küszöbön álló sztrájk megszervezésében.

Ettől az alkalomtól kezdve eljártunk egymáshoz, megismerte barátainat, együtt vitatkoztunk, sajnos rövid ideig. Visszautazott szülőfalujába, azután nem hallottam róla semmi többet.

Nemrégén az utcán menet katona-csapattal találkoztam. Vig motaszóval jöttek szembe velem: »Druzse Titó, druzse Titó...« zengett az utca, politikai biztosuk is velük énekelt. Az arc ismerős volt, de nem tudtam honnan. Galléria aránysarkán két piros esík. Észrevett ő is. Rámnézett, pár pillanatig gondolkodott, aztán mosollyal az arcán felém futott. Most már én is megismertem. Nagy János volt. Örömmel öleltük és csókoltuk egymást. Élso? — volt az első szavunk szinte egyszerre, mire az örömtől szőhoz futottunk. Még egyszer megöleltük egymást, megbeszéltük, hol találkozzunk, azután futott bajtársai után. Ma újra messze van, úgy hiszem Beogradban teljesít szolgálatot.

Milyen nagy kár, hogy kevés magyar fiú vett részt a népiel-szabadító harcban, hogy kevés magyar olvasta abban az időben a HID-at. Ma nem ábrándoznának: »ezeréves határokról«, »történelmi jogokról«, »zöldasztalra verésről«, még azután az óriási hibák után is és akkor is, amikor mi magyarok négyévi fasiszta kengyelhordozás után itt ma szabadok vagyunk, egyenlőek, nem bántanak velünk, mint legyőzöttekkel, rabszolgákkal.

Nekünk becsületes demokrata magyaroknak meg kell véde-nünk a magyar nép becsületét. A fasiszta örületből kigyógyítha-tatlanokat, mint bélpoklosokat el kell különítenünk. Akik nem akar-ják kivenni a részük a gazdasági és politikai ujjaépítésből, azoknak nincs keresnivalójuk szabad hazánk szabad polgárai között.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

URAL AZ ARANYHEGY

Irtá : Magyarevics Nemanya

Emlékezetünkben élnek még azok az izgalmas napok, mikor minden hazatínak elállt a lélekzete, mikor szemünket a térképre szegeztük és figyeltük a győzelemre vagy halálra elszánt két óriás harcának látszólag változó eredményeit. Filmszerűen peregtek a nevek; Donbasz, Krivo-rozsje, Dnyepetrovorsz, Zaprozsje, Dnyeprosztoj, Charkov, Kiev. Az egész délvídek kiürítve, veszve. E nevek tényleges értelmét és jelentősé-gét csak akkor foghatjuk fel, ha szem előtt tartjuk, hogy a déli részek elvesztése által a SSSR egész szén és fémtermelésének 60%-át veszítet-te. A leningrádi körzet ipari ereje a legkisebb mértékre csökkent. A szta-lingrádi fémipari üzemek romokban heverték.

Az ellenség hencegve közölte a világgal, hogy a szovet ipar meg-semmisült.

Távol és kíváncsi szemek elől rejtve, trombita és vásári dobok zaja nélkül a legnagyobb csendben, de elszántan és határozottan megkezdő-dött a Szovjet Szövetség győzelmének előkészítése: hallatlan méretű terv megvalósítása.

E terv szerint az Ural volt a Vörös Hadsereg arzenálja.

A mai Ural-lakók ősei adták hazájuknak az »Ural« nevet, ami »Arany hegy«-et jelent. És valóban, kevés olyan hely van a földkerekségen, ahol ily mesébeillő mennyiségben volna felhalmozva az arany, vas, nafta, drá-ga kő, szén, platina, cink, réz, ólom, nickel, krom, kobalt, mangán stb. Hogy lássuk milyen óriási gazdagság rejlik az Arany hegyben, elegendő megemlíteni, hogy a tudósok az Ural hegységben eddig 800 különböző ásványt találtak.

Több évszázad óta ismeretes már az Ural mérhetetlen gazdagsága. De az Ural-vidéknek csak az októberi forradalom után jutott valóban nagy szerep. 1913-ban a cári Oroszország ipari termelésében csak 4,7%-al szerepelt, míg 1927-ben az 1913 évi ipari termelését 11%-al haladta meg. Már a szoviet hatalom első hónapjaiban szovjetország megteremtői Le-nin Iljics Vladimír és Sztalin Viszarionovics József előrendű feladatnak tűzték ki az Ural termelési erejének fejlesztését, amely az 1941—42-es

évek nagy erőfeszítése alatt oly nagy szerepet játszott, 1928-ban kezdődött az Ural iparának rendkívül gyors felvirágzása, amikor a sztalini öt éves terv nagy munka-lemdülete megkezdődött. Az ipari átépítés évei előkészítették az Uralt arra a nagy szerepre, amelyet a történelem kiosztott, hogy a front támasza, a legnagyobb fegyvergyár, s az 1941—45-évi Honvédelmi Haboruban a Vörös Hadsereg arzenálja legyen. Akkor kezdődött meg a szovjet-ipar óráinak a felépítése, mint az Uralmas, a magnitogorszki fémipari kombinát, a bereznikovszki és soljikamszki kémiai kombinátok, a cseljabini traktor-intézet, a nyizsnjog-tagiljszki üzemek és még sok más. Maga a magnitogorszki kombinát 1936-ban két és félszer annyi vasat adott, mint az egész háború előtti Lengyelország. Vastermelése a cári Oroszország vastermelésének 37%-át tette ki.

Az első öt éves terv vége felé megfeszített és nehéz munka után megalkották az SSSR második szén-fémipari bázisát, az Ural-kuznyecki kombinátot. Az első bázis az ukrainai szén-fémipari bázis volt. Egyre több üzem és gyár keletkezett, úgy hogy a második öt éves terv végén az Ural ipari termelése kilencszeresét teszi ki a forradalom előtti termelésnek. Az első két öt éves terv teljesen újjászervezte az Ural-vidék iparát. Ezt 2000 nagy, korszerűen felszerelt gyár-üzem igazolja, amelyek elfoglalták az eddig fennálló régi primitív vállalatok helyét. Tíz év aránylag rövid ideje alatt — két öt éves terv ideje — maga a nyersvas termelése 340%-al gyarapodott.

A magnitogorszki fémipari üzem a legnagyobbak közé tartozik, míg a nyizsnjog-tagiljszki vagongyár termelésénél fogva első helyet foglal el a világon. Nem kevésbé ismert a cseljabinszki traktor-gyár sem, valamint a 6 óriási kémiai üzem, amelyek közül a bereznikovszki kémiai gyár még háború előtt is a legnagyobbak számított Európában.

Az Ural látképét kiegészítik magas-kemencék, ezek termelnek legtöbbet az Uralban. És éppen ezen a téren történtek forradalmi újítások. Óriási teljesítőképességű magas kemencéket építettek, amelyeknél alkalmazták az egész világ technikai elgondolásainak legújabb vívmányait. A magas kemencék termelését elősegítette és kiegészítette az urali kokso-kémiai bázis is.

Magnitogorszkban 1942-ben 6 hónapos rekord idő alatt építették fel az 5-ös számú magas-kemencét. Azelőtt ilyen teljesítményű kemence felépítése 2—2 és fél évet vett igénybe. A kemencét az ifjúság építette fel. Egyedül a háború alatt az Uralban 10 magas-kemencét építettek.

Az Ural már felkészülve várta a Szovjet Szövetség Honvédelmi háborúját.

A háború első hónapjai úgy az Ural, mint az egész ország számára megfeszített munka hónapjai voltak a békebeli iparnak háborús átalállításán. S a Szovjet kormány terve szerint nemcsak a nehéz és közép ipart kellett átaláltani, hanem a gyümölcsfeldolgozó ipart is, amelynek gránát

tokat és üvegeket kellett termelnie az ellenséges tankok felgyújtásához.

1941 őszén az ukrajnai fémipari központokat megszállta az ellenség. Ezáltal a Szovjet Szövetség első szén-fémipari bázisa odaveszett. Hanem, hogy az ellenség milyen állapotban kapta kézhez Ukrajnát, azt legjobban látják Sztalin 1941 július 3-i rádió szövegéből, amikor többek között a következőket mondta: »Ha a Vörös Hadsereg egységei visszavonulásra kényszerülnek, el kell szállítani az összes vasuti kocsikat és mozdonyokat, az ellenségnek nem szabad egy mozdonyt, egy vagon sem hagyni, nem kevésbé egy kő gabonát, vagy egy liter fűtőanyagot. A kolhoz munkásoknak el kell hajtaniuk az egész állattállományt, a gabonát pedig át kell adni megőrzés céljából az állami közegeknek, hogy belterületre szállítsák. Az olyan értékes vagyont, amelyet nem lehet elszállítani, többek között a nemes és könnyen kovácsolható fémeket, gabonát és fűtőanyagot, okvetlen meg kell semmisíteni.«

És a szovjetemberek szót fogadtak nagy vezérüknek.

Az Ural volt az irány. Üzemek ezreitszerelték le és írtették ki nyugaton, hogy az Uralon újból felszerelék és üzembe helyezték őket, s ezáltal az Ural erejét még fokozták. Egy nagybani az Ural cselyabini körzetében 200 teljes gyári üzemet vittek át. Úgy tűnt fel, hogy legalább 1-2 esztendő szükséges ahhoz, hogy ezeket a gyárakat ismét üzembe helyezték. A szovjetemberek kitartása és munkája azonban lehetővé tette, hogy már 1941 év végén frontra küldjék a KV nehéz tankok első csoportjait, amelyek a Leningrádból kiűrt Kirov gyárban készültek. Az urali üzemek zöme természetesen áttért a lánctermelésre. A nyugatról áttelepített gyárakkal megerősödve, az Ural a háború alatt fényesen elvégezte megjelölt feladatát. Annak ellenére, hogy még nem lehet pontosan látni az urali termelés fokozódásának eredményét, mégis biztosan állíthatjuk, hogy az Ural-vidék termelése a háború alatt legalább a háromszorosára emelkedett. A termelés gyarapodását legjobban láthatjuk az uralmasi üzem példájából. Az uralmasi üzem átlagos havi termelése 1940-ben 100%, 1944-ben pedig 670%. Meg kell jegyezni, hogy az Uralban nincs olyan üzem, amely ne haladta volna meg az előirányzott évi termelést. És így az újjáépített, megerősített, lelkesező Ural éjjel-nappal kovácsolta az emberiség gyűlölt ellenségének vesztét. Míg 1941 nyarán és őszén a Szovjet Szövetség összes utait eltorlaszolták a leszerelt üzemek és gyárak, amelyeket nyugatról keletre szállítottak. Ukrajnából, Fehéroroszországból és Leningrádból az Uralba, 1941 telén a Szovjet Szövetség összes utait és vasútvonalait elárasztották a tankok, merzerek, aknavetők, gépfegyverek és más fegyverek szállítványai, amelyek most keletről nyugatra, az Uraiból a frontra mentek, hogy az ellenség soraiban pusztítsanak.

Amikor 1942-ben az ellenséges csapatok átkeltek a Donon és Sztalin-grád felé nyomultak előre, az államvédelmi tanács új feladatot tűzött ki

a Kirov-üzemnek. A T-34 tankok tömeges, lánc-termelését kellett megszervezni, mert ezek a tankok minőségileg sokban felülmúlták a legjobb német tankokat is. A front várta ezeket a nagyerejű és rettenetes gépeket. Ezeket várta a leigázott Ukrajna, az ostrom alatt álló Leningrád és a veszélyeztetett Sztalingrád.

A kirovi tankok, amelyeket a háború alatt még tökéletesítették, miután győzelmesen tették meg a több mint 1500 kilométeres utat, 1945-ben Berlin alatt álltak, megtörték Berlin védelmét s Berlinben, az utolsó ütközetbe, befejezték hadjáratukat. Ezáltal az Ural-vidék is befejezte feladatát. Azt a történelmi feladatot, hogy a Nagy Honvédelmi háború alatt a front támasza, s a Vörös Hadsereg fegyvergyára és arzenálja legyen.

Téves volna ezeket a fényes eredményeket csak az Ural lehetőségeinek és a tökéletes szovjet technikának tulajdonítani. Az elértékül kétségtelenül legfontosabb tényező a szovjetember — a szovjet Ural-lakó. Ő az amerikaiakat is felülmúló tempóban végezte el mindazt, amit feladatát írtak. S erről az emberről, erről az ember-óriásról kell egy pár szóval megemlékezni.

A hegyek természetével vívott kemény harc, a kitaró és megfeszített munka, hogy az Arany hegyből kiaknázzák mind azt a gazdagságot, amire az embernek szüksége van, különös nyomot hagytak ezeken a hegylakókon. Az Ural-lakók erős és bátor emberek, az erő és akarat megtestesítői. Harcba és munkában megteremtették sajátos harci és munka-hagyományukat.

Nem csoda, hogy az Ural-lakók munka-hagyományából épp az Uralban születtek új munka-elgondolások, új munka-felfogások, amelyek bejárták az egész országot és világ hírnévre tettek szert — a versenyzés elgondolásai, amelyek a sztachanovi mozgalomban nyertek kifejezést.

Az Ural-lakók munkájának minősége ezalatt a háború alatt elérte a tetőfokát. Öreg és fiatal, asszony és gyermek, mind szívvel és lélekkel fogott munkához, megértve ennek a háborúnak és saját munkájának mély történelmi és emberi értelmét. Sok új munka-mozgalom keletkezett. Így keletkezett például a Kirov üzemben a »kétszázasok« mozgalma és a »fronti brigád« mozgalom. A mozgalmak kezdeményezője Pasujiva Anja ifjú-munkás, aki munkáiáért a legnagyobb kitüntetést, a Len-n-rendet kapta. Anja egy ifjúsági összejeövetelen kötelezte magát, hogy napi munkájának mérete nem lesz 200%-on alul — innen a »kétszázasok« elnevezése. Nemsokára Ana 500%-ra emelte a termelését, néha pedig 1000%-ra is. Úgy dolgozott mint a fronton, minden pihenés nélkül.

Az urali földművesek egy jótányival sem akartak ipari munkás társaik mögött maradni. Ők is minden erejükkel azon voltak, hogy az összes gabonafélék terméseredményét fokozzák, s hogy a föld megművelésének színvonalát emeljék.

Ma az Ural és az Ural-lakók új feladatok előtt állanak. A hazának új javakra, új gazdagságra van szüksége, hogy eltávolíthassák a háború és ellenség vad pusztításainak nyomait és hogy a sebeket begyógyítsák. Szükség van eszközök biztosítására, hogy az emberek ismét boldogak és gazdagok legyenek. Kétségtelen, hogy az Ural ezt a feladatot is becsületesen el fogja végezni.

RABSZOLGA SZÜLETETT

Szemjonov Szergej elbeszélése

Európáról beszélek most nektek, a kapitalista országok egyikéről....

Ott született, ahol az embereknek az a rendeltetése, hogy a földesúrtól a koporsóig robotoljanak. Alighogy megvillantotta a napvilágot, bezárta a nagy kör: a nyomor, a gond és a munka.

Világrajövetele nem váltott ki sem különösebb örömet, reménységet, vagy bánatot.

»Ha már itt van, hát éljen«, gondolta közömbösen az apja. »Mia pedig el kell pusztulnia, az is Isten akarata lesz.«

Igy töprengött, aztán a növekedő kiadásokra gondolt és szinte meggörnyedt ezeknek a gondolatoknak a súlya alatt.

Hangosan azonban nem merte kimondani a gondolatait. A gyermek mellett ott feküdt a sápadt asszony, a boldog anya és fátyolos, elragadtatott tekintettel gyönyörködött kicsinyében, akinek most adott életet.

Maga az apa megfélemlített rabszolgája volt annak a nagy, sötét körnek és mialatt az ágy fölé hajolva, férfikivánsággal bámulta a rózsás, kicsi emberkét, a csöpp karokat és a lábakat — nem állhatta meg, hogy el ne szólja magát:

Ugy ám, asszony, most aztán majd takarékosabban kell élnünk!

Azon fáradozott, hogy ólomszürke, szinte beporosodott arcvonásaira, kedveskedő kifejezést erőltesen. Érezte, hogy szavai az előtte pihenő asszony szívében fájdalmas visszhangot keltenek. Ki akarta mutatni, hogy együtt érez vele, de ugyanakkor elárja ám, hogy az asszony is tisztán látta a dolgokat.

Az asszony azonban hallgatott és kerülte a férfi tekintetét.

Egyszerű arcán a húsos, széles orr fölött egy pillanatra fájdalmas ránc jelent meg, de hamarosan újból kisímult. Halovány karja ösztönös, védő mozdulattal emelkedett a gyermek fölé.

A férfi látta ezt.

— Nem ért meg engem — villant fel benne és elrémendezett a tekintete.

Ezuttal elnyomta feltörő haragját és elhallgatta a szokásos, durva szavakat. Még mélyebben hajolt a kiesi, új emberke fölé. De belül rága a méreg, hogy felesége nem érti meg. Hiszen előbbi szavai mögött ott élt az asszony iránti aggodalom is!...

Nem volt könnyű az élete. De munkájával megszerezte mindnyájuk számára a legszükségesebbet. Nem kellene az asszonynak még nehezebbé tenni az életét!

Az az ösztönös mozdulat elárulta, hogy most, a második gyerek születése után, az asszony igényei is megnövekedtek. Talán a gyermek miatt hozzá kell majd nyúlni a fáradtságosan összekapart néhány garashoz, amit végső szükség esetére rakott félre. Megbocsáthatatlan könnyelműség lenne!

Talán már most meg lehetne kísérelni és kedveskedő hangon rávezetni az asszonyt, hogy ennek nem szabad megtörténni.

— Okosan kell gazdálkodnunk és megszámolni minden garást — erősítette minden alkalommal, amikor kiadta neki a hetipénzt.
— Takarékoskodni, takarékoskodni!

Valami megnyugtató kijelentést várt, de az asszony nem szólt semmit.

Ellenszegülést érzett a hallgatásában.

Eddig mindig meghajolt a férfi akarata és okossága előtt. Most először próbált ellenállást. Lelki szeme előtt tisztán felrajzolódott kislának élete: a fiú úgy él majd, mint az apja és nagyapja éltek. Pedig milyen szívesen taníttatná, de honnan szerezzen pénzt hozzá?

A férfi maga, még az elemi iskolát sem járhatta végig — az apja nem engedte! Már kilencéves korában beállt inasnak egy festőmesterhez. Tizenkétéves volt, amikor már súlyos terheket cipelt egy gyárban. Az estét szorgalmas tanulással töltötte, hogy jó esztergályos válhék belőle.

— De a fiamnak már jobb lesz — vigasztalta magát. — Biztosan végigjárhatja majd az iskoláit. Ha azonban tovább akar jutni, akkor már a saját erejére kell támaszkodnia.

Dolgoznia kell majd keményen, segítenie kell az apjának, hogy a kis családot eltarthassák. Így él ő maga, így élt az apja is: így élnek valamennyien bezárva a nagy sötét körbe...

Ilyen gondolatok voltak a megválogatott szavak mögött. A sápadt asszony jól megértette. De anya volt és néma karimozdulata elutasítást jelentett.

A férfi is megértette a mozdulatot, de az asszony érzéseit

nem tudta követni. Csodálkozva és valami ködös büntudattal nézte. Tompa tekintetében ott volt a férfi naiv kíváncsisága, a nagy aói titok előtt.

Nem akart ellenkezni, hanem csillapítóan beszélt, inkább önmagához, mint az asszonyhoz:

— Nem tesz semmit, majd megsegít az Isten. És a gyerek is segíteni fog, majd ha megnő.

De az asszony még mindig hallgatott. A férfi észrevette szempilláinak, meg ajkának rebbenését és érezte, hogy megint fájdalmat okozott. De nem bírta felioigni, hogy az asszonyt nemrég járta át az élet legnagyobb titkának láza és még mindig annak a hátása alatt áll. Hogy az érzelmeit sérti, amikor ebben a percben is a hétköznapi gondokról beszél — arra nem gondolt.

Az asszony pedig nem bírta érzéseit szavakba öltöztetni. Szűk volt a látóköre, szegényes a beszéde és gondolatai nem értek fel az elvont dolgokhoz. Csak olyan módon tudott kifejezést adni érzelmeinek, ami lényének megfelelt.

— Nem, nem, te tévedsz: a gyerek nem fog hozzád hasonlóan már tizenkétéves korára vasdarabokat cipelni a gyárban — álmódzott az asszony és tekintetét hol a gyerekre, hol a mennyezet-re irányította.

— Nem lesz egész életében gyári rabszolga, mint te. Az elemi iskola után feltétlenül tovább kell tanulnia. Még ha a térdemen csúszva kellene koldulni is ezért, akkor is. És ha mindent kitanult, ne legyen belőle ruunkás, hanem hivatalnok, feltétlenül hivatalnok... Talán könyvelő....

Fogalma sem volt arról, hogy mi az a „könyvelő“.

Honályosan valami súlyos személyiséget képzelt maga elé, valami finom urat, szívarral a szájában, mint a gyárigazgatót, akiről a férje mesélt. „Olyan legyen az én fiam is“, gondolta önmagában.

Magasabbra nem törtek az álmai. Jól tudta, hogy abban a szomorú, sötét körben, amely mindnyájukat bezárja, vannak magasabb és alacsonyabb rangúak. De azt nem sejtette, hogy ezt a kört mesterségesen zárták be körülöttük. Még álmában sem merete volna ennek a körnek sorsszerű határait átlépni. Csupán a körön belül kívánt valami jobb helyet gyermekének! Mert sajnos, a legtöbb proletárnál, amelyik nem öntudatos, ez így van....

— Nincs értelme, hogy most veszekedjem vele — gondolta rávasszul az asszony. — Várjuk meg az idejét. Majd akkor, Isten segítségével, keresztül viszem az akaratomat.

Megragadta férje széles, csontos kezét és odahúzta a csecesmő fejéhez, amelyet selymes hajacska takart.

Az ilyen jól kiszámított asszonyi kedveskedésnek életük hétköznapijaiban nem lett volna helye. De ebben a ritka kivételes pillaneg csöndben és tekintetét az alvó gyermekről férjére vetette. A férfi megértette a kicsinyes ragaszkodást, de ebben a pillanatban ő senit akart ellenkezni.

És az asszony sápadt arcát besugározta a győzelem fénye.

— Két éven belül két gyerek! !— gondolta keserűen a férfi. — És ha még több is jön? Nehéz lesz, nagyon nehéz lesz az élet, amíg felnőnek.

Az asszony ezt nem tudja megérteni!

Ügyefogyottan megcsókolta az anyát és a gyereket.

Olyan ritkán fordult ez elő szürke életükben, annyira feleslegesnek látszott mindig.

Azután komoly hangon megismételte: — Segítségünkre lesz majd a fiú, ha ránhallgatsz.... csak nőjön nagyra....

Igy született meg egy rabszolga az Urnak 1938. esztendejében!

Fordította: Tiszay Andor

A SPANYOL VETÉS

Irta: Balk Teodor

Amikor a spanyol háború végleg befejeződött számunkra, amikor élve átléptük a határt és a müncheni Franciaország akkoriiban nem vendégszerető földjén, első lépéseinket tettük, abban az órában sokan közülünk, a nemzetközi dandár tagjai közül, arra gondoltak, őajjon mindez hiábavaló volt?

Hiábavaló volt Casa de Campo, hiábavaló Siudat Universitaria, hiábavaló Harm, hiábavaló Guadalahara, hiábavaló Caspe, Mora de Ebro, hiábavalóak az előnyomulások és meghátrálások, az annyi vér árán szerzett győzelmek és a még több vér árán elszenvedett vereségek, hiábavaló áldozatok emlékei a helységnevek, melyek síremlökek százain ismétlődnek? A válasz talán akkor nem volt mindenkinek világos. Ma már igen. Spanyolország nem harcolt hiába. Spanyolország súlyosan legyöngítette Hitler tengelytársát, Mussolini Olaszországát. Spanyolország visszalapozta Hitler bódításainak naptárát, s evvel értékes időt szerzett a Szovjetunióinak a felfegyverkezésre. Ma mindenki tudja ezt és nem erről akarok itt beszélni. Amiről beszélni akarok, az Spanyolország másik érdeme. A spanyol köztársasági hadsereg ötvenkét ország önkénteseit iskolázta a harc művészetében és nagy feladatokra képesítette őket a

fasizmus elleni háborúban. Ma még nem ismertek mindannyiunk nevei és teljes részük a tengely felett aratott győzelemben. Itt csak néhányat sorolhatok fel, akiknek sorsa ismeretes előttem.

JULES DUMONT *

* Ejtse: Zsöl Dūmon.

Csodálatos Jules Dumont íjta. Gyermekkor egy munkáscsaládban, ahol az apának tizenkét száját kellett táplálni. A cipészinas verseket ír a bőrré, melyből sarkakat és talpakat vág ki. A földi igazság után kutatyva, a kereszténység eszméjében véli azt felfedezni. Katonaság. Őrmeester Marokkóban. Az első világháború. Verdun hőse. Százados. A becsületrend érdemjele mellén. De melle herpadt, gázzal mérgezett. Az egyetlen, ami segíthet — mondják az orvosok — Marokkó száraz éghajlata. Verdun hőseiből farmer lesz. Kaliforniai barackot ültet, Maeterlinckot olvas és méheket tenyészt.

Egy nap megszólítja az állomásfőnök. Ez egy kis állomás a marokkói hegyekben: »Monsieur Dumont, akarná az »Humanité«-t** olvasni?»

** Humanité (ejtse: Őmanité) a francia Kommunista Párt napilapja. »Humanité«. De hiszen az egy kommunista újság.

Hogyan jutott az állomásfőnök eszébe, hogy felajánlja Verdun hősének és a becsületrend viselőjének az »Humanité«-t, melyet a gyarmati kormány betiltott? Valószínűleg azért, mert ismeretes volt előtte, hogy Dumont védi a kisbirtokosok érdekeit és támogatja a Németalföldi bankot, a marokkói gyarmatok tényleges birtokosát.

Az »Humanité« példánya, amit Dumont kapott, egész fekete volt. Illegális uton, szenes zsákok között került Marokkóba. Az »Humanité« jelenti a fordulópontot Jules Dumont életében. A kis farm idillje, barackjaival és méhecskéivel visszavonulhatatlanul elsüllyed. Dumont-t letartóztatják. Megfosztják századosi rangjától és a becsületrendtől. Lehetetlenné teszik számára Marokkóban az életet. Visszatérés a fővárosba. Az Abessziniát segélyező bizottság megfigyelőt keres, aki közelről figyelemmel kísérné a fasizmus eljárását az etiop nép ellen. Dumont lesz a kiküldött. Visszatérte után keresztül-kasul utazza Franciaországot, mert a népnek meg kell tudnia a teljes igazságot Abessziniáról. 1936. Dumont Spanyolországba siet. Madridban a »Párisi kommün« csapat alakul meg. Dumont lesz a parancsnoka.

Válságos napok Madrid előtt. A szakaszból zászlóalj lesz, mely Madridot védi. Harama és Guadalahara után Dumont a 14. nemzetközi zászlóaljnak, a »Marseillaise«-nek lesz a parancsnoka. 1938-ban visszahívják Franciaországba. A spanyol összeomlás. Dardier internálja a külföldi önkénteseket. Dumont harcot folytat kiszabadításukért.

Kétszer olvastam nyomtatásban Dumont nevét a mostani háború folyamán. Először azzal a hírrel kapcsolatban, hogy a volt francia százados és a köztársasági Spanyolország alezredese utól harcol — ezuttal a másik »Verdun-i hős«, a quíslingi Philippe Pétain és annak német munkaadói ellen. Második alkalommal, amikor hírül adták, hogy Jules Dumont nincs többé, — hogy életének egy námet tarkólovés véget vetett.

Jules Dumont — csodálatos és harcos élet, bátor, hősi halál.

KAROL SZVERCSEVSZKI TÁBORNOK

Spanyolországban ismerkedtem meg vele. Valter név alatt, azokban a napokban, amikor Dumont előtt a 14. nemzeti hadosztálynak volt a parancsnoka. Arc, melyre az élet sok barázdát véselt. Olyan megjelenése volt, amely hihetővé tette, hogy egész életében hadosztályt vezényelt.

A 14. nemzetközi hadosztály nagyrészen francia alakulat volt. Mégis, annak ellenére, hogy lengyel volt, Valter olyan népszerű volt a hadosztályban mint kevés francia. »Le general Valter vient« — Valter tábornok jön. Mindenki azonnal rendezkedésbe es tisztogatásba fogott. Mindenki nagyon becsülte Valtert, mindenki nagyon megbízott hadi tudásában. Valter jön, és első dolga a puskacsövekbe tekinteni — tiszta puskacsövek jelentik a háború abc-jét.

A tizennegyedik nemzetközi hadosztály 1936-ban alakult meg nagy sietséggel. Délen, Kordovában az ellenség áttört az arcvonalat. A tizennegyediknek kellett a hézagot betölteni. A front megszállás után Valter a madridi frontra dobja át hadosztályát, ahol Franco hátulról akarja a fővárost elfoglalni. A politikai megbízott segédtisztje akkoriban a mi Petrovics elvtársunk volt, aki két évvel később elesett, amikor megkísérelte, hogy átjusson a Szovjetunióból az ellenséges Európán keresztül Jugoszláviába.

Valter egy hadtestet kap, a harmincötödiket, s azontúl résztvesz a köztársasági hadsereg minden védelmi mozdulatában. Bruneta, ahol Valter hadtestében hősi halált hal a mi nagy harcosunk Bagoje Parovics, a 13. nemzetközi hadosztály megbízottja. Majd hófúvások közepette Teruel. Pihenő nélkül Aragonia, egy hadmozdulattal, amely az egész antifasiszta világot reménységgel tölti el — a köztársasági erők elérik Saragossa kapuit.

Emlékszem rá a segovai hadmozdulatokból, amely az irodalomba Ernest Hemingwai sajnos nagyon rosszakarú regénye révén került be: »Akiért a harangok zúgnak«. Ingben, felgyűrt ingujakkal, sapkával fején, Valter a tűzvonalba megy, hogy megállapítsa, miért nem sikerült egységünknek Balzani falut elfoglalni, amint azt a terv előírta. Itt minden formaság betartása nélkül a sárga földig leszidia a parancsnokot. Ugyanígy, felgyűrt ing-

ujjakkal, sapkával a fején áll a belcítai győzelem után a tribünön Passionariával és beszédet intéz poros és kimerült, de győzedelmes önkénteseihez.

Valter neve ebben a háborúban, abban az órában jelenik meg, amikor a Szovjetunióban az első lengyel egységek alakulnak — harcos antifasiszta egységek, nem pedig Andersz generális csel-szövő és áruló alakulatai. Ez 1943 őszén történt. Valter a lengyel hadtest helyettes parancsnoka. A lengyel földre való behatolás után Valter a második hadsereg parancsnoka lesz. Vezetése alatt ez a hadsereg áttöri a német vonalakat és a Vörös Hadsereg egységeivel vállverve elfoglalja Drezdát. Ma Valter Szvercsevszki tábornok a nemzetvédelmi miniszter helyettese a Lengyel Köztársaságban.

HERMANN BETHER LEVELE

Az angol és amerikai hadseregben gyanakodva néztek azokra, akik különösen korán és különösen erős tettekkel bizonyították antifasiszta meggyőződésüket. Azok a nemzetközi dandár tagjai, akiknek mégis sikerült bejutniuk az amerikai hadseregbe, rövid időn belül megmutatták, amit Spanyolországban tanultak. Így Hermann Bether is. Bether kis asztalos volt, nappal dolgozott éjjel pedig tanult. Sikerült beiratkoznia a kaliforniai egyetemre, amikor Franco megindította felkelését. Bether elhagyja az egyetemet és átkel az Óceánon, abba az országba, ahol huszonöt hónapig harcol az „Abraham Lincoln» zászlóalj soraiban. Századosi ranggal tér vissza. De Abraham Lincoln szülőföldjén egyszerű közkatona rangjával kell megelégednie, amikor a Pearl Harbour-i csata után az amerikai hadseregbe jelentkezik. — A Csendes Óceánon Új Guineában, Bether gyorsan halad előre, őrmester, főhadnagy, majd százados lesz. — Bether őrmesterről ezt a dícséretet írja Mac Arthur tábornok: »Az ellenséges erők egyik egyidejű támadásánál Bether őrmester nyugodtan állt az ellenféllel szemben. Sérülése ellenére is egységénél maradt. Kiváló vezetése és személyes bátorsága sarkallta embereit és elsősorban döntőek voltak az egész vállalkozás sikerénél.«

Bether a következőket írja a frontról egyik barátjának: »Sokszor sírni szeretnék, amikor az igazságtalanságokról olvasok, amelyeket a kisebbségekkel szemben elkövetnek vagy a profitokról, amelyeket az emberi életekből kisajtolnak. Igaz, a sírás nem segít, de már maga a gondolat megacélosít bennünket az eljövendő tetekre és határozottabbakká fog tenni bennünket.«

A levél 1944 augusztus 8-án íródott. December 31-én Bether elesik Leyte sziget megtámadásánál a Csendes Óceánon. Elesik, de az első levélében kifejtett gondolat megmarad.

A SPANYOL VETÉS GYÜMÖLCSEI A VILÁG TÖBBI NÉPEINÉL

A világ minden nemzetének megvannak a maga Jules Domunt-iai, Karol Szercevszki-jei és Hermann Bether-jei.

Csehszlovákiában Laco Holdos, aki megszökik a girszedi gyűjtőtáborból és azután Párisban rajtakapják illegális munkán a németek, akik a szörnyű Dachaubá viszik. Itt felkelést szervez a halál jelöltjei között abban az órában amikor a szövetséges erők közelednek.

Olaszországban Luigi Gallo, a spanyolországi nemzetközi hadosztályok megbízottja. Petain kiadja Mussolininek. Gallonak sikerül kiszabadulnia és az észak-olaszországi partizánok vezetője lesz.

Albániában Mehmed Spen, a népfelszabadító hadsereg parancsnok-helyettese.

Bulgáriában, Görögországban, mindenütt, ahol maga a nép tett valamit a fasizmus legyőzéséért és a felszabadulásért, a »spanyolok« voltak a vezetők.

De szerepük éppen abban az országban a legnagyobb, ahol a népfelszabadító harc a legteljesebb kifejezésre jutott: nálunk Jugoszláviában. A spanyol önkéntesekből lettek első proletárhadtesteink parancsnokai. Hány zászlóaljunk, hadosztályunk, hadtestünk parancsnoka viselte egyszerűen a »Spanyol« nevet. Tizenegy tábornokunk, tizenhárom nemzeti hősünk küzdötte végig a spanyol polgárháborút.

A Manzanares és Ebro partjain elvetett mag a Neretva és Drina partjain kelt ki.

Léderer Kató fordítása.

NÉMETORSZÁG GAZDASÁGI LESZERELÉSÉNEK ELLENSÉGEI

Irta: Orlov D.

Az utóbbi időben egyes külföldi újságokban igen gyakran jelennek meg nyilatkozatok »Németország nehéz sorsáról« és hogy a megszállás alatt milyen »embertelen nélkülözésben« szenved. Mindegyiknek a végkövetkeztetése az, hogy Németországnak ha'aszthatatlanul segítségre van szüksége.

Az Egyesült Államokban, valamint egypár latin-amerikai államban már különféle egyesületek létesültek Németország megsegítésére: Német-Osztrák Segélybizottság, Amerikai Alapítvány Németország támogatására stb.

Természetesen ezen egyesületek tagjainak nagy része fasisztabarát németekből áll és kihatással van a határokon túlra is.

Múlt év decemberében 34 amerikai szenátor emlékiratot terjesztett Truman elnök elé, melyben követelték a német élelmiszer fejadagok azonnali felemelését, valamint engedélyt arra, hogy Németországot és Ausztriát magánegyesületek útján segítyezzék. Az emlékiratot többek között a Köztársasági pártnak reakciós szárnya Shippstead, Langer, Copehart, Butler és a Demokrata pártból Wheeler, Eastland és Walsh írták alá.

Ez a hadiárat egyes esetekben már egész különös formát ölt. Utalunk arra az intézkedésre, amit a Svéd Vöröskereszt tett azáltal, hogy az angoloktól megszállt területre egy különleges expedíciót küldött, melynek élén Bernadotte gróf áll, a Svéd Vöröskereszt vezetője. Erről a grófról Gunnar Nilsson az »Expressen« levelezője megjegyezte, hogy »épen Németország megsegítése érdekli különös módon.«

Bernadotte gróf neve jólismert: ő volt az, aki összeköttetéseit felhasználva a »Harmadik Birodalom« végvonaglásában igyekezett a Szövetséges hatalmokat és a Hitlerbanditák vezetőit összehozni békétárgyalásra. Figye'net érdemel ennek a Vöröskereszt megbízottjának a fáradozása, hogy a németeken akar segíteni, holott ugyan akkor a Svéd Vöröskeresztnek rengeteg feladata volna, hogy a Hitlerablók által agyonkírázott és kiszíjazott európai országokon segítsen. Az UNRRA kimutatás szerint Jugoszlávia lakosságának élelmiszer kalória értéke 900—950, míg Németorszáé 1200—1550! Nem beszélve az amerikai újságírók azon kijelentéséről, hogy Görögország lakossága örülne, ha egy negyed annyi kalória értékű élelmiszert kapna mint a németek.

Azoknak, akik igazságérzetre, vagy emberi szeretetre hivatkozni egészen más céljaik vannak mint a német élelmiszerhiány megszüntetése. A potsdami értekeztet elhatározta a hadiipar és az ezt istápoló kartellek, trösztök és egyéb imperialista célokat szolgáló vállalatok megszüntetését és demokratikus alapokon, a közösség javára szolgáló termelés megszervezését. Természetesen, az amerikai és angol reakció minden eszközt felhasznál a politikai és a gazdasági élet demokratizálódási folyamata ellen.

Különböző tervekkel agyalnak ki, hogy »egy erős Németországot« teremtsenek ismét, olyat, amely sőtét céljaiknak megfelel. A reakciós amerikai szenátor Eastland nemrégben egy szenátusi beszédében elárulta a törekvéseket, mikor egy gazdaságilag erős Németország újbóli felépítésének szükségességét hangoztatta mint »véddőbástyát a Szovjetunio ellen«.

Ugyanezek a reakciósok kívánják, hogy a potsdami háromhatalmi értekeztet határozatát a német nehézipar megszüntetésére változtassák meg. Ugyanis ezen határozat szerint a német nehézipart oly mértékben le kell építeni, hogy az csak a béketermelés színvonalát érje el és csak a polgári szükséglet kielégítését szolgálja, de semmi esetre se érje el azt a színvonalat, hogy háborús készülődésre is képes legyen. A német nehé-

ipar fenntartásának hívei azzal érvelnek, hogy Németország gazdasági leegyeztetése katasztrófát jelentene, nemcsak Németországnak, hanem az egész Európának.

A sajtó, továbbá a nehézipar és nagybankok képviselői nagy gazdasági válsággal ijesztgetik a közvéleményt, ha a német gazdaságot megfojtják, viszont a valódi tények előtt szemet hunynak. A békeszerető népeket ugyanis nemcsak az érdekli, hogy a német terror által okozott károkat helyrehozhassák, hanem az is, hogy ezen károkat okozó hadiipari gépezet megsemmisüljön, nehogy alkalomadtán ugyanezeket fel lehessen használni.

Az Egyesült Államok elnöke Pauley-t küldte ki a jóvátételi bizottsági tárgyalásokra. Pauley 1945 októberében beszédet mondott a Demokrátikus Pártok összbizottsági ülésén azok ellen, akik a közvéleménynek megpróbálták bebeszélni, hogy »a jóvátételi program nem helyes«. Többek között a következőket mondta:

»A jóvátételi programnak az a része, mely előírja a nehéziparnak áthelyezését a felszabályított országokba, nem csak azt jelenti, hogy a német gazdasági és ezzel a politikai uralom egész Európában megszűnne, hanem azt is, hogy a békeszerető országok gazdasági életét újjáépítse.«

A német nehézipar mennyire előkészítője volt Hitler támadó terveinek, az ma már mindenki előtt ismeretes. Tehát minden kétségen kívül áll, hogy azok a kísérletek, amelyek a német hadiipar megmentését szolgálják, nem Európa megmentésére irányulnak, hanem annak a gazdasági alapnak a megteremtésére, melyről egy imperialista támadás ismét elindulhat.

A gyakorlati jelentősége e kísérletnek egész világos. Azok a hírességek, hogy a német ipar most teljesen szervesen és hogy a teljesítményi hatásfoka egészen alacsony, ez a közvélemény rosszakarattal félrevezetése.

Az Ellenséges Államok Ügyosztálya jelentést tett az amerikai Külföldi Gazdasági Igazgatóságnak, melyből kitűnik, hogy Németország még mindig a hadianyagiának nagy része felett rendelkezik. Ezen bizottság vezetője William A. Fowler ezt jelentette december végén egy szenátusi bizottságnak:

»Dacára Németország vereségének a gazdasági élet olyan helyzetben van, hogy alapja lehet egy újabb háborús készülődésnek.«

Bernstein ezredes, a német kartellek és német külföldi vagyonok ellenőrző bizottságának a vezetője, decemberben a szenátus mozgósítási bizottságában úgy nyilatkozott, hogy Németország — ha csak erőlyes rendszabályokkal végre nem hajtják a gazdasági leszerelést — 5—10 éven belül a háborús termelést teljes mértékben megkezdheti.

Ezen mértékadó körök nyilatkozatai után láthatjuk, hogy a német ipar újból felépítésére szolgáló áramlatnak különleges jelentősége van.

A kérdés időszerűségét bizonyítja John H. Hilldring vezérőrnagy, az amerikai Hadügyminisztérium osztályfőnökének egy nyilatkozata, amely egy albizottságban hangzott el, ami a német hadianyag mennyiség kivizsgálására hivatott:

»A német ipari erők tömörítése és a technikai lehetőség a háborús gépezet keretein belül felülmúlhat minden képzeletet. A hatalmas szindikátusok és kartellek befolyása a tudományos kísérletekre és találmányokra, hogy ezeket a hódító nemzetiszocializmus szolgálatába állítsák, példa nélkül álló nagy mértékű volt.«

Az utóbbi időben szükségessé vált a német acélipar normáinak átírása, mert csak ezen irányítás mellett fejlődhet ki a német háború utáni ipar. Az Egyesült Nemzetek ellenőrző bizottsága, mint ismeretes, az acéltermelést 5,8 millió tonnánál állapította meg. Ez a mennyiség teljesen elegendő a békegazdaság szükségleteire, ha tekintetbe vesszük, hogy Németország 1932-ben 5,5 millió tonna acélt termelt és csak 3,5 millió tonnát fogyasztott.

Ugy látszik, bizonyos körök számításait áthúzta ez a tény, mert január közepén az angol »Times« vezércikkben kételkedett a fenti határozat létjogosultságáról:

»A berlini határozatot bizonyos kétséggel kell szemlélni . . .

Az a veszély fenyeget, hogy a legyőzött Németország egy nemzetközi teherterheléssel lehet. A határozat az acéltermelést illetőleg látszólag egy józan megegyezés, de belső veszélyt rejt magában. Semmi kétség afelől, hogy ha Németország 6 millió tonnán alul termel acélt, az csak bajt okozhat.«

Az »Economist« is a német acélipar fenntartása mellett van. Már novemberben arra a megállapításra jutott, hogy Németországnak évi 12 millió tonna acéltermelésre van szüksége, mert máskülönben a gazdasági katasztrófa elkerülhetetlen.

A stockholmi rádió december elején közölte lord Rivalder kijelentését, aki az angol tudományos és ipari kutatások bizottságának az elnöke. Londonban, Lord Rivalder követelte, hogy a még meglévő német acélműveknek teljes teljesítőképességgel meg kell indulniuk, hogy a többi országok acélszükségletét elláthassák.

Minden ok megvan arra, hogy a Németország gazdasági felszerelésének ellenségeit üzleti érdekekkel gyanúsíthassuk, hiszen valószínűleg a német nehéiparában vannak érdekeik.

Pauley a már említett beszédében a következőket is mondotta:

»Azon egyének, akik a német ipart csupán haszonvágýból fenn akarják tartani készek arra, hogy a világot még egy háborus veszélynek kitégyék.«

Ugyanezek a személyek addig agyalják ki a terveket és elgondolásokat a német nehézipar fenntartására és megmentésére, míg a Hitler-fasiszták az erőszakos terveiket meg nem valósítják.

A demokratikus államok felelős politikusai és sajtója több ízben fel-lebbentette a leplet azokról a kereskedelmi vállalatokról, amelyek Amerikában és Angliában szoros üzleti összeköttetésben voltak és vannak német koncernekkel és trustökkal. Mindenki előtt ismeretes mily hatalmas amerikai és angol beruházások voltak Németországban. A német iparnak befolyása és üzleti összeköttetése külföldi vállalatokkal igen nagy. Vagy német tulajdonban, vagy német ellenőrzés alatt Svédországban 233, Schweizban 214, Spanyolországban 112, Portugáliában 58, Argentínában 98, Törökországban 35 vállalat van. Ismeretes a nagy kémiai koncernnek az I. G. Farbenindustrie-nak nemzetközi összeköttetései. Németországban 400 és az országon kívül 200 nagy vállalata van.

Nem véletlen, hogy az I. G. Farbenindustrie részvényei december végén a frankfurti és a hamburgi tőzsdén emelkedtek, holott egyes üzemei az amerikaiak által megszállt zónában teljesen bombasérültek, más üzemei pedig leszerelés alatt vannak. Igaz, hogy a részvények értéke később estek, de egy ilyen tőzsdejáték gondolkodásra kell, hogy késztessen bennünket. A német iparbárók abban reménykednek, hogy a személyi és üzleti összeköttetései révén üzemeik — dacára Németország katonai összeomlásának — ismét termelésbe lesznek állítva. Még a potsdami határozat után is reménykednek, hogy az üzemleállítások csak részlegesek lesznek.

Említsre méltó, hogy az I. G. Farbenindustrie letartóztatott igazgatói reménykednek szabadonbocsátásukban, mielőtt az amerikai és angol »barátaik« megérkeznek. Egyes értesülések tényleg arra engednek következtetni, hogy ezek a »barátok« tényleg próbálják befolyásukat abban az irányban igénybe venni.

Ezen tények a demokratikus államokban természetesen nyugtalanságot idéznek elő. Louis Sallants, a Szakszervezetek Világszövetségének főtitkára januárban, Berlinben, a német szakszervezetek vezetőivel folytatott megbeszélésén azon aggodalmának adott kifejezést, hogy az egyes német nagyüzemek igazgatói »hivatalos körök segítségével« ismét hivatalaikban vannak.

Képzeltető, hogy milyen alapos ez az aggodalom, ha Hynd angol megszállásügyi miniszter a parlamentben kijelentette, hogy az angol megszállt területein egyedül 72.000 Hitlerfasisztát emeltek ki az állásaikból. Végül ismeretes, hogy a német trösztök és bankok tulajdonosai, akik

az oroszok által megszállt területeiről menekültek, Hamburgban ütötték fel tanyájukat és különböző eshetőségeken és lehetőségeken gondolkodnak, hogyan lehetne állásaikat és üzemeiket átmenteni. Ezek »nyugati politika követői«-nek mondják magukat.

Példája annak, hogy egyes német iparmágnások az angol zónában nemcsak megtűrt egyének, hanem előbbi foglalkozásukat tovább üztetik, a Hitlerfasiszta Junge esete, aki elnöke volt Thyssen A. G.-nek. Junge ma is igazgatója a vállalatnak, dacára annak, hogy a vállalat munkásai több tiltakozógyűlésen és sztrájkban követelték elmozdítását. Ez azért is megbélyegezendő, mert Junge esetében nem egy úgynevezett »passzív fasisztáról« van szó, hanem közismert Hitlerfasisztáról, aki mint fasiszta ügynök működött külföldön, állandó érintkezésben volt Böhle-val és Rosenberggel és személyesen irányítószerepe volt Ukrajna és a balti Szovjet Köztársaságok kifosztásában.

Kilgore, amerikai szenátor december végén közölte, hogy bizonyos nagyiparosok és bankárok, akik az amerikai hatóságok felügyelete alá tartoznak, megakadályozzák a német hadianyag megsemmisítését. A következőket mondta:

»Nagyon barátságosak a kartellek vezetőivel szemben. Az amerikai megbízottak Németországban összeköttetésben állnak az ipari és pénzügyi körökkel, akik viszont a háború előtt a Hitlerfasisztákkal tartottak fenn szoros kapcsolatokat. És a helyett, hogy a gazdasági újjépítésben vennének részt, inkább a régi üzleti és személyi összeköttetéseket ápolják a régi kartellvezetőkkel.«

Meg kell említeni, hogy az amerikai újságok állandóan felszínen tartják azt, hogy a mértékadó kereskedő köröknek nagy számú képviselőjük van azokban a szervezetekben amelyek Németország gazdasági leszerelésének kérdéseiben hivatottak dönteni.

Kilgore szerint több felelős állásban lévő személy nem jár el teljes szigorral Németország gazdasági leszerelését illetőleg. Ezek közül megnevezte Wysort (Republic Steel Company) Devereux-t, Boyd-t, valamint Drapert a Dillon Read bankházból, amely az első világháború után nagy kölcsönt adott Németországnak.

Megbízható forrásra való hivatkozással a »New-York Post« január elején a következő tényeket hozta nyilvánosságra:

»Bizonyos angol és amerikai tiszték, akik nagy angol és amerikai érdekeltséget képviselnek, nyíltan tárgyalásokba bocsátkoztak a német kartellek képviselőivel, új részvénytársaságokat alapítanak, melyekben német érdekeltségek amerikai cégek által német részvényekkel vannak képviselve, természetesen álnéven.«

Ezek az új társaságok a termelést már meg is kezdték. Az angol és az amerikai tiszttek segítségükre vannak a német vállalkozóknak, hogy üzemeket visszakapják, azon ürüggyel, hogy erre technikai szükség van. A »New-York Post« megjegyzi még, hogy rengeteg rosszakaratú hazug-ságot is terjesztenek a német kartellek felosztásáról.

Egy amerikai szakszervezeti lap így ír:

»Angol-amerikai spekulánsok felvásárolják a nagy német hadiipari koncernek részvényeit, amelyekből még hasznot remélnek, akkor ha az amerikai ellenőrzés megszűnik és ezek a hadiipart újból megkezdik.«

A háború utáni idők fondorkodási lehetőségeire a német iparmágnások előre számítottak. Az amerikai igazságügyminiszter helyettese Berge, idézi egy német nagyiparosnak a kijelentését:

»A németek remélik az ipari termelést ismét felépíteni és a külföldi tőkét akként bevonni, hogy az amerikai és angol nagyiparnak egyes üzemeket átengednek.«

Nem kell különös bölcsesség hozzá, elképzelni, hogy a német iparmágnások nem ülnek ölbetett kézzel. Természetszerűleg nem nyugodtak bele a sorsukba és a háború utáni terveikről sem mondanak le. Csak az alkalmra várnak, az elvesztett állásaik visszaszerzésében. Nemrégén az amerikai hatóságok a második német kémiai trust a Schering A. G. igazgatójának Hans Werchmayers-nak az iratai között egy titkos okmányt tájának szól. Ez az okirat tiszta képet nyújt a német iparmágnások hadmű-jának szól. Ez az okirat tiszta képet nyújt a német iparmágnások hadmű-veletéről.

Ebben az iratban az igazgatókat felszólítják, hogy még Németország megszállásának a megszűnte előtt tárgyalásokat kell folytatniok. Werchmayer így ír:

»Az a véleményem, hogy az I. G. Farbenindustrie az egyéni jellegét elvesztette és az üzemei zárva vannak. Én különböző lehetőségeket látok ...

Három éven belül valószínűleg már nyereségre dolgozunk és csak a tőkénk elértéktelenedése lesz függő kérdés. Összeköttetésbe kell lépünk a külföldi nagytőkével, hogy a részvényeinknek egy harmadát átvegyék és a világpiacot egymás között felosztassuk. Azonkívül a tapasztalatainkat és találmányainkat rendelkezésükre bocsátjuk.

Ha a külföldi tőke ezen ajánlatunkat elfogadja, úgy a Schering cég megpróbál hat évi lejáratral egy nagyobb külföldi kölcsönt felvenni. Ez a következő előnyöket jelentené:

1) Az amerikai kormány támogatása

2) Nagyobb mennyiségű külföldi valuta birtokában vállalataink kibővítése

3) A külföldi tőke bennünket is úgy kezelne, mint azelőtt az I. G. Farbenindustrie-t és az, ami bennünket a legjobban érdekelne.»

Ezen terv lényegét nem kell különösebb módon ismertetni. Bizonyosak lehetünk abban, nemcsak Werchmayer volt az egyedüli, aki ily ferdőtartó módon akarta terveit keresztülvinni. Ugyanezt csinálták a német magnások 1918-ban és az összeomlás után, azzal a különbséggel, hogy tőkéjüket akkor egyszerűbb volt átmenteni.

Ismeretes, milyen katasztrófához vezetett az akkori iparmagnások és külföldi segítőitásaik aljassága.

Németország gazdasági leszerelésének ellenségei tehát összhangban vannak. A nemzetközi reakciónak gazdasági és politikai érdekeit védik.

Bármilyen formában is álcázzák Németország megsegítésének terveit, ez valóban legnagyobb mértékben veszélyezteteti a világ békéjét és biztonságát.

FIGYELŐ

AZ ÚJ ÖTÉVES TERV

Irtó: Csobán Sándor

Az állami tervek bizottságának elnöke N. A. Vozneszenszki március 15-én a legfelsőbb szovjettanács előtt beszámolót tartott az új öt éves tervről.

A Szovjetunió nagy történelmi győzelme után, lélekzétvételnyi időt sem véve, folytatja a harcot a szocializmusért most már nem a közvetlen honvédelmi harcban, hanem a munka frontján. A nagy szocialista állam már a háború előtt is igen sokban különbözött a régi cári Oroszországtól. Míg az főleg agrár állam volt, ahol az ipar, főleg a nagyipar, a nehézipar még csak jóformán gyerekcipőkben járt, a szovjethazát szellemi és politikai vezetője, a Kommunista Párt hatalmas és majdnem minden tekintetben önálló és gazdaságilag független ipari állammá fejlesztette.

Hogy ipari, főleg nehézipari szempontból milyen óriási különbség van a két állam, a cári Oroszország és a Szovjetunió között, az főleg az első és a második világháború haditermelésének számadataiból tűnt ki:

Évi termelés	1914—1918	1941—1945	Emelkedés %-okban
repülőgép	majdnem 0	40.000	nem kifejezhető
tank	majdnem 0	30.000	nem kifejezhető
ágyú	3900	120.000	3.000%
gépfegyver	8900	450.000	5.000%
puska	1.050.000	5.000.000	500%
aknavető	6.200	100.000	1.600%
gránát-bomba, stb.	16.300.000	240.000.000	1.500%

Az 1937-es választásokon 91,1 millió szovjet polgár szavazott, az 1946-os választásokon már 101,5 millió és ezek közül 100,6 millió a kommunisták és pártontkivüliek blokkjára. Ez a szocialista demokrácia mellett nagy manőverezés egyúttal a soknemzetiségű SzSzSzR hatalmas belső erejét és politikai szilárdságát is jelenti. Erről különben az egész világ meggyőződhetett az elmúlt világháború folyamán.

Ha a nagy Honvédő Háború a szovjetkaza hadseregének diadalmenetével lett, úgy az új ötéves terv és az a munkatempó, amelyet a terv a szovjetmunkásság elé szab, a szocialista munka diadalmenete lesz. Az új ötéves terv, amely az 1946—1950 évek termelését írja elő gigászi, még a beszámolóban is a számok százait adja, számokét, amelyek mögött ott van a lelkesedés, a szocialista felépítés egész lendülete, a kommunizmusba való átmenet közvetlen lehetősége. A jelszó elérni a háború előtti termelési színvonalat, majd azt 1950-ig kb. 30%-kal túlhaladni.

Nem hozzuk ezen a helyen a beszámoló szövegét, inkább csak annak lényeges pontjait kívánjuk ismertetni. A beszámoló szerint a terv öt alapfeladatot ró a szovjetnépre:

Az első alapfeladat a háború előttinek másfélszeresére emelni a gyár-ipari termelést, biztosítani az elsődleges termelési ágak újjáépítését, a nehézipar fejlődését és a vasútjait szállítását, amelyek nélkül nincs sem újjáépítés, sem további fejlődés, sem pedig gazdasági függetlenség.

A második alapfeladat a mezőgazdaság további fejlesztése és a fogyasztási cikkek iparának erős kifejlesztése a népjólét emelése céljából. Gondoskodni kell a fogyasztási cikkek árának fokozatos csökkentéséről és így a rubel vásárlóerejének emelésével növelni a dolgozók jövedelmének reális értékét. A terv ezzel kapcsolatban előirányozza az adagolt ellátás megszüntetését, a szovjetkereskedelem fejlesztését.

A harmadik alapfeladat a nagy orosz feltalálók, Mendelejev, Zsukovszki és Ciolkovszki nyomdokain haladva tovább fejleszteni a tudományt, a technikát. Ki kell használni a szocialista rendszer előnyeit, ahol a tudományok és a technika fejlődése nem kerül ellentétbe a tőkés érdekekkel és fokozni kell a munka termelékenységét. Túl kellé szárnyalni a külföldi tudományos eredményeket.

A negyedik alapfeladat biztosítani a szocialista halmozás gyors ütemét. Ezen célból a terv a következő öt évre 250 milliárd rubelt irányoz elő a termelés fejlesztését szolgáló beruházások részére és további 234 milliárd rubelt az újjáépített és az újonnan épített ipari üzemek üzembehelyezésére. Az elpusztított vidékek iparának újjáépítése mellett a terv előirányozza az SzSzSzR összes tagállamának iparosítását is. A terv szerint az SzSzSzR nemzetgazdaságának alapfőkéje nemcsak, hogy visszatérül 1950-ig, de el fogja érni az 1.130 milliárd rubelt, ami az óriási beruházások mellett is még 8%-os emelkedést jelent. A fontos beruházások, építkezések végrehajtása céljából erős, nagy teljesítőképességű építőipart kell teremteni, hogy az építkezések keretét évj 12%-kal lehessen kiterjeszteni. És végül az

Ötödik alapfeladat az ország védelmi képességének felfokozása, a haderő felszerelése a modern hadviselés legújabb vívmányaival. A szovjetnép nagy és erős hadsereget kíván, amely minden lehetőség ellen biztosítani

tudja az ország határait és hatásosan tudja védeni a békét. A történelmi háborúk visszaállítását után az SzSzsZR önvédelmi lehetőségei jelentős mértékben megnövekedtek. A barátj országok övezete Európában és a hadászati pontok, szigetek birtoklása a távolkeleten nagyban növelik az ország biztonságát úgy esetleges újabb japán, mint más támadás ellen. A monópótlóke mindig újabb és újabb támadásokat szül. A békés népeket ezután is az imperialisták és néparulók kvizlingek támadása fenyegetheti. Az ilyen támadások ellen fel kell készülni. Az ilyen támadások legjobb ellenszere az erős Vörös hadsereg, a béke és az igazi demokratizmus egyetlen védőbástyája.

Az új ötéves terv a hitleri támadással megszakított harmadik terv folytatása, ugyanazt az utat mutatja, amelyet a XVIII. kongresszus jelölt meg. Ez az út az osztály nélküli, szocialista társadalom kiépítéséhez és a kommunizmusba való fokozatos átmenethez vezet. Az új ötéves terv Marx-Engels-Lenin és Sztalin zászlója alatt további hatalmas lépés ezen az úton.

Hogy pontosabb fogalmunk lehessen az új ötéves terv hatalmas keretéről, néhány számadatot hozunk, amelyek az egyes termelési ágakra vonatkoznak.

A gyárilap 1950-es termelése 205 milliárd rubel értékre van előírva, amely a háború előtti termeléshez képest 48% emelkedést jelent. Ebből az összegbe beszámították az elpusztított vidékek gyárilapjának termelését is, amely a háború előttihez képest 15% többletet mutat. Érdekes összehasonlítani a gyárilap termelés értékének évi gyarapodását az első ötéves terv előtti időtől kezdve az 1950-es előirányzatig:

Az újjáépítés kora 1921—1926 évi többlet 2 milliárd 49 millió rubel.

Első ötéves terv 1921—1926 évi többlet 5 milliárd 478 millió rubel

második ötéves terv évi többlet 10 milliárd 438 millió rubel

harmadik terv első 3 éve évi többlet 14 milliárd 316 millió rubel

az új ötéves terv évi többlet 15 milliárd 600 millió rubel

A kohászat terve 19.5 millió tonna vasat és 25.4 millió tonna acélt irányoz elő 1950-re és ez 35% emelkedést jelent. A nehéziparban az ipari berendezések további fejlesztését, új kohók és hengerek tömegét tervezi.

A színes fémek és a tüzelőanyagok stb. termelésének emelkedését a háború előtti színvonalhoz képest a következő táblázat mutatja:

Réz	60%	wolfram	340%
aluminium	100%	molibden	110%
magnézium	170%	szén	51%
nikkel	90%	nafta	14%
ólom	160%	ipari fa	59%
cink	150%		

Az új ötéves terv szerint a rossz minőségű szenet elgázosítják, vagy elektromos erővé alakítják át, ami nemcsak annyit jelent, hogy az így átalakított erőforrás könnyebben felhasználható, mint a szén, hanem azt is, hogy megkíméli a vasúthálózatot a felesleges szállítástól. A cementgyártást 80%-kal emelik, az ablaküvegyártást szintén 80%-kal. Új iparágat létesítenek, a gyári úton előállított lakóházakat. Az élelmiszeripar termelését 17%-kal emelik. A gyapotszövetek évi termelését 4 milliárd

680 millió, a gyapjuszövetekét 159 millió, a selyemszövetekét 141 millió méterre emelik, a cipőtermelést évi 240 millió, a harisnyatermelést évi 580 millió párra. A műselyemgyártást 360%-kal emelik, a kohászati berendezéseket 270%-kal, az autógyártást 240%-kal, a mozdonygyártást 140%-kal, a villamosberendezések gyártását 150%-kal, az optikai és erőmérő műszerek gyártását 600%-kal, a foszfortrágyák gyártását 100%-kal, a nitrogéntrágyák gyártását 80%-kal, a káliumtrágyák gyártását 30%-kal, a műgumi gyártását 100%-kal és a papirgyártást 65%-kal. A nehézipart annyira nagy teljesítőképességgel géppel szerelik fel, hogy az Egyesült Államok 1940-es. tehát eddig legnagyobb, ilyen gépparkját 30%-kal múlják felül. Gondoskodik természetesen a megfelelő műszaki és ipari káderek utánpótlásáról is. A terv a szovjetmunka termelékenységét a háború előttihez viszonyítva 36%-kal emeli, amit másfélszeres gépesítéssel kíván elérni, új, nagyobb teljesítőképességű gépekkel, a villanyerő nagyobb mérvű felhasználásával. Mindez természetesen tudományos alapossággal történik és ebből a célból új kísérleti állomásokat, tudományos intézeteket és tervezőirodákat létesít és azokat a legmesszebbmenő módon támogatja.

Az új ötéves terv a mezőgazdaság terén is hatalmas ütemet diktál. Hogy könnyebben megérthessük az 1950-re előirányozott mezőgazdasági termelés arányait, az 1932-es mezőgazdasági termelés összeget 100%-al jelölve, az 1937-es termelést 153%-kal, az 1940-es 177%-kal és az 1950-es 225%-kal kell jelölnünk. Az egyes mezőgazdasági termékek termelésének emelkedése 1940-hez képest a következő: buza 70%, cukorrépa 22%, nyersgyapot 25%, len-kender 39% és napraforgó 11%.

Az állatállományt a következő arányban kívánja a terv szaporítani: Ló 46%, szarvasmarha 39%, birka-kecske 75%, sertés 300%.

Ugyancsak a mezőgazdaság fejlesztése céljából az öt év alatt csak a falusi gazdaságok részére 720.000 traktort szállítanak, legkevesebbet 15 lóerőket, 4,5 milliárd rubel értékben, azonkívül előirányoztak sok kisebb villamos vízművet. A megnövelendő földterületet 615.000 hektárral növelik és minden lehetséges módon megerősítik gazdaságilag a kolhozokat és a szovhozokat és messzeemenő támogatást nyújtanak az újonnan visszacsatolt részek mezőgazdasági kollektívizálásához.

A terv korszakultítele a teherforgalom óriási megnövekedését feltételezi. E célból 7885 új lokomotívt és 472.000 új tehervagont irányoztak elő, valamint 7280 km vasútvonal kiépítését, természetesen az ehhez szükséges 4,5 millió tonna vasúti sín és 185 millió talpfa előállításával együtt. A vasúti forgalom nagymértékű villamosítása is része a gazdasági tervnek. A vasúti forgalom megerősítésére szánt beruházás összege 40 milliárd rubel.

Új tengeri és folyami hajók építésével megnövelik a folyami áruszállítást 38, a tengerei 120%-kal. Előirányozták az autópark és a szállítórepülőgépek számadatainak növelését is.

Nagy súlyt fektet a terv az ország telefonhálózatának kiépítésére, valamint a rádiószolgálat tökéletesítésére az állami közigazgatás szolgálatában.

A terv 17%-kal szállítja le az ipari termékek előállításí árát, 16%-kal a traktorállomások munkájának díját és 18%-kal a vasúti szállításokét. Az így megtakarított összeg 1950-ig 160 milliárd rubelt tesz ki, így tehát

biztosítja az összes iparágak tervszerű fejlődésének gyors ütemét, az ipari alaptőke folytonos gyarapodását és a dolgozók életszínvonalának további folytonos emelkedését a technikai haladással párhuzamosan.

A dolgozók száma a Szovjetunió nemzeti gazdaságában 33.6 millió, a terv, évi 1.25 milliónyi szaporulatot irányoz elő. A terv szerint 5.4 millió szakmunkás, 2.3 millió traktorista és 1.9 millió technikus és mérnök nyer az öt év alatt kiképzést.

Szociális- és kultúrtéren is hatalmasak a számok. Az iskolák számának emelésével a főiskolai hallgatók számát 647.000-ről 1.280.000-re emeli. A gyárakmenhelyek férőhelyeinek emelésével 2.260.000-re emeli az ott ápolt gyermekek számát és biztosítja az árva gyerekek teljesen díjtalan felnevelését. A kórházi ágyak száma elérj az 1 milliót és a hadirokkantak orvosi és szociális ellátása a megoldott kérdések közé kerül.

Eddig csak 28 ezer mozi volt, 1950-ben már majdnem 48 ezer lesz. Kiépítik a klubok és könyvtárak egész országra kiterjedő hálózatát, 3.400.000 új lakóházat építenek és a lakosság életszínvonalát az árak csökkentésével, a lakáviszonyok javításával, a munkabérek emelésével, a természetbeni fizetések emelésével és a találmányok és rohammunkák fokozottabb jutalmazásával kívánják elérni. A terv csak ésszerű beruházásokat eszközöl és azokból egyformán juttat az összes tagállamoknak. Az egyes tagállamoknak részesedéséről bővebben nem foglalkozhatunk.

1946-ot írunk. A gyarmati népek és az elnyomott nemzetek, a szíriai és libanoni arabok, a hinduk, az indonézok és indokínaiak szabadságért döngöttek az elnyomók kapuit. Ugyanakkor a világ egy ötödén a népek a legszebb testvériségben élnek együtt és szép egyetértésben építik a szocializmust. Anglia, egykor a világ bankárja kölcsönt koldul Amerikától és a régi jólétét csak kivételnek egész valószínűtlen emelésével tudná visszavarázsolni. Az Egyesült Államok termelése 1942 óta kétharmadára csökkent és ugyanakkor a világ egyötödén a termelés tervszerűen és folytonosan növekszik. Ez a szocializmus még sohasem látott győzelme, még a háborús győzelemnél is nagyobb. Az új ötéves terv gigászi számadatai szédítőek, a szocializmus kiépítését jelentj és a közvetlen átmenetet a kommunizmusba, a szovjethaza hihetetlen gazdasági és katonai megerősödését. **A szép jövőt, az osztály nélküli társadalmat és az örök békét.**

A mi hazánk Jugoszlávia, miután népei kiharcolták az egyedül állító elemet, a szabadságot, harcukban váll-váll mellett küzdvén a szovjetnéppel, a Szovjetunióban természetes baráttra találtak. A szovjetnép épenugy, mint a jugoszláv nép a harc téren mutatta meg a múltban, hogy reakcióellenes és mutatja ma is a különböző zsoldosztalok mellett, hogy barátja a kis népeknek és nem türi az elnyomtatást. Ez a Szovjetunióval való igaz barátságunk alapja. A szovjethaza a szabadság legnagyobb védőbástyája, tehát, ha mi szeretjük a szabadságot, csak rá támaszkodhatunk. Az új ötéves terv nagymértékben megerősíti a szovjetállamot, a mi barátunkat és legfőbb támaszunkat és ebben rejlik óriási jelentősége ránk nézve. Az új ötéves terv, amely gazdaságilag függetleníti a szovjethazát, gazdaságilag is kihat ránk. A szovjetnép nagyobb lehetőségek birtokában fokozottabb mértékben segíthet minket is abban a törekvésünkben, hogy mi is kiépítsük hazánkat.

FÖLDMUNKÁK A VAJDASÁGBAN

A köztársasági Jugoszlávia szabadságszerető népeinek a külső és belső ellenség elleni harca, amelyben eddig a fegyvereké volt a főszerep, most gazdasági téren folyik tovább. A földműves és munkás letette a gyilkos fegyvert és kezébe az eke szarvát és a szerszámot vette, hogy romjaiból felépítse azt az országot, amely most már igazi hazájává vált. Sokszor elmondottuk már ezt a szót: újjáépítés, de elmondjuk még százszor, ezerszer is, amíg teljesen fel nem épül az ország. Tömeggyűlések, napilapok, folyóiratok és öklömnyi betűkkel megrajzolt plakátok hirdetik hangos szóval mindenütt az újjászületett ország népeinek lendületes dolgozniakaratát. Munkaverseny folyik mindenütt a gyárakban és a mezőkön is.

Vajdaság az ország leggazdagabb vidéke. A háborútól aránylag a legkevésbé szenvedett. Bányája alig van, ipari üzeme elegendő számban, de annál több gazdagon termő zsíros föld terül el itt Szerémség véréztatta lankáitól egészen Észak-Bácska és Észak-Bánát utolsó csücskéig. Vajdaság természeti gazdagságánál fogva óriási szerepet tölt be az ország gazdasági életében. Az itt élő és dolgozó népek öntudatától és erőfeszésétől függ az, hogy biztosítani tudjuk-e ebben a gazdasági évben népeink számára a mindennapi kenyeret és ipari termelésükben nélkülözhetetlenül fontos és mezőgazdasági téren is előállítható nyersanyagokat.

ŐSZI FÖLDMUNKÁK

Vajdaságban 1945. őszén közel 3 millió katasztrális hold megmunká-

lásra váró földterület volt. Az elmúlt ősszel ebből a területből felszántották és bevetettek 1 millió 200 ezer holdat. A mezőgazdasági munkák az elmúlt ősszel óriási nehézségekbe ütköztek. Vajdaságban 700:285 hold elhagyott német és egyéb fasiszta birtok volt, amelynek megmunkálása a népbizottságokat, a tömegszervezeteket és a földműveseket óriási nehézségek elé állította. A közel 1 millió 200 ezer kat. hold megmunkálására mindössze 50.285 fogat és 1.400 traktor állt rendelkezésre. Az 1945-ös őszi mezőgazdasági kampány az állami és a magántulajdonban lévő traktorok összegyűjtésével kezdődött meg. Így alakultak meg a helyi, majd később a kerületi mezőgazdasági gépállomások és ezeknek egységes irányítása céljából a tartományi mezőgazdasági gépállomás. A traktorszolgálat hálózatának kiépítésével nem csak óriási földterületek megmunkálását biztosítottuk, hanem ezzel egy rendkívül fontos mezőgazdasági intézmény alapfeltételeit teremtettük meg. Leraktuk az alapjaát mezőgazdaságunk gépesítésének.

A rendelkezésünkre álló traktorok jelentős része megrongált, öreg gépekből állt, úgyhogy a munkák során 700 traktort teljesen ki kellett kapcsolnunk a szántásból. De munkán kívül állt még nagyszámu használható traktor is, mert nem volt elegendő számu képzett traktoristánk. Az 1.400 gép vezetésére legalább 2.800 új traktorista kellett volna, ennyi azonban nem volt. Traktorvezető tanfolyamokat kellett nyitni Vajdaság majdnem minden egyes helységében. A tanfolyamok során sok új traktoristához jutottunk. Vezetéssel azokat biztattuk meg, akik

legalább egy hónapig rendszeresen látogatták az előadásokat. Ezeknek a tanfolyamoknak legnagyobb hibájuk az volt, hogy kizárólag elméleti oktatásra szorítkoztak, az elméletet nem kapcsolták össze a gyakorlattal. A fiatal traktoristák a gépeket eltudták ugyan úgy-ahogy vezetni, de arra már nem voltak képesek, hogy a szántás közben beállott géprongálások, motorhibák kijavítását önállóan elvégezzék. A fiatal traktoristák azonban feladataikat többé-kevésbé sikeresen teljesítették és ezzel mértékben elősegítették az őszi terv megvalósítását.

Traktorállomásainknak azonban nem csak a képzett traktoristák nagy hiánya jelentett nehézséget. Nem volt elegendő mennyiségű nyersanyag, szerszám és a traktorok megjavításához szükséges gépalkatrész. A rendszertelen nyilvántartás miatt a nyersanyag és a gépalkatrészek szétosztását, felhasználását nem tudták ellenőrizni. Mindezen nehézségek ellenére is az előirányzott földterületnek 92,8 százalékát sikerült felszántani és bevetni az őszi mezőgazdasági kampány során. Az előirányzott 1.272.530 holdból felszántottak és bevetettek Vajdaság öt körületében összesen 1.178.485 holdat. Ezúttal 1.080.214, rozssal 9.703, árpával 61.850, zabbal 1.695, őszi lennel 1.724, őszi olajrépával 7.691, lucernával 14.574, vöröshereével 7.424, őszi lóharsóval és közönséges borsóval 4.100 kat. holdat vetettek be. A noviszádi körület 90, a szombóri körület 85, a szubotica-i körület 95, a paneszevői körület 100, a petrovgrádi körület 96, a szremszkamitrovica-i körület pedig 83,5 százalékban teljesítette az előirányzott tervet.

Az őszi vetési kampány eredményessége, földműveseink és traktoraink lendületes munkája után a tavaszi szántási és vetési munkák elé nagy bizakodással tekintett Vajdaság dolgozó népe, bár tisztában volt az-
zal, hogy a feladatok 1946. tavaszán csak sokasodnak, részben a telepítés-
sel, részben pedig a földreformmal.

TAVASZI FÖLDMUNKÁK

A tavaszi földmunkák előfeltételei Vajdaságban sokkal nagyobb mértékben vannak biztosítva, mint az elmúlt ősszel. A 2.873.748 holdból tavaszi megművelésre összesen 1.796.295 kat. hold maradt, ebből szántó 1.695.269 hold. Az idén 65.000 fogat és 20.000 traktor munkálja a földeket, tehát 15.000-el több fogat és 800-al több traktor. Népbizottságaink, földműveseink és traktorállomásaink az őszi mezőgazdasági munkákból sok hasznos tanulságot vontak le és ezeket most a munka színvonalának emelésére, mulasztások kiküszöbölésére használják fel. Lényeges és említésre méltó könnyebbséget jelent az a körülmény is, hogy a rendelkezésünkre álló fogatokat most már gazdaságosabban tudjuk kihasználni, egyrészt a magánfogatok kötelező mozgósításával, másrészt ezen a tavaszon nem történik meg az, hogy a fogatokat a szántáson és boronáláson kívül más célokra használjuk fel. Tavaly ősszel ugyanis 52.000 idegen munkás összeresztet 4.000 vagón kutoricát tett ki, amelyek elszállításánál rengeteg vagont és fogatot kellett felhasználni.

A tavaszi mezőgazdasági munkáknak azonban nehézségei is vannak, amelyek többé-kevésbé kihatással lesznek

a terv keresztülvitelére. Ezek egyike az agrárreform.

Az agrárreform végrehajtásának első szakaszát, a földek kiosztását népi-zottságaink nem fejezhették be az előre megállapított határidő miatt, mert ez a munka, amint később a gyakorlat megmutatta, óriási körültekintést és törvényismeretet, törvénytiszteletet kívánt. A kisajátító tárgyalásokat levezető agrárbizottságoknak a legtöbbször két szélsőség ellen kellett küzdeniök; védemezniök kellett a népi törvény, az agrárreform törvény tisztaságát, egyrészt a felszabadult népi erők, a szegényparaszatok szabadjára engedett földhűségének tulkapásai, másrészt a gazdag parasztlak és nem-földműves elemek törvénytkijátszó kísérleteivel szemben. Tagadhatatlan, hogy maguk az agrárbizottságok is sok helyütt hibákat követtek el a földtulajdonosok megítélésénél és a földmaximum megállapításánál, úgyhogy az agrárhírszolgálatokkal ezzel csak felesleges munkát okoztak. Ezek a zavaró körülmények mindenesetre akadályozták azt, hogy az agrárreform második szakaszának, a tényleges földosztásnak végrehajtását idejében megkezdhesen kezdni és a tavaszi földmunkák előtt befejezhesen fejezni. Emiatt a földek kiosztására Vajdaságban csak a tavaszi szántási munkákkal egyidőben kezdődhetett meg, tehát március első felében. A földosztás így is csak Szerémségben és a szomszori határban indult meg március első felében, Vajdaság többi részében erre valamivel később került sor. Ilyen körülmények között nem maradt más hátra mint az, hogy a kisajátított földeket ideiglenesen feles megmunkálásra kellett kiadni sok he-

lyütt. Ez az átmeneti megoldás mindenképpen hasznos és célszerű, mert a földek megmunkálása pillanatnyilag még a kiosztásnál is fontosabb.

Nem mindennapi problémát jelent a külső telepítés sem. A külső telepítési földalap 500.000 katasztrális holdján azokat a családokat helyezik el, amelyek egészen más termelési viszonyok közül kerültek ide nekik szokatlan környezetbe. Az itteni munkamódszer a telepeseknek ugyszólván teljesen ismeretlen és ezenkívül nem rendelkeznek a földek megmunkálásához szükséges mezőgazdasági felszereléssel sem. A külső telepítési agráralap földjeinek felosztását és bevetését csak a traktorállomások és az őslakosság támogatásával lehet biztosítani. A telepeseket tanáccsal utmutatással ellátni minden vajdaságinak emberi kötelessége annál is inkább, mivel erre a segítségre a telepeseknek csak kezdő lépéseknél van szükségük.

A másik, móreteiben azonban nem olyan nagy jelentőségű probléma, a belső telepítés, amely szintén szoros összefüggésben van a tavaszi földmunkákkal.

Az agráralap nagysága nem mindennapi arányos Vajdaságban az agrárérdekeltek számával. Szerémségben és Dél-Bánáthban pl. nincs annyi föld, hogy abból az agrárérdekelteket csak megközelítőleg is ki lehessen elégíteni. Viszont Észak-Bácskában és Észak-Bánáthban sokkal nagyobb a kiosztható földek száma, mint amennyit a törvény értelmében az agrárérdekelteknek juttatni lehet. Ezeken a helyeken nagyon sok a kisajátított és nemföldműves nagybirtok. Ez az egyik magyarázata annak, hogy a belső telepítés

súlypontja miért éppen ezekre a területekre esik.

A másik leglényegesebb magyarázata a belső telepítésnek az, hogy Vajdaság északi és leggazdagabb vidékein eddig kifejlődött szélszórt tanyavandrósszer akadályozza a népkormány egyik legfontosabb programjának keresztülvitelét: az eredményes, szervezett gazdasági és kulturális munkát. Szükséges tehát a belső telepítés azért is, hogy ezeket a gazdag és eddig elhanyagolt területeket új falvak építésével bekapcsoljuk a fejlődő ország gazdasági életének vérkeringésébe.

A belső telepítési földalap nagysága 80.000 hold, amelynek megmunkálását úgy biztosították, hogy feles megmunkálásra adták ki addig, amíg a belső telepítésben résztvevő 8.000 családot el nem helyezik, amíg az új falvak fel nem épülnek.

A tavaszi mezőgazdasági munkák egész Vajdaság területén március első felében kezdődtek meg. Traktorállományaink ugyan már készen álltak február második felében is, de a szántást a földek nedvessége miatt akkor még nem kezdték meg. A szántás előkészítése sokoldalú munkát kívánt. Gondoskodni kellett arról, hogy a traktorok tervszerű munkájának alapfeltételeit minden tekintetben biztosítsák. A traktorok munkáját a szántási szerződések megkötése előzte meg, amely kisebb hibáktól eltekintve mindenütt szép eredménnyel járt. A traktorállományok egész Vajdaság területén bekapcsolódtak a május elejei munkaverenybe. Az általános mezőgazdasági munkaverseny feltételei kimondták, hogy a földműveseknek, a traktorosoknak, a fogatoknak, a járásoknak és a ke-

rületeknek egymással kell versenyezniük. A verseny célját három lényeges pontban foglalták össze: 1. az ipari növények termesztése az előirányzott földterületeken, 2. a földek mielőbbi felszántása, 3. a traktorok és fogatok tervszerű és gazdaságos felhasználása. Megállapították ezzel kapcsolatban a mezőgazdasági- és vetési bizottságok, valamint a tömegszervezetek feladatait is.

A szántási és vetési munkák tervszerű elvégzésének céljából a kampányt havonként két munkaszakaszra osztották fel: az első munkaszakasz március 1—15-ig, a második munkaszakasz pedig március 15—21 tartott. Az áprilisi hónapot szintén így osztják fel.

A két első munkaszakaszban Vajdaságban felszántottak összesen 476.428 katasztrális holdat. Részletes eredmények kerületenként a következők: szuboticei kerületben a megmunkálásra váró földterületnek 57,3 százalékát, noviszádi kerületben 50 százalékát, szombori kerületben 39,1 százalékát, petrovgrádi kerületben 26,9 százalékát, pancsevoi kerületben 27 százalékát.

A fogatok mindenütt jelentős mértékben kivették részüket a szántási munkákból, sőt az elért eredmény nagy részben nekik köszönhető. Fogatokkal a noviszádi kerületben a földek öthatodát, a szuboticei kerületben ennél többet, a pancsevoi kerületben több mint kétharmadát, a petrovgrádi kerületben negyötödét szántották fel.

A bevetett terület nagysága a két munkaszakaszban összesen 161.300 hold, tehát a felszántott területnek több mint egyharmada.

Földműveseinknek ebben a gazdasági évben különösen nagy figyelmet kell

szentelniök az ipari növények termesztésének, hogy országunk lakossága megfelelő mennyiségű ipari nyersanyaghoz, cukorhoz és zsírpótló olajhoz jusson. A tervek szerint Vajdaságban az 1946. gazdasági évben kenderrel 70.000, cukorrépával 63.500, napraforgóval pedig 163.000 holdat kell beültetni. Kenderrel jóval kisebb földterületen termelhetünk részben a mély szántás, részben pedig a szükséges vetőmag hiánya miatt. A cukorrépa és a napraforgó termesztésének nincs semmi akadálya. Vajdaság öt területében március 31-ig cukorrépával 31.079-et, napraforgóval 9.737-et és kenderrel 278 holdat vetettek be. A cukorrépatermelés iránt a legnagyobb érdeklődés Bácskában nyilvánul meg, ahol március 31-ig az osztályozott földterületeknek 104 százaléka kötötték meg a szerződéseiket. Általában megállapítható hogy ennek a fontos ipari növénynek termesztésére leginkább társadalmi körülmények voltak, ami azt jelenti, hogy ez a társadalmi réteg megérti és támogatni kívánja a népi kormány gazdasági célkitűzéseit.

Egy másik nagyon fontos része a tavaszi mezőgazdasági kampánynak a konyhakerti vetemények termesztése. Konyhakerti veteményt az idén Vajdaságban 74.173 holdon kell termeszteni: burgonyát 41.670, káposztát 2869, vöröshagymát 4889, babot 6222, borsót 1887 és paradicsomot 3170 holdon. Dolgozó népünknek a konyhakerti vetemények tápértékében gazdag élelmiszert biztosítanak, fokozzák a kétékezi és szellemi munkások teljesítő képességét és ezzel növelik a termelés általános színvonalát.

A tavaszi mezőgazdasági kampány

egész Vajdaság területén lendületesen halad. Batran elmondhatjuk: dolgozó népünk fáradszaktalanul munkálkodik azon, hogy egyetlen földdarab se maradjon felszántatlan és bevetetlen. Tito marsal azt mondta, hogy ez az év az ország gazdasági győzelmének esztendeje kell, hogy legyen. Dolgozó parasztságunk az eddigi munkák során megmutatta, hogy milyen ártérzi és komolyan értékeli népeink vezérének szavait és minden erejével azon lesz, hogy a munkások, parasztek és felszólaltak érdekeinek szabad hazáján gazdasági téren is nagyra, legyőzhetetlenül és boldoggá tegye.

BESZÁMOLÓ

Az A. F. Zs. központi bizottsága 1946 február 24—25-én tartotta meg közlésített ülését. A beszámolóik szép és eredményes munkát mutatnak be. A testvériség és egység megvalósítását tűzte ki Tito marsal az A. F. Zs. első kongresszusa elé feladatnak hogy megerősítsük hazánkat és előmozdítsuk népeink boldogulását. Megállapítható, hogy szervezetünk ezen a téren sikeresen működött annak ellenére, hogy a reakció az aszszonyokon keresztül is megkísérelte romboló munkáját folytatni, de eredményt nem érhetett el.

A felszabadulás után asszonyaink a gazdasági és társadalmi élet minden terén kivették részüket a munkából ugyanúgy mint a legnehezebb napokban, a fegyveres harc idején. Asszonyaink helyesen ismerték föl a mai helyzet követelésait és segítségük mindenütt érezhető volt. A politikai életben ugyanúgy, mint néphatalomunk munkájában. De még szociális téren, a rájuk bízott

súlyos feladatokat majdnem minden esetben maradéktalanul oldották meg. Politikai aktivitásuk is érezhető, mert ma már asszonyaink nélkül politikai összejövetelek elképzelhetetlenek és helyes megfigyeléssel támogatniák a Népfrontot és ezen keresztül hazánk ujjaépítését.

Ilyen módon segítettek és segítenek a rokkantakon, hadiárvaikon; az anya- és csecsemővédelem terén például munkával járnak elől. Asszonyaink kitarthat védő karjaikat a hadiárva felé és így gondoskodva róluk, helyettesítik a pótolhatatlan anyai szeretetet. Ez a segítség különböző formákban mutatkozik meg: főzés, mosás, a védnőkségek stb. Ennek a segítségnek köszönhető, hogy akik oly korán olyan sok szörnyűségen mentek keresztül — a gyerekek — tiszta ágyakban, anyai szeretettel körülvéve pihenhetnek. A kiszélesített ülés elhatározta, hogy ezen a téren a megkezdett és sikeres munkát továbbfolytatnunk és tökéletesítenünk kell. Fel kell használnunk minden rendelkezésünkre álló eszközt, amely a munkát és a gyerekek életét megkönnyítheti. A neveléssel feladatot veszünk magunkra, itt erőinket, mert legnagyobb kincsünkről, jövőnkről, mindannyiunk jövőjéről van szó, minél jobban és hasznosabban kell alkalmaznunk. Jól meg kell fontolnunk k're bizzuk a gyermekek nevelését. Ezen a téren az A. F. Zs. bizottságának a néphatóságokkal a legszorosabb együttműködésben kell állniuk.

Folytatnunk kell az anya- és csecsemővédelem terén elkezdett munkát és minden faluban meg kell, hogy nyissuk a szülőotthonokat, anyatanácsadókat és gyerekotthonokat, mert az a célunk, hogy egy anya se szülőn gondos felügyelet nélkül, egy fiatal anya se maradjon tanács nél-

kül a terheesség idején és segítség nélkül gyermeke nevelésében.

Az általános munkaverseny idején a nők is egyre nagyobb számmal kapcsolódnak be a termelésbe. Ma asszonyaink hazánk összes dolgozójának 40%-át teszik ki, míg a háború előtt ez a szám csak 25% volt. Ott látjuk ma asszonytösvéreinket a rohammunkások között, gyárakban, a traktorokon stb. Az A. F. Zs.-nek feladata, hogy segítse a nőket, kiknek belépése a társadalmi életbe még mindig egyéni nehézségekkel jár. Meg kell mindent tennünk, hogy az asszony megtanuljon jogaival élni és okosan felhasználva azokat behatárolni, hogy egyenjogúsága nem pusztán szó. Meg kell tanítanunk őket arra, hogy néphatóságaiknak erős támaszai legyenek. Az A. F. Zs. feladata, hogy az irodákban, műhelyekben, a mezőn minden nő örezzon, hogy ez az ország a nép hazája, ezt szerezze és nem kímélve erejét és tudását mindenütt és mindenkor készen legyen azt, — ha kell, vérével megvédeni.

A politikai téren elért eredmények mellett még óriási munka áll előttünk. Meg kell tanítanunk minden A. F. Zs. helyi bizottságot arra, hogy határozatképes legyen és alkalmazkodni tudjon saját körülményeihez. Csak így tudja a legtöbbet nyújtani és segíteni, ahol arra szükség mutatkozik. Fenn kell tartaniuk a járási és kerületi bizottságoknál a szoros együttműködést, de nem szabad, hogy ez kezdeményezésük kárára legyen. Tudjuk, hogy asszonyaink mily nagy mértékben vehetnek részt a mezőgazdasági munkákban, az ipari növények termelésében stb. Ugyanúgy ki kell, hogy vegyék részüket a szövetkezetek munkájában is. Ezenfelül éberem kell figyelniük a reakció áskálódásait és meg nem alkuvó

harcot folytatni hazánk ellenségeivel szemben.

A kiszélesített ülés megállapította, hogy a falun az A. F. Zs. munkája még mindig nem érte el a megfelelő mértéket és mindent meg kell tennünk, hogy a falvakon felmerülő akadályokat legyőzzük. Szép nevelő kulturmunkán keresztül oda kell hatnunk, hogy minden asszony kivétel nélkül megértse az A. F. Zs. nemes céljait. Mindent meg kell tennünk, az írástudatlanság legyőzésére, mert ez az első lépcsőfok a tudás felé. Az olvasó csoportok munkájának, az egészségügyi és egyéb előadásoknak népnevelő hatásuk kell hogy legyen. Segítenünk kell az asszonyokat érdeklő sajtót, cikkeket kell írniuk és bátran föltenni a kérdéseket. Ha ezt meg tesszük, bizonyosak lehetünk abban, hogy feladatainkat meg is oldjuk. Munkaversenyekből a nők is ki kell, hogy vegyék méltó részüket. Ezért mozgósítanunk kell minden új erőt, hogy célunkat mindannyiunk békéjének biztonságát és boldogabb életét minél hamarabb elérjük.

★

Hogy milyen a helyzet hazánk különböző részeiben azt a kiküldöttek fölszólalásaikban megmutatták.

Bosznia-Hercegovina asszonyainak 90%-a özvegy. Az eke elé magukat belfogva szántanak, vasutat, villanytelepet építenek, bányákban dolgoznak és gyermek-otthonokat szerveznek. Az asszonyok 458.000 dinár segélyt gyűjtöttek szociális célokra. A romokban heverő Focsa asszonyai városuk újjáépítésére 310 köbméter tégel termeltek ki.

Horvátországban a parasztasasszonyok maximális áron adják termékeiket. Az írástudatlanság megszüntetése érdekében nagyon sokat dolgoznak.

Metichija lakosságának, a régi nagy-szerb hegemonista politika eredményeként, 96%-a írástudatlan. Az alkotmányváltásban az asszonyokat legjobban érdekelte a házasság és az egyház kérdése. Május elsejében céljukul tűzték ki, hogy minél több nő vesse le a feredzsót. (Fátyol, melyet a muzulmán nők arcuk eltakarására használnak.) Ezenkívül még ötven gyermeket is felépítését tűzték ki maguk elé célul.

Annak ellenére, hogy **Szlovénia** egyik legélelelmiszeresebb országrésze, a szlovéniai asszonyok ötézer hadiárért vettek magukhoz és gondoskodnak azok ellátásáról.

Crna Gora asszonyai elhatározták, hogy férfi munkaező hűjával maguk építenek fel 35.000 lerombolt házat.

Julijiszka Krajina kiküldötte a fasiszta terrortól beszélt, követelte Julijiszka Krajinának Jugoszláviához való csatolását és annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy az A. F. Zs. szervezeteinek sikere egyben Julijiszka Krajina asszonyainak is sikere.

A vajdasági asszonyok az egészségügy terén érték el nagy sikereket. Ki kell emelnünk, hogy az első falusi szülőotthont tartományunk asszonyai építették és a legtöbb védnőkségeket alakították.

Szophia Szofika

•A társadalmi fejlődés története elsősorban a termelés fejlődésének története és ezzel egyidejűleg az anyagi javak termelőinek, a dolgozó népének történelme. •
(I. sz. sz.)

AZ AMERIKAI SZTRÁJKMOZGALOMRÓL

Újsághírek szerint az amerikai sztrájkmozgalmak mind nagyobb méretet öltenek. Egyidejűleg a gyárosok szövetsége éles harcot folytat a munkásszervezetekkel szemben.

Bizonyos befolyásos gyárosok elköszögnek a munkások követeléseinek, sőt a szakszervezetek ellen is támadásra készülnek. Ismeretes, hogy az amerikai munkások bére a háború alatt rohamosan csökkent. Valamelyest pótolták őket azáltal, hogy a túlórákat 50%-kal díjazták. A hadirendelések beszüntetése és a munkahétnak 48 órától 40 órára való átállítása természetesen erősen lerontotta a munkások anyagi helyzetét. 1945 őszén Truman elnök rádióbeszédében beismerte, hogy az amerikai munkáscsaládok keresete 25%-kal csökkent a háború előtti évekkel szemben. Murray, az ipari szakszervezetek elnöke egy rádióbeszédében 1945 július elején bejelentette, hogy 1943-ban 2.000 nagy ipari vállalat 8.845 millió dollár hasznot ért el, vagyis az 1936/39 évek átlagos nyereségének a négyszeresét. Ugyanakkor a munkabérek a háború alatt 15%-al, az életfenntartási költségek pedig 45%-al emelkedtek. A béketermelésre való áttérés azonkívül tömeges munkáselbocsátásokhoz vezetett.

Már a háború alatt is kifogásolták a munkások, hogy panaszukat nem veszik figyelembe, a kollektív szerződések megkötését húzzák-halasztják, hogy bizonyos iparvállalatok nem alkalmaztak szakszervezeti tagokat. A panaszok eredménytelensége miatt a munkásság a háború befejezése után a sztrájk fegyverével akart követeléseinek érvényét szerezni. A nagyiparosok azonban nem mu-

tattak hajlandóságot a munkásság követeléseinek kielégítésére, ellenkezőleg az volt a szándékuk, hogy a béketermelésre való áttérés minden terhét a munkásosztályra hárítsák, hogy békében is biztosítsák a maguk részére a háború alatt elért hatalmas nyereségeket, ezért aztán a szervezett munkásmozgalom ellen támadásba mentek át. A reakciós nagyiparosok, akik a szervezett munkásságban céljaik megvalósításának legfőbb akadályát látták, kíméletlen harcot kezdtek a szakszervezetek ellen, és egyidejűleg meghatványozott erővel indultak támadásba a Roosevelt által hozott munkatörvények ellen és a munkások által hosszú évek harcaiban kivívott jogok eltörlését követelték. A nagyiparosok akiket a kongresszus reakciói is támogatnak, különösen az úgynevezett Wagner-féle törvény eltörlését célozták, mely törvényt 1935-ben hozták. Ez a törvény a munkásoknak jogot ad arra, hogy szakszervezetekben tömörülhessenek, kollektív szerződéseket köthessenek és elismeri a sztrájkjogot is.

A nagyvállalatok azonban amellett hogy megpróbálták a munkatörvény megváltoztatását, saját eszközeikkel különböző rendszabályok alkalmazásával támadásba indultak a szakszervezetek ellen. Az újságok megírták, hogy a három legnagyobb autóipar vezetői 1945 szeptember végén egy titkos tanácskozássra ültek össze, ahol elhatározták, hogy elutasítják a szakszervezetek béremelési követelését. Azon a nézeten voltak, hogy a munkaadók egységfrontia könnyen szembe tud szállni a szakszervezetekkel. Miután a nagyiparosok hatalmas tartalékokkal rendelkeztek, melyeket a háború alatt gyűjtöttek, elhatározták, hogy hosszú sztrájkokat provokálnak abban a reményben, hogy a munkások — akik nem rendelkez-

nek a megélhetés eszközeivel — végül is arra lesznek kényszerítve, hogy elfogadják a nekik diktált feltételeket. Egy ilyen eredménytelen sztrájk egyidejűleg aláásná a szakszervezetek tekintélyét, ez viszont megkönnyítené a munkásszervezet szétzüllését. A »Journal of Commerce« az iparérdekeltségek újságja októberben felhívta a munkaadókat, hogy semmi körülmények között ne engedjenek a munkások követeléseinek, mert minden eredményes sztrájk csak erősítené a szakszervezetek helyzetét és befolyását. A nagyiparosok, akik a munkások jogos követeléseit figyelmen kívül hagyták, egyidejűleg nagyszabású rádió és újságpropagandát kezdtek a munkásszervezetek ellen. A Hearst és Scripps-Howard reakciós újságjai többek között a szakszervezetek vezetői ellen indultak támadásba, »akiket mint veszélyes belső ellenségeket« tituláltak. Hearst egyik bérence, Westbrook Pegler újságíró ezt írta:

»Az amerikai népnek és munkásoknak nincsen veszélyesebb belső ellensége, mint az a párszáz szakszervezeti vezető, akik csak nyugtalanságot provokálnak«.

Ilyen rágalmakkal igyekeztek a reakciók maguk részére megnyerni a nyilvánosságot. Kingdon rádiómagyarázó kiilemette — miközben a reakció által terjesztett hazugságokat lep-

va nagyiparosok nyíltan beismerik, hogy a szakszervezeteket le akarják tiporni és azokat a legbrutálisabb módon támadják«.

Japán legyőzése után befejeződött a távolkeleti háború és USA iparát át kellett állítani béketermelésre. Ennek folytán a helyzet még jobban kiéleződött

A háború utáni első hetek rögtön beigazolták, milyen alaptalanok voltak a nagyiparosoknak azok a reményei, hogy a szakszervezeteket, gyorsan le fogják gyűrti. Alattomos terveikre a munkások a sztrájkok kiterjesztésével válaszoltak. Október elején már 450.000 munkás sztrájkolt az Egyesült Államokban. A sztrájkok hatalmas kiterjedése miatt a kormány is kénytelen volt a dolgokra felfigyelni, holott kezdetben távoltartotta magát azzal, hogy a sztrájkok rendezését átengedte a nagyipar és a munkások képviselőinek. Truman elnök kezdeményezésére 1945 november elején Washingtonban összehívták a munkások és munkaadók képviselőinek tanácskozását, amelynek az lett volna a célja, hogy az egymással szembenálló érdekeket összeegyeztesse. A kormánykörök a tanácskozás elé nagy reményekkel tekintettek. Davis, aki annak idején a gazdasági stabilizációs hivatal vezetője volt, újságíróknak kiilemette, hogy a küszöbönálló megegyezés »bevezetője lesz a háború utáni iparibéke biztosításának«.

Ezek a remények azonban meghiusultak. Kiderült, hogy a munkaadók a tanácskozást csak eszköznek tekintik bizonyos olyan célok elérésére, melyek teljes ellentétben vannak a sztrájkoló munkások követeléseivel. A nagytőke egyik lapja a »Wallstreet Journal« egész nyíltan megírta:

»a munkaadók arra törekednek ezen a konferencián, hogy a szakszervezetek működése megszoríttassék és hogy a sztrájkok tiltva legyenek.«

A tanácskozás 25 napi tárgyalás után befejeződött anélkül, hogy érdemleges határozatot hozott volna. Ezután a sztrájkmozgalmat áttérték más iparágakra is. Miután a három legnagyobb autógyártó elutasította a

szakszervezetek 30%-os béremelési követelését, november végén megkezdődött az autóiparban dolgozó munkások sztrájkja. Az acéltröszt üzemai, amelyek ugyancsak visszautasították a szakszervezetek követeléseit, szintén munkabeszüntetés előtt álltak. A helyzet még jobban kiéleződött.

December 3-ikán Truman elnök ízenetet küldött a kongresszushoz, hogy a kormány a munkások és iparvállalatok képviselőinek eredménytelen tárgyalásai miatt kénytelen közbejőni. Truman azt javasolta, állítsanak fel egy bizottságot, mely vizsgálja ki, »mely tények idézték elő az összeütközést.« A bizottságnak loka legyen betekinteni okmányokba. Truman elnök továbbá indítványozta, hogy amíg a bizottság az összeütközés okait vizsgálja — ezt harminc napra tervezték — a munkások tekinthessenek el a sztrákoktól. Felkérte a kongresszust, hogy mennél előbb, lehetőség szerint még a karácsonyi szünet előtt határozzanak ebben a kérdésben és nyilvánosságra hozza, hogy két bizottságot nevezett ki, amelyek vizsgálatot fognak tartani a General-Motors és az acéltröszt üzeménél.

A munkaadók szívesen fogadták azt, hogy a vizsgálat tartama alatt a sztrákok tilosak, mégis mereven elutasították a bizottság megalakításának gondolatát. Mint egy chicagói újság a »Sun« jelentette, a nagyiparosok abba semmi kép sem akartak beleegyezni, hogy a bizottság átvizsgálja könyveiket.

A munkaadók elhatározták, hogy szobotálják a kormány terveit és igyekeztek egyidejűleg arra rábírni a kongresszust, hogy ejtse el a Truman által ajánlott törvényjavaslatot. A kongresszust a karácsonyi ünnepekre elnapolták anélkül, hogy vala-

mit határozott volna. A General Motors, az Acéltröszt és egyéb cégek pedig nem engedték meg, hogy a kormány által k'nevezett bizottság átvizsgálja könyveiket.

A nagyiparosok elutasító magatartásának következményeként a szakszervezetek sem tartották magukra nézve kötelezőnek, hogy a vizsgálat tartama alatt a munkások nem sztrájkolnak.

Január 21-én megkezdődött az acéltröszt 800.000 munkásának sztrájkjai. Ezzel a sztrákoló munkások száma 1,750.000-re emelkedett. Sok államban a sztrákolók messzemenő támogatást kaptak. Pénzt és élelmiszert gyűjtöttek részükre. A veteránok, a munkások feleségei és gyermekei, valamint a nem szervezett munkások csatlakoztak a sztrákolókhoz. Még a farmerek szövetsége is rokonszenvezett a sztrákolókkal és azoknak élelmiszert szállítottak.

Január 20-án Truman elnök újból ízenetet küldött a kongresszusnak, hogy a kormány által beterjesztett törvényjavaslatot a bérvita békés elintézése ügyében minél előbb tárgyalják le. Január 22-én a kongresszus végre is megkezdte a munkástörvény tárgyalását. Pár nap múlva Case republikánus képviselő — a kormány által előterjesztett javaslat megkerülésével egy új törvényjavaslatot terjesztett elő. Ez a törvényjavaslat nyíltan a munkásság ellen irányult és erősen korlátozni akarta a munkások sztrájkjogát. A sajtó is úgy találta, hogy a törvényjavaslat rendkívül kedvezőtlen a szakszervezetekre. Childs a liberális »New-York Post« magvarázója kijelentette, hogy a Case-éle törvényjavaslat tulajdonképpen »megszünteti a munkásoknak azt a jogát, hogy szakszervezetekbe tömörülhessenek.« — Murrav az ipari szakszervezet elnö-

ke Case javaslatát »a legszegényteljesebb törvényjavaslatnak bélyegezte a kongresszus történetében.«

A Case féle törvényjavaslatot a nagyipar természetesen egyhangú lelkesedéssel fogadta. A gyáriparosok szövetsége követelte, hogy a kongresszus minden késedelem nélkül fogadja el a törvényjavaslatot, amely véget vet »a szakszervezeti visszaéléseknek.«

A tudósítások külön kiemelik azt a tényt, hogy ezt a törvényjavaslatot a republikánus párt képviselői terjesztették elő. A demokrata párti McCormack, a szenátus elnöke kijelentette, hogy »a republikánus párt a nagyiparosokat a szakszervezetek megsemmisítésére ösztönzi« és ezáltal érthető miért viselkedtek oly elutasítóan a nagyipar képviselői, akiknek szeme előtt a munkásmozgalom megsemmisítése lobogott, amelyre szánítva elzárkóztak minden józan megegyezéstől.

Február elején egyes iparágakban a szakszervezetek és a munkaadók képviselői megegyeztek. A Ford és Chrysler automobilművekben is megegyezés jött létre. A megegyezéshez nagyban hozzájárult a kormánynak azon ígérete, hogy ezen cégeknek ár-emelést engedélyez. A munkaadók ezen feltétel mellett hajlandók voltak bizonyos béremelésre. Ez a feltétel azonban komoly veszélyeket rejt magában. Az árak széleskörű emelkedése ugyan's elkerülhetetlenül az életfenntartás megdrágulásához fog vezetni, ami viszont semmissé teszi a béremelés által a munkásoknak ígert többletet. Ezekután pedig az egész probléma újból napirendre kerül.

Az amerikai munkások és munkaadók harca már túllépett a tisztán gazdasági kérdés határain. A munkások védik a szakszervezeteiket és

azt a jogukat, hogy érdekeik védelmére tömörülhessenek. A háború utáni első hónapok bebizonyították, hogy a szakszervezetek megerősödtek, hogy a háború alatt növelték befolyásukat és tekintélyüket. A sztráikok bebizonyították, hogy a szervezett munkásság az ország gazdasági életének olyan tényezője, amellyel mindenkor számolni kell.

Másoldalról azonban az amerikai nagyiparosok minden erejükkel nemcsak azon vannak, hogy a munkásság mozgalmát, mellyel védeni akarják érdekeiket, letörjék, hanem még meg akarják semmisíteni a szakszervezeteket is.

Boriszov Viktor

A KLASSZIKUS TESTGYAKORLAS EMLÉKEI

Huszonnyolc század pergett le azóta, hogy Homerosz költeményei megszülettek. A nevelés szülte a művészetet és nem ez feleltette a nevelést. A görög művészet ifjúkora nyomait csak az időszámításunk előtti 7. és 5. század között találjuk, négy századdal azután, hogy Homerosz költeményeit először énekelték. A festészet később fejlődött ki s lett híres a krotóni ifjakat ábrázoló képekről. Az atléták s az emberi alak szépségének a szakművészet nem mulhatták felül még az újkor szobrászai sem.

Nem lehet említés nélkül elsiklani Homerosz eposza mellett, melyek telve az emberi erő, ügyesség és teljesítő képesség megnyilvánulásával. A gyorsabb Achillest, az istenek legkedvesebb hősét aggodó anyja lánykák között nevelte, a ravasz Odisszeusz onnan vitte őt Tróia alá. Ez is bizonyítja, hogy a görögök nézete szerint az otthoni nevelés megfelelt e célnak, t. i., hogy a fiúgyermekből hős legyen.

Trója rombadöntötte, a furfangos Odüsszeusz midőn elhagyta Kalipszó szigetét, maga készítette el hatalmas szálfákból tutaját s több napi kemény munka után a tengerbe tolta hajóját. Hiszen sok megszorult ember tákolt már össze tutajt, de az a'acsonyabb állású emberek mesterségében jár-tas király mégis megérdemli csodá-latunkat. Bár sok szolgának ura, ma-ga készíti el mennyegzői hajóskát s maga kivágta olajfa gyökeréhez erő-sítette nyoszolyáját. Se szerj se szá-ma azon jeleneteknek különösen az Odüsszeában, melyekben a férfias gyakorlatok szeretete és tisztelete jut kifejezésre. Midőn a faiakok vitézi játékokkal ekarják Odüsszeust ügye-ségükről meggyőzni, anélkül, hogy leveleiköznök. Felkap egy súlyos disz-deszt, nagyobbbat és nehezebbet, mint amilyenvel a faiakok maguk között szoktak versenyezni, hatalmasan lendíti s erős kézzel úgy elröptíti, hogy az valamenynyí célon túl zuhan le.

Egy városban sem akadni a klasz-szikus tornajátékok iránti bámulat-nak annyi tanúje'ere, mint Rómában. Ott van a futó nő híres szobra, mely rohamra készen, tele é'erttel lesi az indító felt. A lányok futásánál egy hatodánál rövidebbre szabták az olimpiai stadionot s a lányokat koruk szerint három szakaszra osztották be.

A görögöknek az iskolák számára is volt tornájuk. Arisztophanesz egyik fejezetében olvashatni, hogyan panaszkodik társnőjének egy, a tor-náról hazatérő lány bizonyos gyakor-latok felől, melyek nagyon elfárasztották.

Oly felett volt akkor a közönség érte'lmisége és ítélő képessége a mozgások élettana dolgában, hogy a művész inkább lemondott a márvány.

a bőrnek megfe'előbb puha, szeléd be-nyomásáról, brozból készítette szob-rát, hogy a mozgást szabadabban utánozhassa s a karoknak és lábszá-szaknak a valóval megegyezőbb le-begő tartást adhasson.

A római nép a testi tökéletesség-nek, a taglejtés és arcjáték természe-tességének nagy bámulója volt. Bi-zonyítja ezt Lszopposz híres szbra, Apoxiomenosz. Egy ifjú az, aki torna-gyakorlat után, vakaróval takarítja le testéről az olajat és homokot, mely a birkózás alatt testét belepte. Ez a szobor könnyedségénél és harmoni-kus alakjánál fogva, melyel a férfi eszményi alakját képviseli, a tökéle-tesség remeke. Ezt a szobrot Tiberi-usz Agrippa fürdőjéből elvitette és a maga palotájában állíttatta fel. De a római nép oly erőlyesen követelte a színházban annak visszahelyezését, hogy a császár kénytelen volt en-gedni.

Az a sok szobor, melyeknek máso-latait a muzeumokban látjuk, vala-mennyi bizonyítéka annak, hogy mi-lyen volt a klasszikus népek szelle-me.

Az ifjúság testgyakorlatai voltak a görök művészek ih'etének kapadha-tatlan forrásai. A nép mege'ögedéssel csodálta e műveket, melyek a való-ban naponta látottakra emlékeztették. A klasszikus nevelés tökéletessége és nagyszerűsége az összes szervek összhangzatos fejlődésében, ruganyo-ságában és kecsességében rejlik.

Az okorhoz kell visszatérnünk, a test klasszikus gyakorlataiban, a ter-mészet szabad ege alatt, éltető na-pugárban végzett testedző mozgások-ban kell megtalálnunk a test nevelés lényegét, az erőt és a szépséget.

Csorba János

»Elmélet nélkül lehetetlen bármely két természetrajzi tényt össze-kapcsolni, vagy a közöttük fennálló kapcsolatot megérteni.« (Engels)